

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-basisanalyse

2022-2027

Revideret udgave

Æbelø, havet syd for og Nærå

Natura 2000-område nr. 108

Habitatområde H92

Fuglebeskyttelsesområde F76

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Fyn

Forsidefoto: Skred i bøg på muld, Æbelø

Foto: Erik Vinther

ISBN: 978-87-7038-847-4

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Indhold

1. Natura 2000-basisanalyse (planperiode 2022-2027)	4
1.1 Basisanalysens indhold	4
1.2 Natura 2000-planprocessen	5
1.3 Udpegningsgrundlag	5
1.4 Naturtilstandssystem	5
1.5 Datagrundlaget	7
1.5.1 Særligt om arter	8
1.6 Foreløbig vurdering af områdets trusler	9
2. Æbelø, havet syd for og Nærá	10
2.1 Områdebeskrivelse	10
2.2 Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området	11
2.3 Opsummering	12
3. Områdets naturtyper	15
3.1 Områdets terrestriske natur	15
3.1.1 Lysåbne terrestriske naturtyper	18
3.1.2 Skovnaturtyper	37
3.2 Områdets sø-natur	46
3.2.1 Søer under 5 ha	46
3.2.2 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)	48
3.2.3 Søer over 5 ha	48
3.3 Områdets vandløbsnatur	48
3.4 Områdets marine natur	49
3.4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)	50
4. Områdets habitatarter	53
4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod marine pattedyr)	57
5. Områdets fuglearter	59
5.1 Ynglefugle	59
5.2 Trækfugle	67
5.3 Foreløbig vurdering af trusler mod fugle	68
6. Indsatser i området	69
6.1 Indsatser på marine arealer	71
6.2 Indsatser i vandplaner	71
7. Litteratur	72
7.1 Anvendte EU-direktiver, love og bekendtgørelser	72
7.2 Anvendt faglitteratur	72
8. Bilag 1	75
9. Bilag 2	76

1. Natura 2000-basisanalyse (planperiode 2022-2027)

EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter af europæisk betydning.

Danmark har valgt at gøre dette ved en systematisk og tilbagevendende Natura 2000-planlægning, der på grundlag af direktivforpligtelsen og den nationale naturovervågning for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede fredsskovpligtige arealer) prioriterer den krævede indsats. Planperioden 2022-27 dækker også de fredsskovpligtige arealer. På det akvatiske område bygger indsatsen i vid udstrækning på den, der fremgår af vandområdeplanerne, som har til formål at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk tilstand. Dette vil samtidig tilvejebringe forbedringer i vandkvaliteten og fysiske forhold i vandløb (fx fjernelse af spærringer), som er nødvendig for at opnå god naturtilstand for de vandområder, der også er udpeget som Natura 2000-områder.

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden i Natura 2000-området og et indsatsprogram. Indsatsprogrammet for det enkelte Natura 2000-område udarbejdes på baggrund af en basisanalyse og foreliggende overvågningsdata.

Basisanalysen, som præsenterer datagrundlaget, skal indeholde følgende elementer:

- Kortlægning af habitatnaturtyper og levesteder for arter, som områderne er udpeget for.
- Vurdering af tilstand og foreløbig vurdering af trusler.
- Et resumé, som på kortbilag angiver beliggenheden af de kortlagte arealer og tilstanden.

Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark.

Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden, hvorfor der i alt er 257 Natura 2000-områder i Danmark.

1.1 Basisanalysens indhold

Basisanalysen er grundlaget for målfastsættelse og indsatsprogram i Natura 2000-planen for de enkelte, udpegede Natura 2000-områder. Basisanalysen fokuserer på Natura 2000-forpligtelser og dermed på de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

Basisanalysen er udarbejdet på grundlag af de nationalt indsamlede og kvalitetssikrede data, der indhentes gennem det nationale overvågningsprogram for vand og natur - NOVANA. Data er offentligt tilgængelige på Danmarks Miljøportal. Miljøstyrelsen har i årene 2016-19 gennemført en fornyet kortlægning af de enkelte habitatnaturtyper og visse arters levesteder, og data herfra udgør sammen med andre data fra NOVANA-overvågningen omdrejningspunktet for basisanalysen.

For de marine naturtypers vedkommende, foretages der som udgangspunkt én kortlægning af udbredelsen af naturtypen. Områderne overvåges dog løbende i NOVANA-programmet.

Natura 2000-planlægningen 2022-27 vedrører både de arealer, der er omfattet af miljømålsloven og de arealer, der er omfattet af skovloven.

Basisanalysen, som er udarbejdet inden afslutning af anden planperiode for Natura 2000-planen (2016-2021), vil for hvert område indeholde en status for indsatser i første planperiode (2010-2015) og den del af anden planperiode (2016-2021), der er gået. Status bygger primært på tilgængelig viden om tilsagn om tilskud efter landdistriktsstøtteordningerne og godkendte EU-projekter (LIFE).

1.2 Natura 2000-planprocessen

Planprocessen for de statslige Natura 2000-planer er fastsat i miljømålsloven og i bekendtgørelse om Natura 2000-skovplanlægning.

Natura 2000-planen udarbejdes efter forudgående drøftelse med de berørte statslige, kommunale og regionale myndigheder og med inddragelse af nationalparkbestyrelser, foreninger, organisationer og lodsejere, som har en væsentlig interesse i planen. De tværgående, overordnede drøftelser foregår på nationalt niveau. På regionalt niveau præsenterer Miljøstyrelsen de relevante basisanalyser, og et muligt planindhold drøftes. Basisanalyserne offentliggøres senest samtidig med, at drøftelser med de berørte interessenter indledes.

Forslag til Natura 2000-planer for 2022-2027 skal offentliggøres senest 1 år efter offentliggørelsen af basisanalyserne. Planforslagene sendes herefter i mindst 12 ugers offentlig høring, hvorefter de endelige planer udgives. Der gælder særlige høringsregler, hvis det offentliggjorte planforslag ændres væsentligt.

1.3 Udpegningsgrundlag

For hvert Natura 2000-område findes et udpegningsgrundlag, der ud fra de af EU fastsatte regler rummer væsentlige forekomster af arter og naturtyper, der er omfattet af naturdirektiverne. For disse dyr, fugle, planter og naturtyper er der inden for de udpegede Natura 2000-områder en særlig forpligtelse. Det er de arter og naturtyper, der er på områdernes udpegningsgrundlag, som behandles i denne basisanalyse. Indsatsen for Natura 2000-områdets udpegede naturtyper og arter vil dog i mange tilfælde betyde, at forholdene også forbedres for en lang række både almindelige, sjældne og rødlistede arter, der findes inden for området, men som ikke er grundlag for områdets udpegningsgrundlag som Natura 2000-område.

Naturen er dynamisk, og nogle arter og naturtyper indvandrer til nye områder, mens andre af naturlige grunde forsvinder fra områder, hvor de tidligere var kendt. Endvidere forbedres vidensgrundlaget om arternes og naturtypernes forekomst inden for områderne yderligere i forbindelse med systematisk kortlægning, overvågning og andre undersøgelser. Derfor opdateres udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder med mellemrum. Dette vil typisk ske hvert 6. år forud for udarbejdelse af nye statslige Natura 2000-basisanalyser og Natura 2000-planer. Miljøstyrelsen har i 2019 haft opdateret udpegningsgrundlag for såvel fuglebeskyttelsesområderne som habitatområderne i offentlig høring. Basisanalyserne er udarbejdet på baggrund af det forslag til udpegningsgrundlag, der har været i høring i 2019, dog er enkelte fejl i forslaget efterfølgende rettet. Udpegningsgrundlaget for nye habitatområder og store udvidelser er desuden opdateret på baggrund af den supplerende kortlægning foretaget i 2019 som følge af en justering af områdernes afgrænsning. Opdateringen er sket efter de samme faglige kriterier, som blev anvendt ved udarbejdelse af høringsforslaget. Basisanalyserne vil blive opdateret, hvis høringen giver anledning til yderligere ændring af udpegningsgrundlaget.

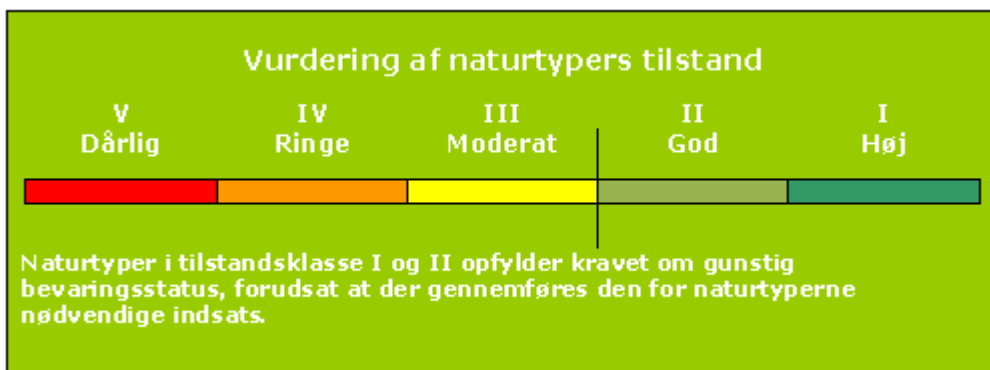
1.4 Naturtilstandssystem

Overvågningen og kortlægningen af naturtyperne og levesteder for arter viser, at mange af disse i forskelligt omfang bliver påvirket af en række faktorer, som kan have betydning for naturtypernes og levestedernes tilstand og indhold af dyre- og plantearter.

Der er ikke udviklet et tilstandsvurderingssystem for de marine naturtyper.

Vurdering af de fleste naturtypers naturtilstand bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser, hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Tilstandssystemet er nærmere beskrevet i DCE Aarhus Universitets faglige rapport "Vurdering af naturtilstand", der indgår i Bekendtgørelse om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m, og et strukturindeks, der i de lysåbne naturtyper er baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. Artsindeks for søer er beregnet ud fra alle fundne arter i både rørsump og sø.

Struktur- og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at artspotentialet endnu ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med højt artspotentiale (eller potentiale for høj naturtilstand, men med stort behov for pleje eller anden indsats).

Tilstandsklasser for naturtyper

Kortlægningen af de lysåbne naturtyper og levestederne i habitatområderne gentages med 6 års mellemrum. Skovnaturtyper med fredskovspligt kortlægges med 12 års mellemrum. Kortlægningen af de små søer er foregået løbende siden 2007. Der er således gennemført tre kortlægninger af de fleste terrestriske, lysåbne naturtyper og to kortlægninger af skovnaturtyperne.

Natura 2000-områdernes lysåbne, terrestriske naturtyper blev første gang systematisk kortlagt i 2004-06. Her blev 23 lysåbne naturtyper kortlagt. De 10 skovnaturtyper blev kortlagt første gang i 2005-12. I 2010-12 blev de 23 lysåbne naturtyper genkortlagt. Yderligere 10 lysåbne terrestriske naturtyper blev inddraget i kortlægningen. De 10 skovnaturtyper og alle 34 lysåbne naturtyper er genkortlagt i perioden 2016-19. I 2018 blev Natura 2000-områdernes områdegrænser justeret, og der blev udpeget en række nye områder. I 2019 blev der gennemført en første kortlægning af de nye arealer.

Den nye kortlægning af de lysåbne naturtyper og skovnaturtyperne er mere detaljeret og giver dermed et mere finmasket billede af områdets habitatnatur. En sammenligning af resultaterne fra kortlægningerne kan derfor vise udsving, både i antallet af naturtyper, deres arealer og deres tilstand, som er et resultat af denne større detaljeringsgrad samt mindre metodemæssige ændringer i kortlægningen. For hvert Natura 2000-område er udsving i kortlagt naturareal og beregnet naturtilstand vist og kommenteret. Det er vigtigt at være opmærksom på, at kortlægningen er et øjebliksbillede, og kan være påvirket af fx årstidsvariation som den meget tørre sommer i 2018, og at ændringer i fx hydrologiske forhold eller tilgroning kan have betydning for hvilke arter,

der registreres i området. Naturen er langsom og stabile forbedringer af tilstanden kan tage lang tid, fx er plejekrævende naturtyper afhængig af vedvarende pleje.

Lige som for de lysåbne habitatnaturtyper og de mindre søer er der udviklet systemer for at kunne beregne tilstanden af levesteder for en række arter. Det drejer sig om arterne klokkefrø, stor vandsalamander og eremit samt 16 arter af ynglefugle.

Systemet inddeler arternes levested i 5 tilstandsklasser, som beskrevet under naturtypernes tilstandssystem. Beregningen af tilstanden er baseret på en række nøglefaktorer, der er specielt vigtige for, at levestederne kan fungere optimalt for de pågældende arter. Se de tekniske anvisninger til kortlægning af levesteder for klokkefrø, stor vandsalamander, eremit og ynglefugle.

For arter og naturtyper uden et bekendtgørelsesfastsat naturtilstandssystem vil udviklingen i naturtilstanden blive beskrevet på grundlag af betydende naturparametre. Det kan fx være parametre som bestandstal, udbredelse og forekomst af sårbare arter, store træer, eutrofiering eller tilsvarende, hvor der er indsamlet ensartede landsdækkende data. Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, om der er tale om fremgang, tilbagegang eller stabil tilstand. En stabil tilstand eller fremgang anses for at være i overensstemmelse med direktivforpligtigelsen om at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter af europæisk betydning.

1.5 Datagrundlaget

I hver enkelt basisanalyse præsenteres aktuelle overvågningsdata for naturtyper og arter, der er medtaget på det pågældende Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag.

Data, der anvendes og præsenteres i basisanalyserne, er ensartede, kvalitetssikrede og landsdækkende data, der er offentligt tilgængelige. Det vil i helt overvejende grad dreje sig om data indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med gennemførelse af det statslige overvågningsprogram - NOVANA. Den konkrete, praktiske gennemførelse af overvågningen og efterfølgende databehandling for de enkelte arter og naturtyper er beskrevet i de tekniske anvisninger, som kan findes på DCE Aarhus Universitets hjemmeside og for arternes vedkommende i de årlige NOVANA-rapporter.

De fleste data stammer fra den terrestriske del af overvågningsprogrammet, men derudover inddrages data indsamlet i de øvrige NOVANA delprogrammer, fx kortlægning og tilstandsvurderinger i søer, kortlægning af marine naturtyper og vandløb samt artsdata fra de akvatiske overvågningsprogrammer i NOVANA fx data til belysning af forekomst af lampretter, fisk, insekter og havpattedyr.

Naturtype- og artsdata, der anvendes i basisanalyserne, kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

Overvågning og kortlægning af naturtyper, arter og fugle er i NOVANA-programmet foretaget gennem hele overvågningsperioden, og er gennemført på forskellige tidspunkter og med forskellige intervaller.

Den marine habitatnatur er kortlagt i perioden 2011-2018. Miljøstyrelsen er fortsat i gang med kortlægning af udbredelsen af de marine naturtyper, hvor der hidtil har været særligt fokus på rev, boblerev og sandbanke. De marine naturtyper kortlægges først ved en geologisk akustisk kortlægning af området. Dette gøres ved, at der indsamles sejldata i området med såkaldt sidescan sonar, som giver et billede af havbundens ruhed, dette er sammenholdt med ortofoto, satellitfotos samt tidligere data fra geologiske borer og andre sejldata. Efterfølgende er den geologiske

kortlægning verificeret med videoundersøgelser på udvalgte lokaliteter og evt. dykker, hvor flora og fauna samtidig registreres og sammenholdes med evt. tidligere data fra NOVANA.

Grænserne for en hel række terrestriske Natura 2000-områder er justeret i 2018. For at kunne præsentere en fuldt dækkende kortlægning af også de nye arealer (ca. 31.000 ha) er der gennemført en supplerende kortlægning af naturtyperne, levesteder for arter og fugle samt overvågning af ynglefugle i de nye områder og udvidelserne i 2019.

Der findes andre data om naturen i Natura 2000-områderne. Disse er dog ikke tilstrækkeligt ensartede og landsdækkende til, at Miljøstyrelsen har inddraget dem i de statslige basisanalyser, som blandt andet skal danne grundlag for en national prioritering af indsatsen i 3. planperiode (2022-2027). Mange af disse data vil med fordel kunne indgå i senere faser af planlægningen, ikke mindst i forbindelse med fastsættelse af konkrete forvaltningstiltag.

1.5.1 Særligt om arter

I basisanalysen præsenteres data om arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for området, og som dermed er en del af Natura 2000-forpligtelsen.

For en række arter er der i de terrestriske overvågningsprogrammer indsamlet data til belysning af deres forekomst og udbredelse især i men også i et vist omfang udenfor Natura 2000-områderne.

For en række arter medtages og præsenteres der artsdata fra de akvatiske overvågningsprogrammer under NOVANA. Der inddrages således data fra vandløbs-, sø- og den marine overvågning i forbindelse med vurdering af relevante arters forekomst inden for de udpegede Natura 2000-områder.

For stor vandsalamander, klokkefrø og eremit er der i NOVANA-programmet ud over artsovervågningen også gennemført en levestedskortlægning til beregning af kvaliteten af de pågældende arters levesteder. Disse data bliver præsenteret i basisanalyserne for de områder, hvor en eller flere af disse arter er medtaget på områdernes udpegningsgrundlag.

Fuglenes udbredelse, antal og bestandsudvikling beskrives på baggrund af data indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med gennemførelse af NOVANA-programmerne i perioden. Princippet for overvågning af både ynglefugle og trækfugle er, at alle arter, som indgår i et eller flere Natura 2000-områders udpegningsgrundlag overvåges i de områder, hvor de indgår i områdernes udpegningsgrundlag. Overvågningen er tidligere gennemført med forskellige frekvenser, men med udarbejdelse af en nyt overvågningsprogram gældende fra 2017, vil der som udgangspunkt fremadrettet blive gennemført overvågning af yngle- og trækfuglene hvert andet år - for enkelte arter dog hvert tredje år. Overvågningsdata til vurdering af fuglenes forekomst er for ynglefuglenes vedkommende helt overvejende indsamlet af Miljøstyrelsen. For trækfuglene er de data, der præsenteres for perioden 2010-2017, indsamlet og bearbejdet af DCE Aarhus Universitet. For nogle få af de sjældne ynglefugle suppleres der med data fra Dansk Ornitologisk Forening. Disse data kvalitetssikres af Miljøstyrelsen og er efterfølgende anvendt i forbindelse med udarbejdelse af basisanalyserne.

For fuglearterne på Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag er resultaterne fra NOVANA-programmet beskrevet i de videnskabelige rapporter fra DCE Aarhus Universitet.

For 16 af de mest truede danske ynglefugle er der – i lighed med tidligere – desuden sket en kortlægning af de pågældende arters levesteder i de områder, hvor de pågældende arter indgår i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag.

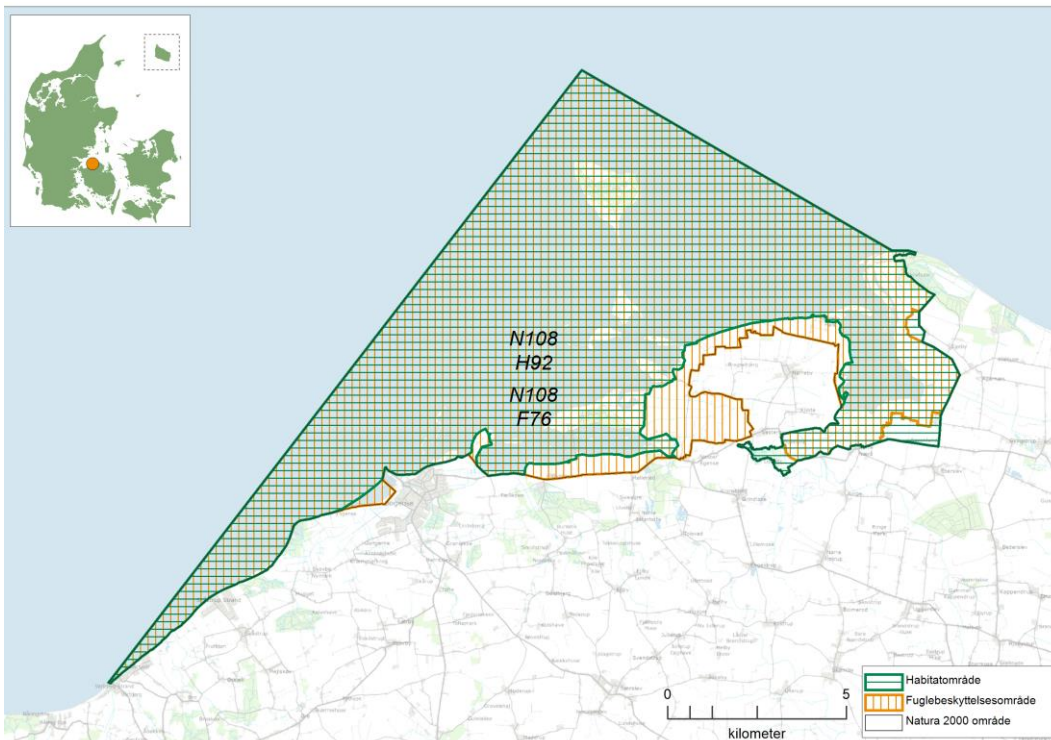
Overvågnings- og kortlægningsmetoderne for de enkelte fuglearter er beskrevet i de tekniske anvisninger for NOVANA-programmet.

1.6 Foreløbig vurdering af områdets trusler

Basisanalysen indeholder en foreløbig vurdering af de trusler, der kan forvaltes på i det enkelte område og for hver enkelt art/naturtype. Der er andre og typisk mere diffuse forhold, som kan have en negativ betydning for naturtilstanden. Disse forhold bliver i NOVANA-programmet overvåget indirekte via forekomsten af plantearter, der er sårbare, henholdsvis robuste, over for næringsstoffer, udtørring, jordbrugsmæssig drift eller klimaændring. Tilsvarende kan prædation kun undtagelsesvist måles direkte.

Vurdering af betydningen af forstyrrelser af arter bygger i udgangspunktet på de vurderinger, som DCE Aarhus Universitet udarbejdede, da forstyrrelser og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforhold blev vurderet i 2013.

2. Æbelø, havet syd for og Nærå

Kortet viser Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-område N108 Æbelø, havet syd for og Nærå består af habitatområde H92 Æbelø, havet syd for og Nærå og fuglebeskyttelsesområde F76 Æbelø og kysten ved Nærå.

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Æbelø, havet syd for og Nærå Strand har et samlet areal på 12.770 ha, hvoraf de 9.829 ha er hav. Området er afgrænset som vist på kortet. Området er udpeget som habitatområde nr. 92 Æbelø, havet syd for og Nærå Strand og fuglebeskyttelsesområde nr. 76 Æbelø og kysten ved Nærå. Langt størstedelen af arealet er privatejet, men Naturstyrelsen ejer bl.a. arealer ved Flyvesandet og Nørreby Hals. Æbelø og arealer ved Gyldensteen Strand ejes af Aage V. Jensens fonde.

Natura 2000-området ligger i Nordfyns – og Middelfart Kommune og inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin-baltiske region.

Natura 2000-området er specielt udpeget for at beskytte det store lavvandede havområde, der indeholder mere end 5 % af naturtypen mudder og sandflade blottet ved ebbe inden for den kontinentale biogeografiske region. Desuden indeholder området store strandenge, som sammen med havområdet er væsentlige levesteder for yngle- og trækfugle. Skovnaturtyper som bøg på muld, egeblandskov og elle- og askeskov samt klittyper, kalkoverdrev, surt overdrev, rigkær og kildevæld er arealmæssigt ikke så dominerende, men har flere steder høj naturmæssig værdi. Området indeholder arter som ynglende havørn, klyde, dværgterne, havterne og splitterne, og udgør et vigtigt raste- og fødesøgningsområde for sangsvane, lysbuget knortegås, spættet sæl og marsvin.

Nordkysten af Fyn har været en fliget kyst med en vrimmel af fjorde og øer, hvoraf Æbelø, Dræet og Ejlinge er dannet som morænebakker under sidste istid. I slutningen af 1800-tallet blev flere af

øerne forbundet med diger, og de bagvedliggende områder blev afvandet og opdyrket. Nogle af de inddæmmede arealer henligger dog som strandenge, ferske enge og moser. Området indeholder stadig store strandenge uden påvirkning af inddæmninger.

Skovene på Æbelø indeholder ynglefugle som pirol og huldue og omgives af artsrige kalkoverdrev. Hele øen afgræsses af dådyr.

Havområdet udgøres af vidtstrakte lavvandede sandflader, stenrev, dybe sedimentationsbassiner samt en række strandsøer og kystlaguner, hvoraf den lavvandede Nærrå Strand er den største i området. En stor del af de lavvandede flader er blotlagte ved ebbe, og ved havets aflejringer dannes der stadig nye øer. Mågeøerne er et godt eksempel på sådanne nye øer. På læsiden af øerne dannes krumodder og strandvolde. På lavt vand findes store forekomster af sten, mens stenforekomsterne på dybere vand er blevet reduceret betydeligt som følge af tidligere tiders stenfiskeri. Stenrevene har et rigt plante- og dyreliv.

Et stort genopretningsprojekt ved Gyldensteen har genskabt en stor kystlagune og etableret en stor ferskvandssø.

Natura 2000-området indeholder fire fredede områder. Den store fredning af Æbelø, Æbelø Holm, Dræet og Mågeøerne med det omgivende hav har til formål at sikre de biologiske og landskabelige værdier i et stort, sammenhængende og uspolet kystområde med øer. Æbeløs skove skal overgå til urørt skov og offentligheden sikres adgang til øen. Fredningen af Nørreby Hals har til formål at bevare områdets karakter, som overvejende består af græsnings- og engarealer, mens fredningen af den tidligere ø Kissebjerg primært er gennemført af arkæologiske hensyn. Lisbjerg Mose er fredet med det formål at sikre det artsrige rijkær.

Natura 2000 området rummer tre vildtreservater: Ynglefuglereservat Mågeøerne og trækfuglereservaterne hhv. Gyldensteen Strand og Nærrå-Agernæs.

Mågeøerne nordøst for Bogense. Her findes blandt andet vadeblader, enårig strandengsvegetation, strandvolde og ynglende havterner. Fotograf: Jesper Vagn Christensen

2.2 Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området

Hvert Natura 2000-område er udpeget for at beskytte bestemte arter og/eller naturtyper, der er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Disse udgør områdets udpegningsgrundlag.

Nedenfor ses de naturtyper og/eller arter, der udgør dette Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag.

Udpegningsgrundlaget er opdelt efter de habitat- og/eller fuglebeskyttelsesområder, som Natura 2000-området består af. Hver habitatnaturtype og -art har en talkode, der er angivet i parentes (jf. habitatdirektivets bilag 1 og 2). Derudover er det angivet med *, om der er tale om en prioriteret naturtype jf. [habitatdirektivet](#). For fuglearterne er det angivet, hvorvidt der er tale om ynglefugle (Y) eller trækfugle (T).

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 92		
Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vadeflade (1140)
	Lagune* (1150)	Bugt (1160)
	Rev (1170)	Strandvold med enårige planter (1210)
	Strandvold med flerårige planter (1220)	Kystklint/klippe (1230)
	Enårig strandengsvegetation (1310)	Strandeng (1330)
	Forklit (2110)	Hvid klit (2120)
	Grå/grøn klit* (2130)	Klithede* (2140)
	Kransnålalge-sø (3140)	Næringsrig sø (3150)
	Vandløb (3260)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Urtebræmme (6430)
	Avneknippemose* (7210)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
Arter:	Sumpvindelsnegl (1016)	Stor vandsalamander (1166)
	Spættet sæl (1365)	Marsvin (1351)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 76		
Fugle:	Sangsvane (T)	Lysbuget knortegås (T)
	Havørn (Y)	Rørhøg (Y)
	Klyde (Y)	Dværgterne (Y)
	Splitterne (Y)	Havterne (Y)
	Mosehornugle (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Tabellen viser naturtyper og/eller arter på udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype jf. habitatdirektivet. Ved fuglearterne er det angivet, om der er tale om ynglefugle (Y) eller trækfugle (T).

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-21. Mosehornugle er ikke til stede som ynglefugl i fuglebeskyttelsesområde nr. F76. Arten gennemgås derfor ikke yderligere.

2.3 Opsummering

Natura 2000-område nr. 108 Æbelø, havet syd for og Nærå Strand er primært karakteriseret ved store strandenge, som sammen med havområdet er væsentlige levesteder for yngle- og trækfugle samt marsvin. Området rummer over 5 % af det samlede areal af mudder og sandflade blottet ved ebbe i den biogeografiske region. Skovnaturtypen bøg på muld har store forekomster på Æbelø, mens egeblandskov, elle- og askeskov samt klittyper, kalkoverdrev, surt overdrev, rigkær og kildevæld arealmæssigt ikke er så dominerende, men har flere steder høj naturmæssig værdi. Desuden er der kortlagt en række småsøer. I området findes stor vandsalamander og

sumpvindelsnegl.

Området indeholder ynglende havørn, rørhøg, klyde, dværgterne, havterne, splitterne samt rødrygget tornskade, og udgør et vigtigt raste- og fødesøgningsområde for sangsvane og lysbuget knortegås, spættet sæl og marsvin.

Der er kortlagt 316 ha lysåbne naturtyper, hvilket er en stigning i forhold til kortlægningen i 2010-12. Det øgede areal skyldes primært, at Natura 2000-området er udvidet med arealer med forekomst af habitatnaturtyper.

Overordnet set har langt størstedelen af de lysåbne naturtypers areal en god-høj naturtilstand, mens resten har moderat-ringe tilstand. Der er tale om en væsentlig forbedring af de lysåbne arealers tilstand i forhold til den tidligere kortlægning. Forbedringen skyldes en reduktion af arealer, der trues af tilgroning med middelhøj-høj græs/urtevegetation, antagelig som følge af at en mere effektiv drift. Desuden er hydrologien forbedret for de vandafhængige naturtyper.

For skovnaturtyperne vurderes forekomsten af samtlige strukturparametre at være stabil eller stigende. Det gælder også hydrologien i elle- og askeskov, selv om typen stadig påvirkes af afvanding i et vist omfang.

Hovedparten af de kortlagte småsøer består af laguner, der ikke tilstandsvurderes. Knap halvdelen af de øvrige kortlagte småsøer har god-høj naturtilstand, mens hovedparten har moderat-ringe tilstand, hvilket skyldes tilførsel af næringsstoffer, tilgroning med trådalger samt tilgroning på bredden omkring søerne.

De marine naturtyper består overvejende af sandbanker, stenrev, kystlaguner, bugter og vige samt vadeflader. I perioden 2013-2018 er der konstateret fiskeri med garn og bundslæbende redskaber i den nordlige del af området, men ikke direkte på habitatnaturtyperne. Områdets marine del er desuden af stor betydning for Bælthavsbestanden af marsvin, som vurderes at have en stabil bestand i området. Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr.

Stor vandsalamander er registreret i 2 søer i hhv. Lisbjerg Mose og Agernæs. Der er desuden kortlagt et stort antal levesteder for arten. En tredjedel af levestederne er beregnet til god tilstand, mens resten er beregnet til moderat tilstand på grund af tilførsel af næringsstoffer, en udbredt tilgroning med trådalger samt tilgroning på bredden omkring søerne. Sumpvindelsnegl er fundet i relativt stort antal i Lisbjerg Mose, hvor der vurderes at være mange velegnede levesteder. Sumpvindelsnegl vurderes derfor at have stabil bestand i området.

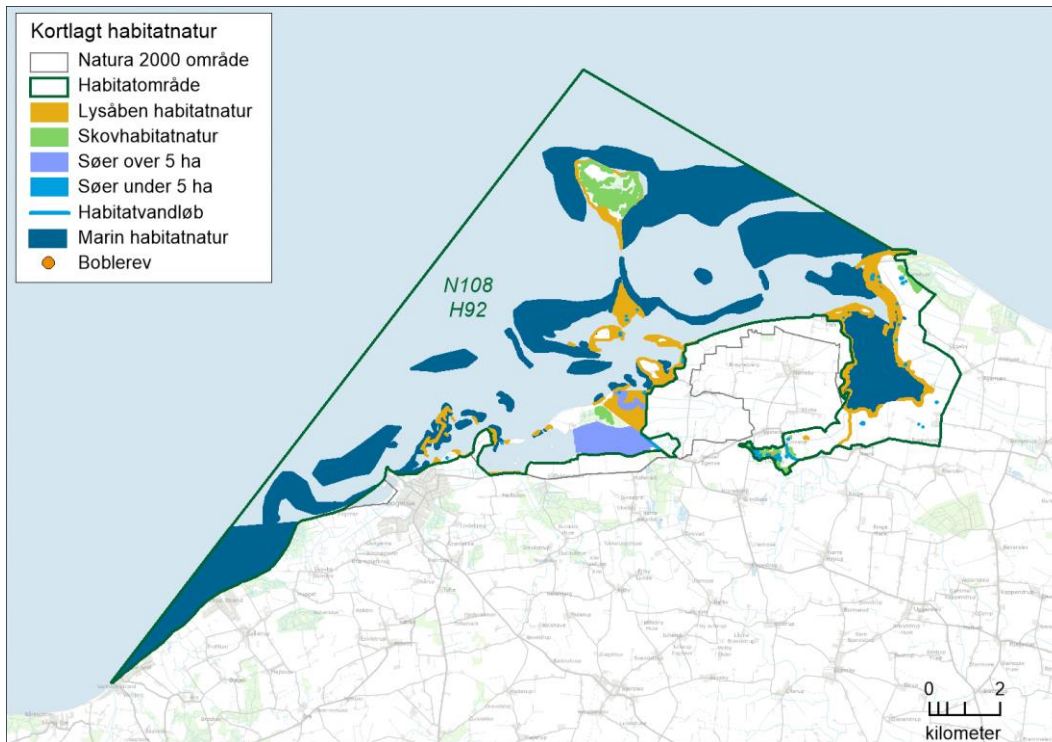
Blandt områdets ynglefugle kan nævnes dværgterne, havterne, splitterne og klyde. Dværgterne yngler meget uregelmæssigt i området, selv om en række levesteder er beregnet til at have god-høj tilstand. Der vurderes ikke at være særlige trusler mod arten i området. Havterne yngler regelmæssigt i området. Der vurderes at være mange gode levesteder for havterne. Splitterne er ikke registreret som ynglefugl i området. Kortlagte levesteder for arten er beregnet til god tilstand, som ikke vurderes at blive påvirket af særlige trusler. Klyde yngler regelmæssigt i området, men i varierende antal. Der vurderes at være egnede levesteder for arten. Der er registreret et par ynglende havørn på Æbelø siden 2013. Der vurderes ikke at være aktuelle trusler mod arten. Der er registreret et enkelt ynglefund af rørhøg, og de kortlagte levesteder er beregnet til god-høj tilstand. Der er ikke gennemført kortlægning af levesteder for rødrygget tornskade.

Sangsvane og lysbuget knortegås fouragerer og raster i varierende antal i fuglebeskyttelsesområdet i vintermånederne, og der vurderes ikke at være umiddelbare trusler for arternes forekomst i området.

Området er generelt karakteriseret ved en forbedring af tilstanden i arealerne af de lysåbne naturtyper. Alle de driftsafhengige naturtyper som strandeng, kalkoverdrev, surt overdrev, kilde og rigkær trues dog i varierende omfang af tilgroning med vedplanter og middelhøj-høj græs/urtevegetation. En stor arealandel af rigkær og strandenge er helt uden drift.

3. Områdets naturtyper

Natura 2000-områdets indhold af habitatnaturtyper fremgår af områdets udpegningsgrundlag, der kan ses i afsnit 2.2. I "Danske Naturtyper i det europæiske Natura 2000-netværk" og i DCE Aarhus Universitets NOVANA-rapporter findes en beskrivelse af de enkelte naturtyper og nogle af deres typiske arter.

Oversigt over Natura 2000-området. På kortet vises områdets kortlagte habitatnaturtyper. Der er en enkelt sø over 5 ha i området. Naturtypen kendes ikke for alle søer over 5 ha, men alle er omfattet af vandområdeplanen.

I figuren ovenfor er oversigtligt vist udstrækningen af de kortlagte habitatnaturtyper, der udgør en del af områdets udpegningsgrundlag. Kortet viser udbredelsen af de lysåbne naturtyper, skovnaturtyperne, vandløbsnaturtyperne, sønaturtyperne (søer over og under 5 ha) samt de marine naturtyper. For en mere detaljeret visning af naturtypens udbredelse henvises til Miljøstyrelsens hjemmeside.

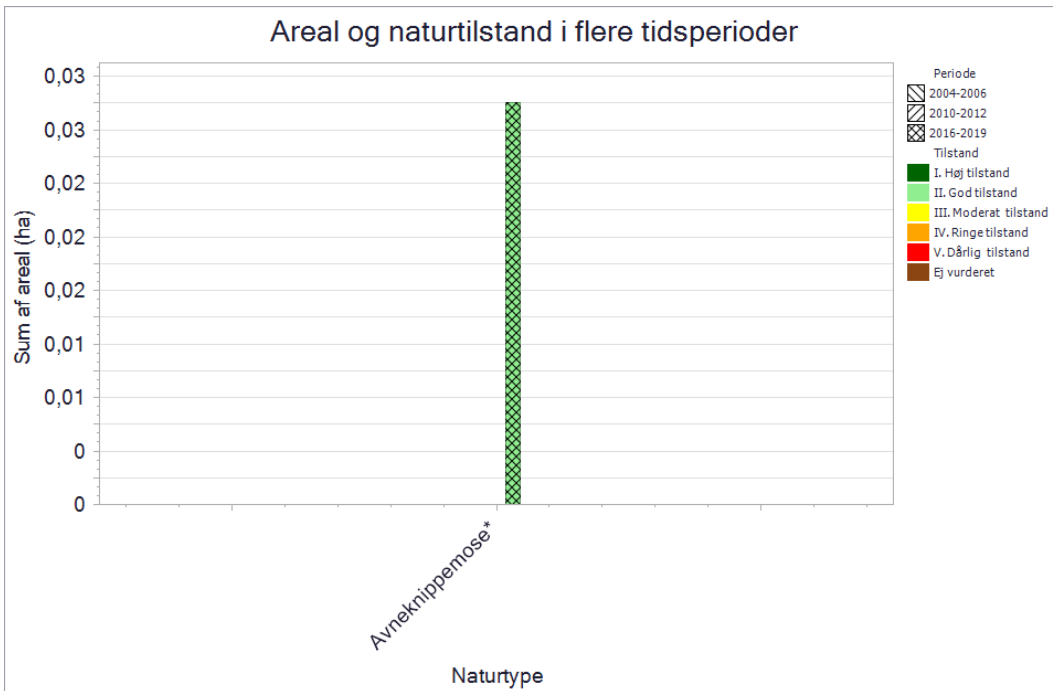
3.1 Områdets terrestriske natur

I området er der ved seneste kortlægning (2016-2019) kortlagt 14 lysåbne naturtyper og 4 skovnaturtyper.

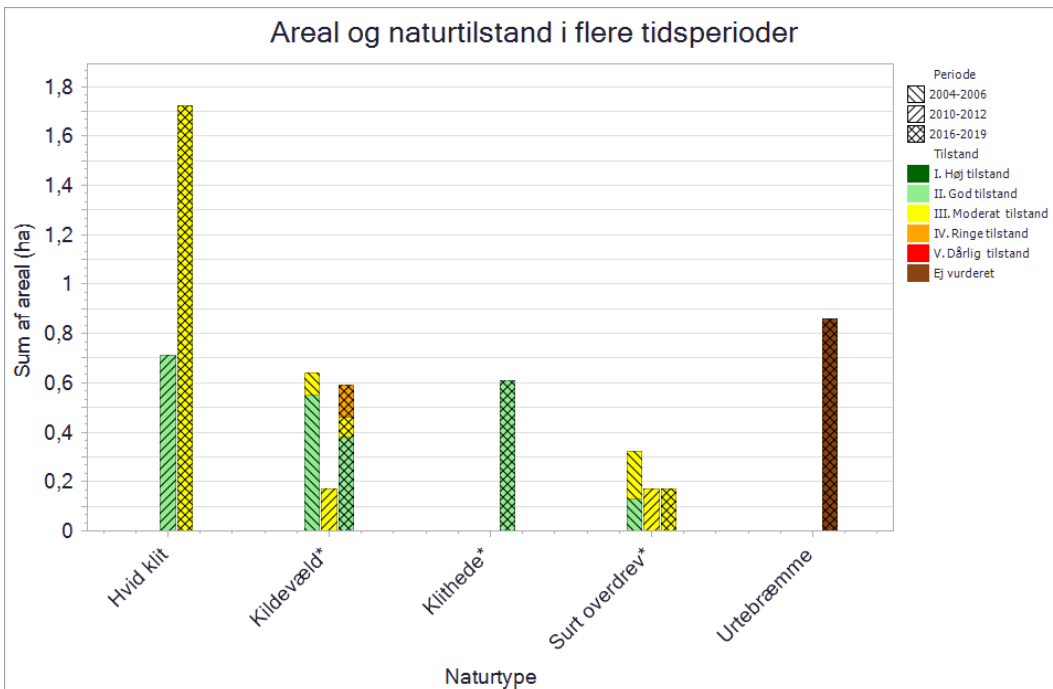
De fleste lysåbne naturtyper har været kortlagt tre gange (2004-06, 2010-12 og 2016-19) andre kun i forbindelse med de seneste to kortlægninger. Skovnaturtyperne har været kortlagt to gange (2005-12 og 2016-19). I grafen er første kortlægning af skov vist i søjlen for 2004-06.

I nedenstående graf ses det samlede areal for hver naturtype i Natura 2000-området. Grafen viser desuden den historiske udvikling i naturtypenes areal og tilstand.

For de naturtyper, hvor der er et bekendtgørelsesfastsat tilstandssystem, er naturtypernes tilstand ligeledes angivet. Derved ses både den arealmæssige udvikling samt udviklingen i naturtypernes tilstand. For skovene og de to lysåbne naturtyper "urtebræmmer" og "indlandsklipper" er der ikke tilstandssystemer, og tilstanden vises derfor som "ej vurderet".

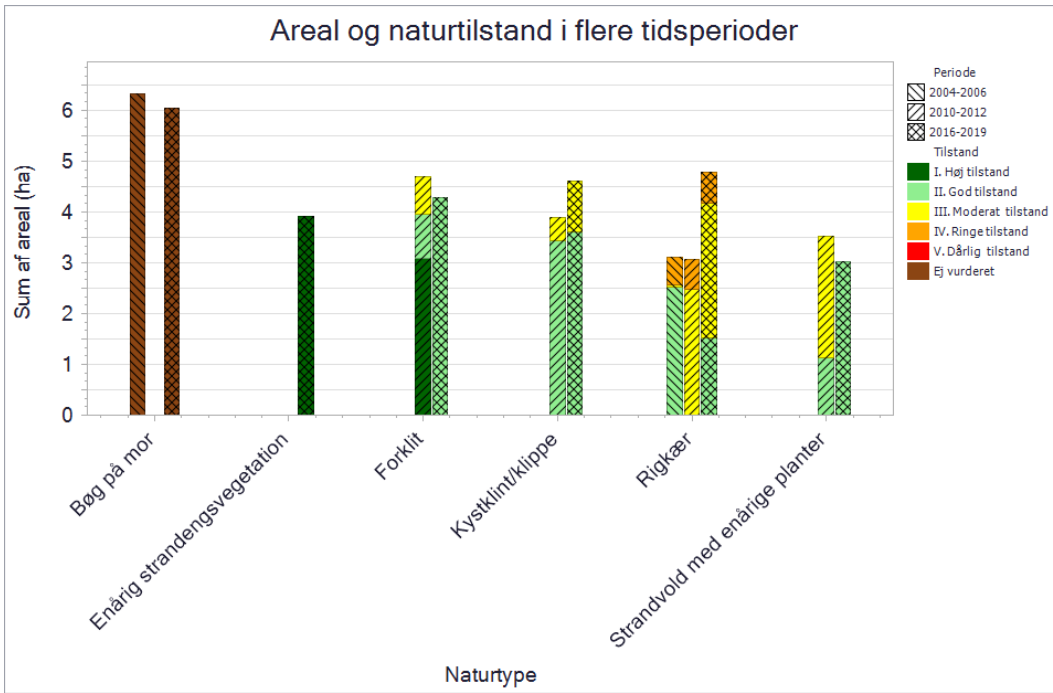

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtyperes areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

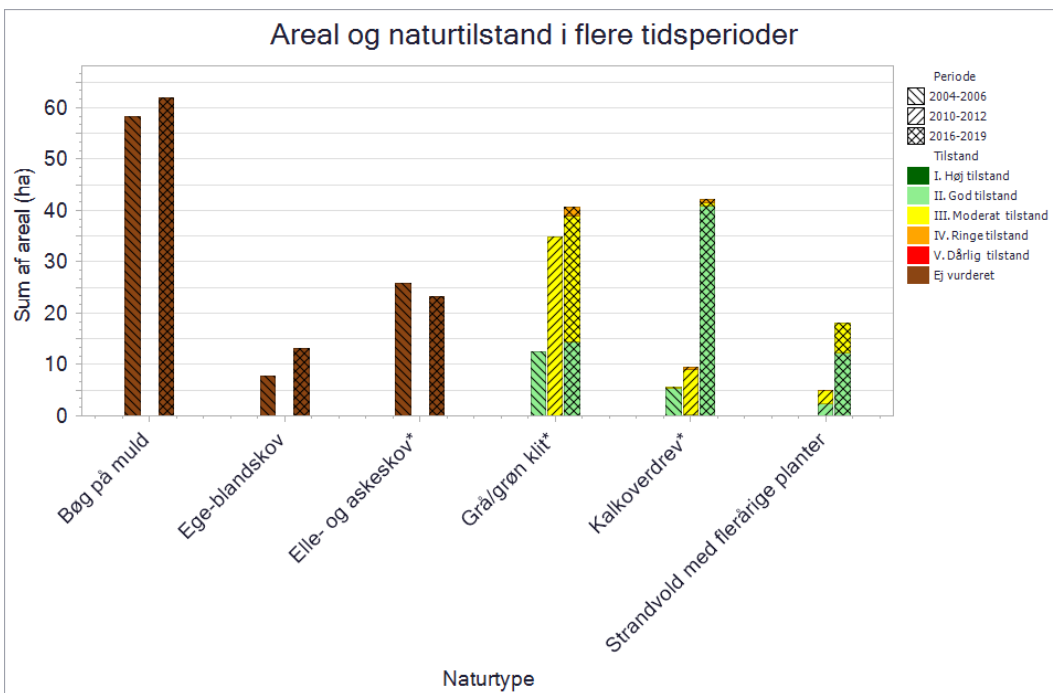

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtyperes areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

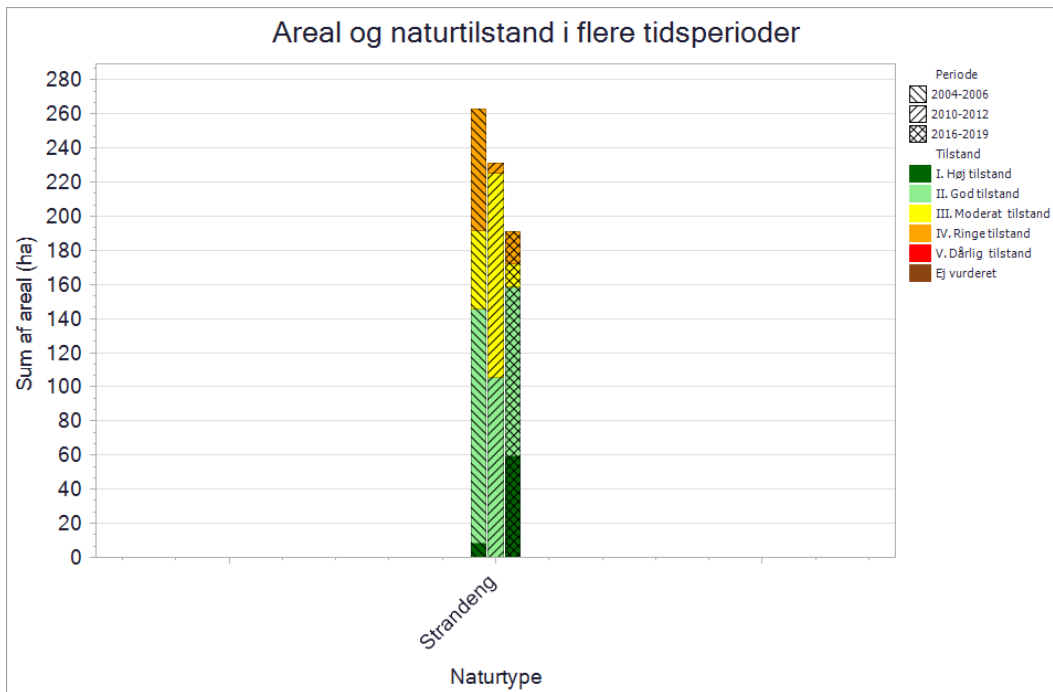

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

3.1.1 Lysåbne terrestriske naturtyper

For de lysåbne terrestriske naturtyper, der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved, at på stenede eller grusede strande, hvor havet aflejrer tang eller grus, dannes strandvold med enårig planter (1210) og strandvold med flerårige planter (1220) med hhv. en ret ustabil enårig domineret vegetation og en mere stabil flerårig vegetation. På klinter og klipper ganske nær havet, typisk præget af saltpåvirkning og naturlige forstyrrelser, findes habitattypen kystklint/klippe (1230). Langs de beskyttede kyster, hvor vind- og bølgeenergien er reduceret på grund af en lavere vanddybde og i læ, dannes en række strandengstyper præget af en stærk zonerings, skabt af de tidvise oversvømmelser med saltvand. Ud over den egentlige strandeng (1330) med salttolerante græsser og urter findes pletvis enårig strandengsvegetation (1310). Yderst langs havet dannes habitattypen forklit (2110) og hvid klit (2120), og i de stabile klitter længere inde i landet findes en række forskellige vegetationstyper afhængig af sandets kalkindhold, fugtighed og forstyrrelsesgrad. Grå/grøn klit (2130) består af et mere eller mindre lukket plantedække med græsser, urter, mosser og laver. Typen dækker over to undertyper, hvor grå klit er de mest udvaskede og sure klitter med en særlig rig mos- og lavflora. Hvor sandet har et højt kalkindhold findes den artsrige grønsværsklit. Ved en yderligere udvaskning og stabilisering af sandet dannes klithede (2140) med dominans af dværgbuske. Kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230) på hhv. kalkrig og kalkfattig bund findes i mange varianter og overgangsformer afhængig af jordbundsforholdene. På kalkrig, fugtig bund med høj grundvandstand udvikles den artsrige naturtype rigkær (7230). Ved væsentligt indslag og stedvis dominans af den anselige halvgræs, hvas avneknippe, henføres naturtypen til avneknippemose (7210). Kildevæld (7220) findes, hvor fremvældende kalkrigt grundvand danner frit rindende vand i hovedparten af året.

Inden for området er der i alt i den seneste naturtypekortlægning (2016-19) kortlagt godt 316 ha lysåbne naturtyper. I den forrige kortlægning af de lysåbne naturtyper (2010-12) blev der i alt kortlagt knap 297 ha. Forskellen skyldes især en mere detaljeret eftersøgning af habitatnaturtyperne i området samt udvidelse af habitatområdet i forbindelse med justeringen af Natura 2000-områdernes grænser.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er langt overvejende god og højere end den var ved sidste kortlægningsrunde (2010-2012). Der er tale om en væsentlig forbedring af de lysåbne arealers tilstand i forhold til den tidligere kortlægning. Forbedringen skyldes en reduktion af arealer, der trues af tilgroning med middelhøj-høj græs-/urtevegetation, antagelig som følge af en mere effektiv drift. Desuden er hydrologien forbedret for de vandafhængige naturtyper.

Natura 2000-området har en særligt stor forekomst af strandenge, som beskrives først. Herefter beskrives de øvrige naturtyper, der er kortlagt i området.

Strandenge (1310 og 1330). Naturtyperne er vidt udbredt langs områdets beskyttede kyster ved bl.a. Nærrå strand, Orestrand, Jersore og Æbelø Holm. Der er kortlagt ca. 4 ha enårig strandengsvegetation (1310), der indgår i en mosaik med strandeng og kalkoverdrev i Orestrand. Enårig strandengsvegetation har høj naturtilstand grundet mange typiske arter og en naturlig dynamik. Typen blev ikke kortlagt i 2010-2012. Arealet af de egentlige strandenge (1330) er faldet en smule siden den sidste kortlægning. Ved den seneste naturtypekortlægning blev der således kortlagt knap 191 ha med strandenge mod ca. 231 ha i 2010-12. Det skyldes primært en justering af naturtypens afgrænsninger, og afspejler derfor ikke en ændring af naturtypens reelle udbredelse. Således er godt 32 ha nu kortlagt som kalkoverdrev og knap 4 ha kortlagt som enårig strandengsvegetation i mosaik med strandeng ved Orestrand. Hele dette areal var tidligere kun kortlagt som strandeng (1330). Strandengsarealerne (1310 og 1330) har generelt en god/høj tilstand, og sammenlignet med tilstanden ved kortlægningen i 2010-12 er der kun sket mindre ændringer i udbredelsen, mens tilstanden er blevet forbedret. De skyldes bl.a., at dokumentationsfeltet i Orestrand er blevet flyttet for bedre at dokumentere naturtypen, mens der ved Nærrå Strand er sket en mindre forbedring i strukturen, således at den nu er i høj tilstand. Der er således flere strandenge med fin struktur antagelig som følge af en langvarig afgræsning med et passende græsningstryk.

Strandvolde og kystklinter (1210, 1220 og 1230). Strandvold med enårige planter (1210) findes spredt langs områdets eksponerede kyster. Naturtypen er stærkt afhængig af havets dynamik, og udbredelsen vil variere fra år til år. Ved den seneste naturtypekortlægning blev der kortlagt ca. 3 ha med naturtypen. Naturtypen forekommer ofte i mosaik med strandvold med flerårige planter (1220), som findes i meget veludviklede forekomster bl.a. langs kysterne ved Ejlinge og Mågeøerne. Ved den seneste naturtypekortlægning blev der kortlagt ca. 18 ha med naturtypen. Kystklinter (1230) findes meget veludviklet på nordvestsiden af Æbelø. Ved den seneste naturtypekortlægning blev der kortlagt knap 5 ha med naturtypen. Der er tale om mindre ændringer i udbredelsen og tilstanden af typerne i forhold til kortlægningen i 2010-2012. Arealet med strandvold med flerårige planter er dog øget markant, da arealer ved Ejlinge, Mågeøerne og Nørreby Hals er blevet kortlagt/udvidet. Arealerne med strandvolde og klinter (1210, 1220 og 1230) er overvejende i god tilstand. Årsagen er primært forekomst af naturlig dynamik og af mange karakteristiske plantearter.

Klit (2110, 2120, 2130 og 2140). Klitarealerne er særligt udbredt omkring Brådet, Æbelø Holm og Flyvesandet. Arealet med forklit (2110) er lidt mindre end ved kortlægningen i 2010-2012, hvilket skyldes en justering af naturtypens afgrænsning. Ved den seneste naturtypekortlægning blev der kortlagt godt 4 ha med naturtypen. Hele arealet er beregnet til god naturtilstand grundet naturlig dynamik. Arealet med hvid klit (2120) er øget lidt i forhold til kortlægningen i 2010-2012, hvilket skyldes en justering af naturtypens afgrænsning ved bl.a. Flyvesandet. Ved den seneste naturtypekortlægning blev der kortlagt ca. 1,7 ha med naturtypen. Hele arealet er beregnet til moderat naturtilstand og dermed faldet fra god til moderat tilstand. Dette skyldes et fald i artsindeks bl.a. på grund af forekomst af den invasive art rynket rose. Arealet med grå/grøn klit (2130) er øget lidt i forhold til kortlægningen i 2010-2012, hvilket skyldes en justering af naturtypens afgrænsning ved bl.a. Flyvesandet i forbindelse med justeringen af Natura 2000-områdets grænser. Der er kortlagt ca. 41 ha med naturtypen. Arealet med grå/grøn klit ved Flyvesandet er beregnet til at være

i god naturtilstand pga. en forbedring i arts- og strukturindeks i forhold til kortlægningen i 2010-2012. Dette kan skyldes en nylig rydning af vedplanter og den invasive rynket rose. Arealet med klithede (2140) er ikke kortlagt tidligere i området, men er fundet i mosaik med grå/grøn klit på arealet ved Flyvesandet som er tilføjet i forbindelse med justeringen af Natura 2000-områdets grænser. Der er kortlagt ca. 0,6 ha med naturtypen. Hele arealet er beregnet til god naturtilstand grundet en god struktur med flere karakteristiske arter.

Flyvesandet med en mosaik af naturtyper herunder grå/grøn klit, strandeng og hvid klit. Æbelø ses i baggrunden. Foto: Jonas Hansen

Overdrev (6210 og 6230). Kalkoverdrev (6210) findes i spredte forekomster ved Æbelø, Nærá Strand og Orestrand. Ved den seneste naturtypekortlægning blev der kortlagt ca. 42 ha med naturtypen. Som beskrevet under strandenge er der blevet kortlagt et areal på godt 32 ha ved Orestrand, hvilket forklarer den kraftige stigning i arealet med kalkoverdrev (6210) i forhold til kortlægningen i 2010-2012. Arealet er afgræsset med god struktur og flere karakteristiske og typiske arter. Kalkoverdrene har overordnet set udviklet sig i positiv retning i perioden mellem 2. og 3. kortlægning, og langt den største andel af naturtypens areal har nu en god naturtilstand. Det skyldes at arealet ved Orestrand er medtaget samt en mindre forbedring i artsindeks på overdrevet på den sydvestlige del af Æbelø. Arealet afgræsses med dådyr. *Surt overdrev (6230)* findes i en mindre forekomst på Æbelø på ca. 0,2 ha, der er beregnet til moderat naturtilstand på grund af et forholdsvis lavt artsindeks. Der er ikke sket nogen ændringer i udbredelse og tilstand i forhold til kortlægningen i 2010-2012. Arealet afgræsses af dådyr.

Urtebræmme (6430) er domineret af høje urter og forekommer på fugtig og næringsrig bund langs vandløb eller skyggende skovbryn. I NOVANA-programmet er habitatnaturtypen kortlagt i de habitatområder, hvor naturtypen indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Der er endnu ikke i NOVANA-programmet udviklet et tilstandssystem til naturtypen.

I dette område er der kortlagt en forekomst på 0,85 ha langs vandløbet Ringe Å. Forekomsten er begrænset til en smal bræmme (normalt 1-5 meter) langs vandløbet.

Avneknippemose, kildevæld og rigkær (7210, 7220 og 7230). Avneknippemose (7210) er kortlagt på 0,03 ha i Lisbjerg Mose. Typen har ikke tidligere været kortlagt. Avneknippemosen har en god naturtilstand. *Kildevæld (7220)* findes i mindre forekomster i bunden af Nærá Strand og i Lisbjerg Mose. Der er kortlagt ca. 0,6 ha med naturtypen. Arealet med kildevæld (7220) er øget i forhold til kortlægningen i 2010-2012, hvilket skyldes en justering af naturtypens afgrænsning samt at typen

er blevet kortlagt ved Lisbjerg Mose. Arealet i bunden af Nærå Strand er udvidet og dokumentationsfeltet er flyttet til et bedre udviklet sted med flere arter typiske for kildevæld. Dette har øget artsindekset og dermed naturtilstanden fra moderat til god. Enkelte arealer har dog markant tilgroning med høje og middelhøje urter som følge af en mangelfuld drift. *Rigkær (7230)* findes i og omkring Lisbjerg Mose samt et mindre areal, der er kortlagt ved Gyldensteen. Der er kortlagt knap 5 ha med naturtypen. Der er ikke sket væsentlige ændringer af naturtypens udbredelse og areal i forhold til kortlægningen i 2010-2012 ud over arealet der er kortlagt ved Gyldensteen. Dette areal er beregnet til god naturtilstand med god struktur og typiske arter for rigkær. Arealet ved Lisbjerg Mose har forringet struktur grundet tilgroning og manglende drift og er fortsat i moderat naturtilstand.

3.1.1.1 Foreløbig vurdering af trusler mod naturtilstanden

Vurdering af en række væsentlige trusler har indgået konkret i kortlægning og tilstandsvurdering af naturtyper inden for det gennemførte NOVANA-program. Der er tale om kendte og aktuelle trusler med fokus på de forhold, som det er muligt at håndtere forvaltningsmæssigt.

Omfanget af disse trusler for dette områdes lysåbne naturtyper er vist nedenfor, og betydningen er konkret beskrevet og vurderet. Det drejer sig om truslerne tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi, direkte påvirkning fra landbrugsdrift og forekomst af invasive arter.

Tilgroning af lyskrævende naturtyper med høje urter eller vedplanter

De fleste lysåbne naturtyper er afhængige af fortsat græsning eller høslæt – oftest som et led i ekstensiv landbrugsdrift. Ved ophør af græsning eller høslæt vil naturarealet gro til i høje urter og vedplanter, og de lyskrævende, lavtvoksende arter, der er karakteristiske for naturtyperne, bliver udkonkurreret.

Ved naturtypekortlægningen er dækningsgraden af forskellige strukturelementer registreret, bl.a. dækningsgraden af middelhøj græs-/urtevegetation (15 – 50 cm), dækningsgraden af høj græs-/urtevegetation (over 50 cm) og kronedækket af træer og buske. Dækningsgraden er registreret på en skala fra 1-5. Omfanget og betydningen af tilgroningstruslen er vurderet for de enkelte naturtyper ved at sammenholde de indsamlede oplysninger om tilgroning med middelhøje urter, høje urter samt med træer og buske.

Dækningsgraden for de enkelte parametre er registreret ud fra nedenstående skala:

Dækningsgraden af middelhøje græs-/urtevegetation (15 – 50 cm)	Dækningsgraden af høj græs-/urtevegetation (over 50 cm)	Kronedækket af træer og buske
1) 0-5%	1) 0-5%	1) 0%
2) 5-10%	2) 5-10%	2) 1-10%
3) 10-30%	3) 10-30%	3) 10-25%
4) 30-75%	4) 30-75%	4) 25-50%
5) 75-100%	5) 75-100%	5) 50-100%

Uhensigtsmæssig hydrologi i vådbunds naturtyper

Kunstig afvanding med grøfter, dræn eller pumper forandrer naturen og kan føre til ændring i vegetationen, så den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke tørbundsarter.

Ved naturtypekortlægningen er det på lavbundsarealer registreret, hvor stor effekt afvanding har på vegetationens sammensætning af arter. Effekten er angivet på en skala fra 1-5.

Afvanding er registreret ud fra en skala fra 1-5 inddelt som nedenstående:

Afvanding
0) Højbundsareal
1) Ingen grøfter eller dræn. Fugtigbundsvegetation intakt
2) Afvanding m. svag effekt. Fugtigbundsvegetation udbredt
3) Afvanding m. tydelig effekt. Fugtigbundsvegetation på dele af arealet
4) Afvanding m. udbredt effekt. Fugtigbundsvegetation hist og her
5) Fuldstændig afvandet. Fugtigbundsvegetation mangler

Direkte påvirkning fra landbrugsdrift på tilstødende arealer

Intensiv landbrugsdrift på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan indebære en negativ påvirkning af naturindholdet i randområdet som følge af afdrift/udskylning af overskud af gødning eller sprøjtemidler. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter udkonkurreres af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold. Direkte tilførsel af næringsstoffer på naturarealet har samme effekt.

Ved naturtypekortlægningen er det samlede omfang af tydelige tegn på randpåvirkning fra gødskning eller sprøjtning af naboarealer samt direkte gødskning eller tilskuds fodring på arealet registreret.

Den påvirkede arealandel er angivet på en skala fra 1-5 inddelt som nedenstående:

Arealandel tydelig eutrofiering (direkte gødskning eller tilskuds fodring)	Areal andel med tydelig randpåvirkning fra gødskning af naboarealer	Areal andel med tydelig randpåvirkning fra sprøjtning af naboarealer
1) 0%	1) 0%	1) 0%
2) 1-10%	2) 1-10%	2) 1-10%
3) 10-25%	3) 10-25%	3) 10-25%
4) 25-50%	4) 25-50%	4) 25-50%
5) 50-100%	5) 50-100%	5) 50-100%

Forekomst af invasive arter

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig ekspansivt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i kyst- og klitnaturtyperne samt på hederne.

Ved naturtypekortlægningen er det registreret, på hvor stor en andel af det samlede areal, der forekommer en eller flere af de invasive arter, der er opført i Appendiks 2 til den tekniske anvisning for kortlægningen.

Arealandelen, hvor der forekommer invasive arter, er angivet på en skala fra 1-5 inddelt som nedenfor:

Samlet dækning af invasive arter

- 1) 0%
  - 2) 1-10%
  - 3) 10-25%
  - 4) 25-50%
  - 5) 50-100%
-

Arealandel med drift

For de driftsafhængige, lysåbne naturtyper er det registreret, om arealet på kortlægningstidspunktet (2016-19) var i drift/pleje til sikring af lysåbne forhold. Drift er registreret som det totale andel af arealet, der enten græsses, tages høslæt (det afslåede materiale fjernes) eller foretages slåning (det afslåede materiale efterlades). Dette er opgjort ud fra en skala fra 1 til 5.

Manglende pleje er en trussel mod flere lysåbne naturtyper. For plejekrævende lysåbne naturtyper vil naturtilstanden normalt/ofte være afhængig af, at den hensigtsmæssige drift videreføres.

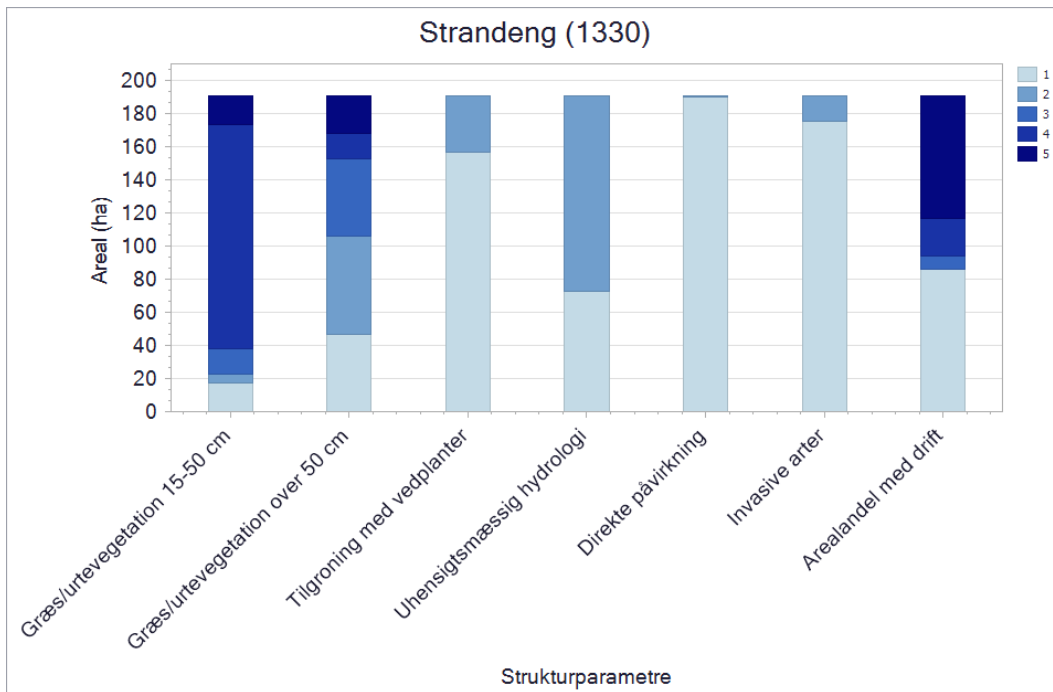
Samlet arealandel med drift

- 1) 0-5%
  - 2) 5-10%
  - 3) 10-30%
  - 4) 30-75%
  - 5) 75-100%
-

Negative påvirkninger på naturtyper

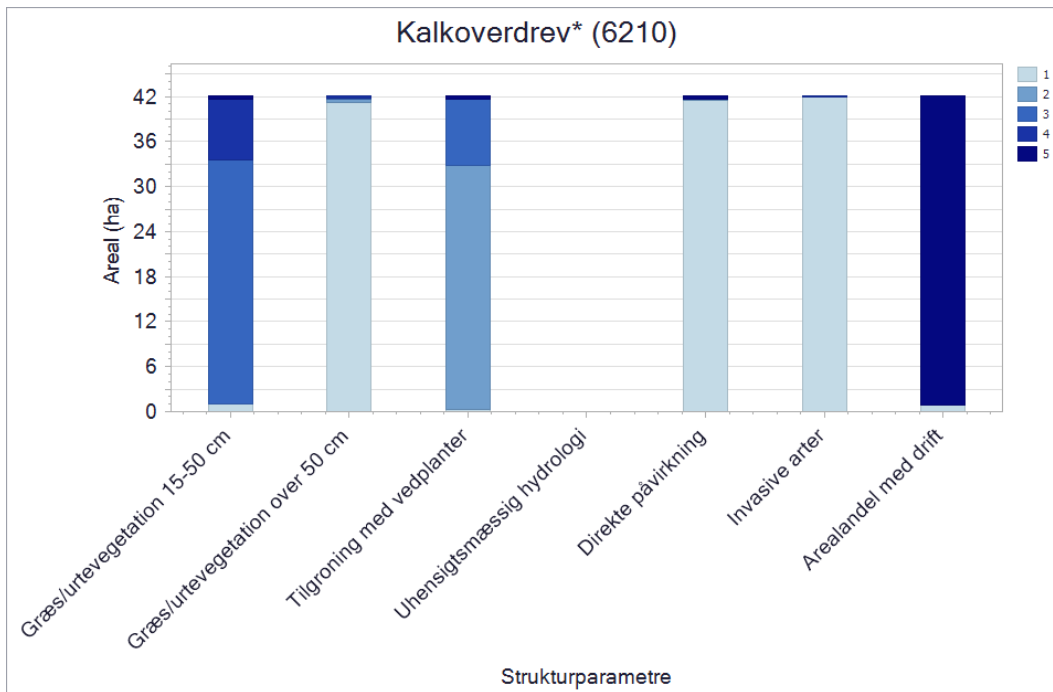
I nedenstående afsnit gennemgås de enkelte naturtyper i forhold til hvilke parametre, der påvirker dem negativt, og hvor meget naturtypen samlet set bliver påvirket af den enkelte parameter. De enkelte parametres påvirkning afbildes grafisk ud fra en skala på 1-5, hvor 1 generelt angiver den mindste værdi fx mindst tilgroning, mindst arealandel der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. og 5 generelt angiver den største værdi fx størst tilgroning, størst areal andel der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Strandeng (1330) er først og fremmest betinget af saltpåvirkning og uforstyrret hydrologi, og er typisk afhængig af den konstante dynamik, som jævnlige oversvømmelser skaber, og som kan medføre dannelse af lo-systemer og saltpander. Strandengene er i deres artsrige, lavtvoksende form helt afhængig af en passende græsning med fravær af gødskning, der begunstiger strandengens karakteristiske planter og fugle og muliggør, at der kan udvikles positive strukturelementer som f.eks. tuer af gul engmyre og en artsrig urtevegetation. I den ugræssede form udvikler de våde dele af strandengen sig til strandsumpe med især tagrør og strand-kogleaks.

I Natura 2000-området er der kortlagt 190 ha strandeng. Godt halvdelen af arealet har en drift, men manglende / utilstrækkelig drift udgør en trussel mod ca. 90 ha strandeng. Et forholdsvis stort areal af strandenge er præget af middelhøj og høj græs/urtevegetation, og tilgroning udgør en trussel på ca. 150 ha. Forekomster af vedplanter, afvanding, påvirkning fra gødning / sprøjtemidler og invasive planter vurderes ikke at udgøre aktuelle trusler mod naturtypen.

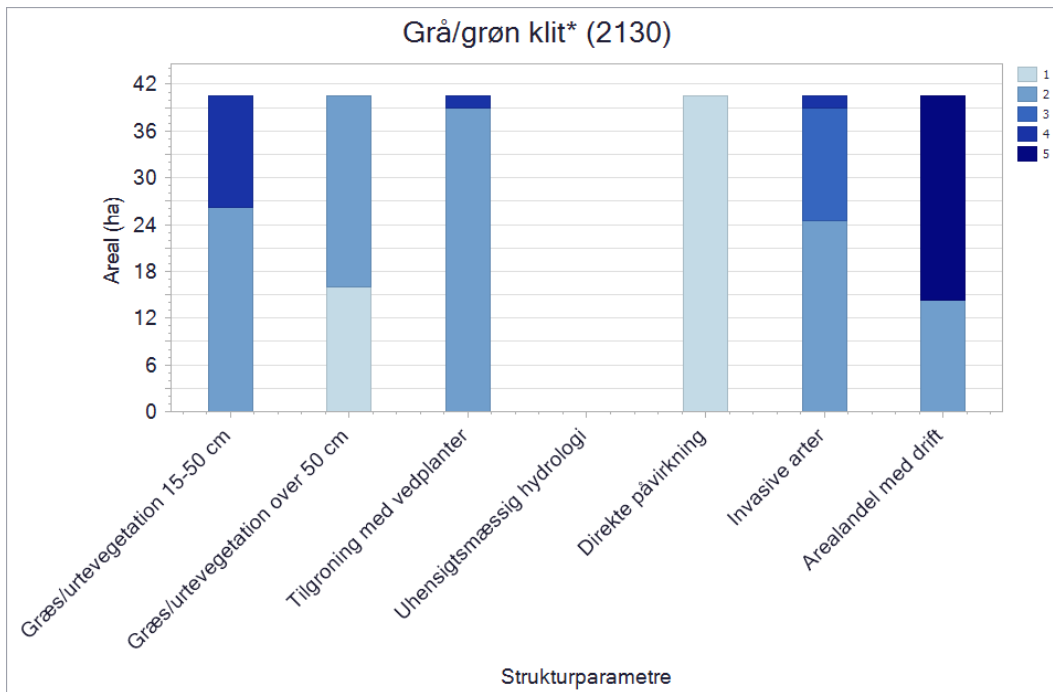

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Kalkoverdrev (6210) rummer en urtedomineret vegetation udviklet på veldrænet kalkrig (basisk) bund uden anden kulturpåvirkning end græsning. De ofte meget artsrige plantesamfund, der udvikler sig på gamle kalkoverdrev, er stærkt afhængige af en lang, stabil udvikling med konstant græsning og fravær af gødskning og uden isåning af kulturplanter. En vedvarende græsning skaber betingelser for positive strukturelementer som en urterig flora, myretuer, nedbidte træer og buske som evt. har fodposer. Et moderat indslag af vedplanter er således naturligt og ønskeligt på naturtypen.

I Natura 2000-området er der kortlagt 42 ha kalkoverdrev, hvoraf stort set hele arealet har en drift. Et forholdsvis stort areal af kalkoverdrev er under tilgroning med middelhøj græs/urtevegetation samt i mindre omfang med vedplanter og høj græs/urtevegetation. Kun på hhv. ca. 9 ha, 1 ha og 1 ha udgør tilgroning en trussel mod naturtypen. Arealet påvirkes i meget begrænset omfang af gødning/sprøjtemidler og invasive arter, som ikke udgør en aktuel trussel.

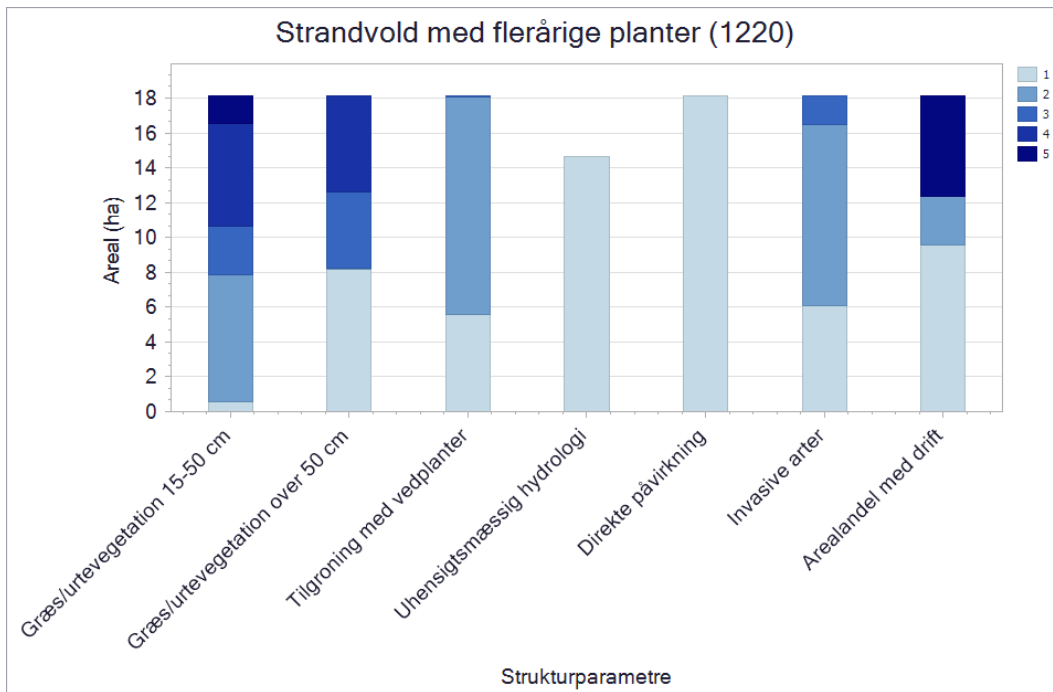

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Grå/grøn klit (2130) er afhængig af næringsfattige forhold, og især grå klit er meget følsom over for eutrofiering, der skader mos- og lavforekomsterne. Naturtypen kan være betinget af naturlig dynamik, idet den udvikles ved naturlig succession af hvid klit. Især grøn klit vil normalt være driftsbetinget, og desuden kan bekæmpelse af invasive arter som rynket rose være nødvendig for at sikre naturtypen.

I Natura 2000-området er der kortlagt godt 41 ha grå/grøn klit, hvoraf hovedparten har en drift i form af græsning. Et forholdsvis stort areal er præget af middelhøj græs/urtevegetation samt i mindre omfang vedplanter og høj græs/urtevegetation. Dette er dog ikke nødvendigvis et udtryk for en trussel, da naturtypen er karakteriseret ved at være dynamisk og indeholde visse højt voksende plantearter. På hhv. ca. 15 ha og 1 ha udgør tilgroning med middelhøj græs/urtevegetation og vedplanter en aktuel trussel. Der forekommer invasive arter som rynket rose i relativt stort omfang på størstedelen af arealet og udgør en aktuel trussel mod naturtypen på ca. 16 ha. Naturtypen bliver ikke påvirket af gødning/sprøjtemidler.

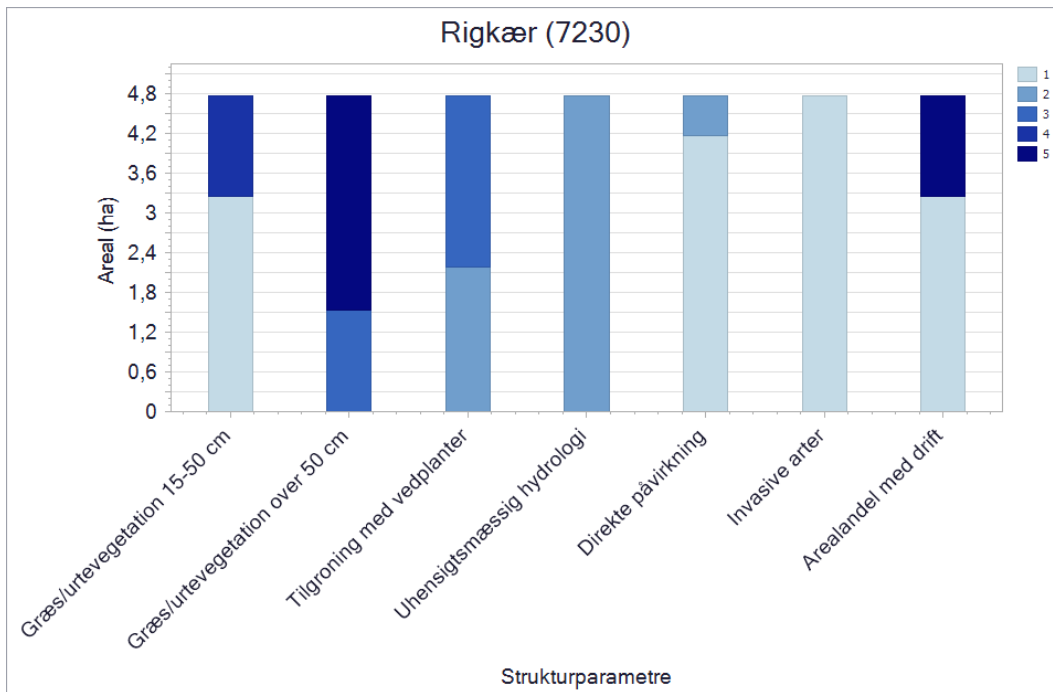

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Strandvold med flerårige planter (1220) er generelt afhængig af kystens dynamik i form af bølgepåvirkningen, som kan danne strandvolde og rullestenskyster. Især de ældre strandvolde kan få en artsrig flerårig flora med mange arter af lav og mosser, som er betinget af næringsfattige forhold og ofte er driftsbetinget. Bekæmpelse af invasive arter som rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

I Natura 2000-området er der kortlagt strandvold med flerårige planter på godt 18 ha. Omkring halvdelen er præget af middelhøj og høj græs/urtevegetation samt i mindre grad vedplanter og invasive arter. Dette er dog ikke nødvendigvis et udtryk for en trussel, da naturtypen er karakteriseret ved at indeholde visse højt voksende plantearter og er meget dynamisk. Kun på ca. 1 ha vurderes tilgroning og invasive arter at udgøre en trussel mod naturtypen.

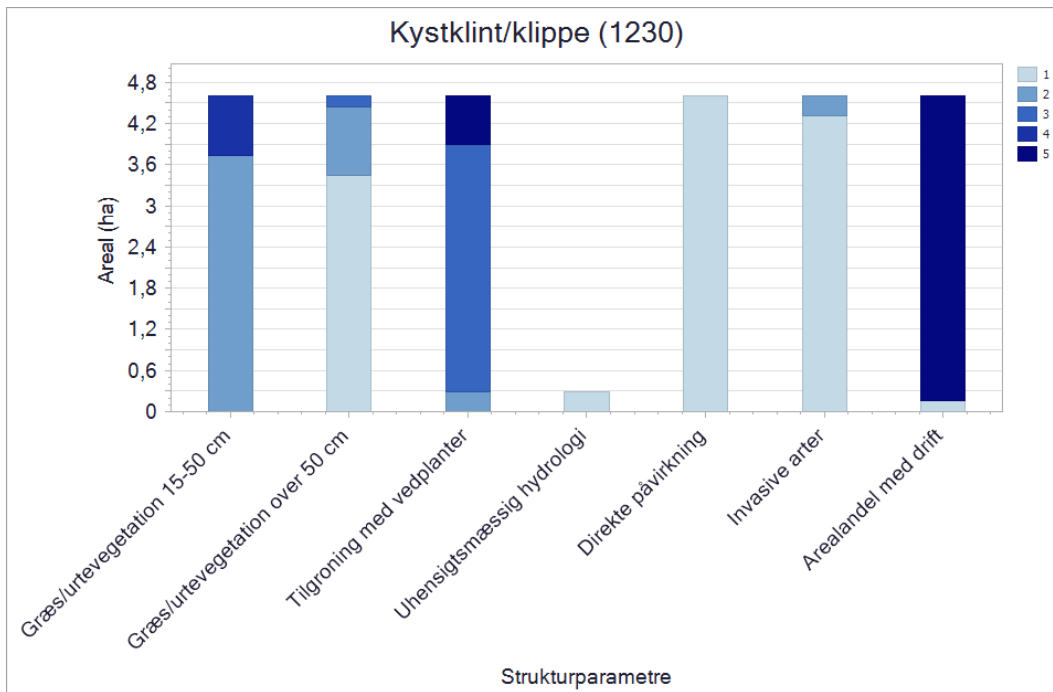
Arealet bliver ikke påvirket af afvanding eller gødning/sprøjtemidler. Der er drift på knap halvdelen af arealerne, men drift er ikke en forudsætning for naturtypen.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Rigkær (7230) er først og fremmest betinget af intakt hydrologi med en tilstrækkelig mængde rent, baserigt fremsivende grundvand, der medfører mere eller mindre permanent vandmættet jordbund. Grundvandets indhold af jern og kalk binder fosfor i forbindelser, der ikke kan optages af planter, og der skabes gode vækstforhold for såkaldte nøjsomhedsplanter. Naturtypen er afhængig af vedvarende græsning, og under fravær af gødskning kan der udvikle sig knoldstrukturer med mulighed for udvikling af en artsrig vegetation af lavtvoksende urter og en rig mosflora.

I Natura 2000-området er der kortlagt knap 5 ha rigkær, hvoraf kun en begrænset del har en drift. Hele arealet trues af tilgroning med høj græs/urtevegetation og i mindre grad af middelhøj græs/urtevegetation, vedplanter og manglende drift. Afvanding og påvirkning fra gødning/sprøjtemidler udgør ikke nogen aktuel trussel, og der er ingen forekomst af invasive arter.

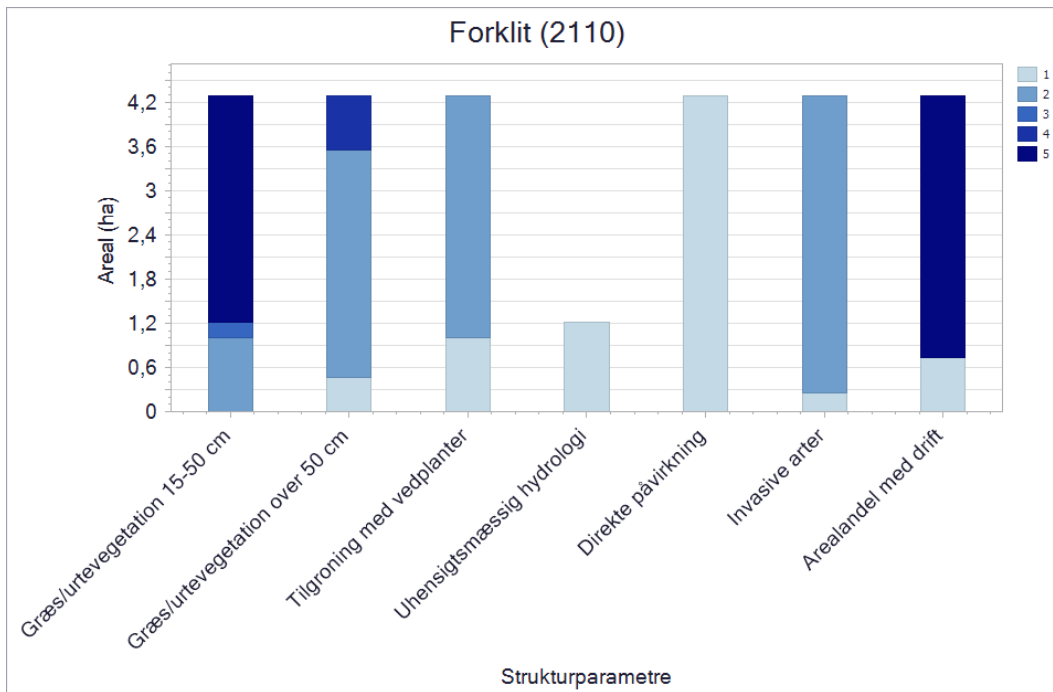

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Kystklint (1230) udvikles bedst, hvor der er naturlig dynamik uden kystbeskyttelse, og hvor der ikke sker påvirkning med næringsstoffer fra ovenfor liggende marker. Tæt på havet bliver klinten til stadighed påvirket af bølgerne, som skaber partier med erosion og skred og sikrer rede-muligheder for bl.a. digesvaler. Naturtypen er normalt ikke driftsbetinget.

I Natura 2000-området er der kortlagt mindre arealer med kystklint på knap 5 ha. Et forholdsvis stort areal af kystklint er præget af vedplanter og middelhøj-høj græs/urtevegetation. Dette er dog ikke udtryk for en trussel, da naturtypen er karakteriseret ved forekomst af alle 3 strukturer. Kun på knap 1 ha udgør tilgroning med vedplanter en aktuel trussel.

Der sker ingen påvirkning fra gødning/sprøjtemidler eller afvanding. Kun et beskedent areal har forekomst af invasive arter, som dog ikke udgør nogen aktuel trussel. Der er drift i form af græsning på størstedelen af arealerne. Naturtypen har drift i form af græsning på stort set hele arealet, hvilket dog ikke vurderes at være en forudsætning for denne dynamiske naturtype.

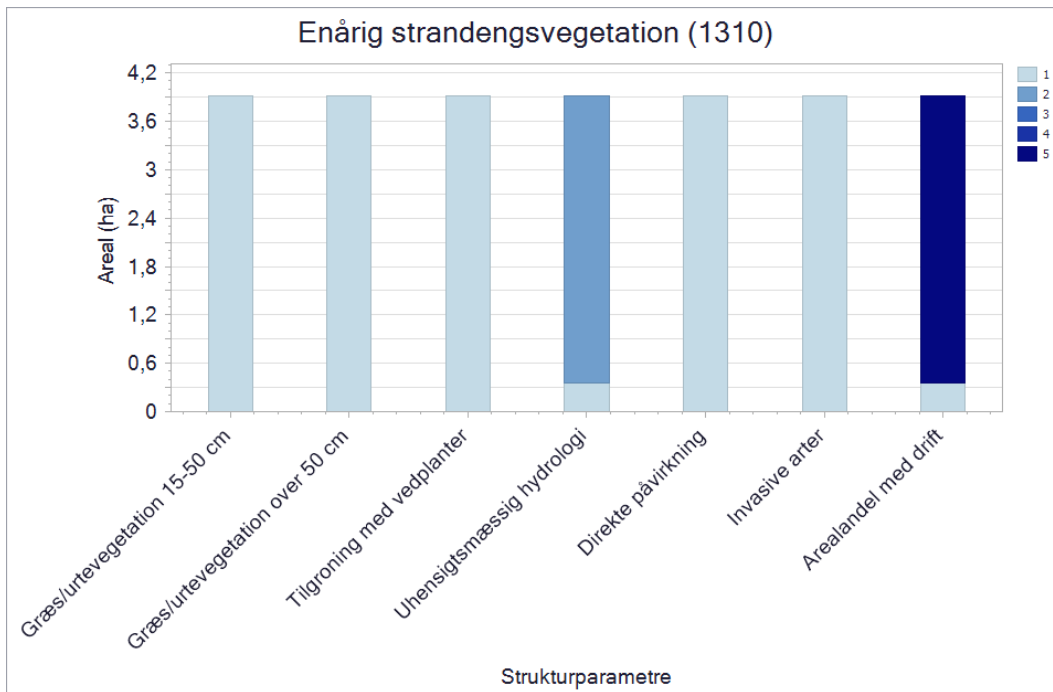

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Forklit (2110) er afhængig af naturlig dynamik og er normalt ikke betinget af drift, men bekæmpelse af invasive arter som rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

I Natura 2000-området er der kortlagt godt 4 ha forklit, hvoraf hovedparten har drift i form af græsning. Et forholdsvis stort areal med forklit er præget af middelhøj og høj græs/urtevegetation samt i mindre omfang af vedplanter. Naturtypen er karakteriseret ved at indeholde visse højt voksende plantearter, men på hhv. ca. 3 ha og 0,6 ha udgør tilgroning med middelhøj og høj græs/urtevegetation en trussel mod den ellers meget dynamiske naturtype. Mindre forekomster af vedplanter og invasive arter vurderes ikke at udgøre aktuelle trusler. Naturtypen påvirkes ikke af gødning/sprøjtemidler eller afvanding.

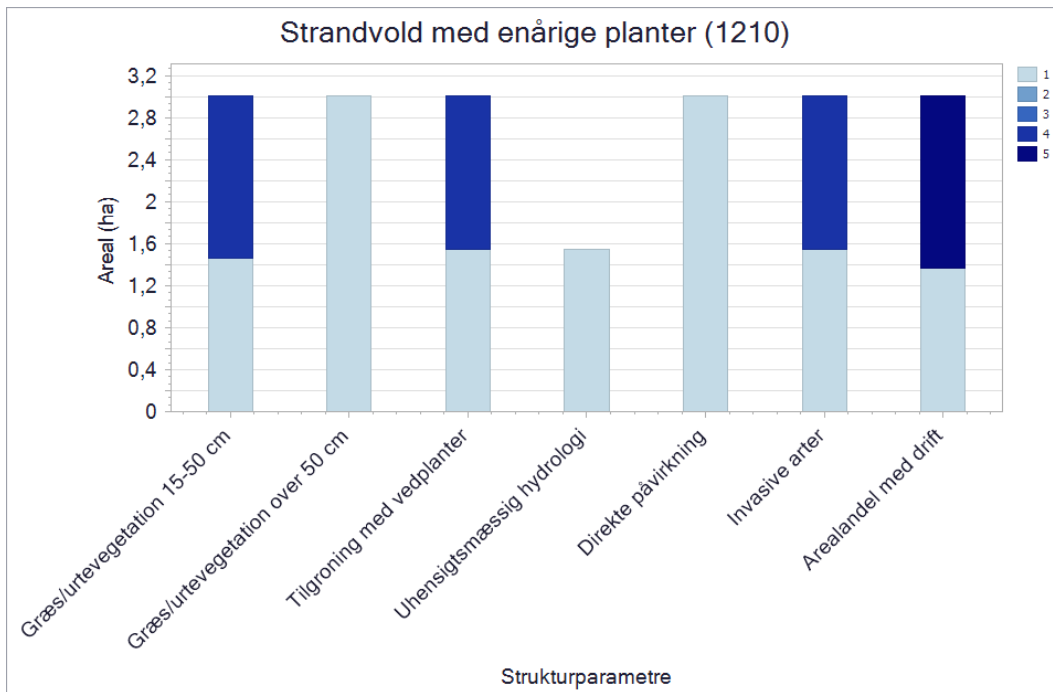

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Enårig strandengsvegetation (1310) forekommer ofte som kvellervade i loer eller saltpander eller i en tør variant på engmyretuer. Naturtypen er typisk betinget af græsning, men kan i visse tilfælde opretholdes af havets naturlige dynamik med jævnlige oversvømmelser, som er en forudsætning for naturtypen.

I Natura 2000-området er der kortlagt enårig strandengsvegetation på ca. 4 ha, hvor langt størstedelen har en drift i form af græsning. Der er ingen aktuelle trusler mod naturtypen hvad angår tilgroning, afvanding, invasive arter eller påvirkning fra gødning / sprøjtemidler.

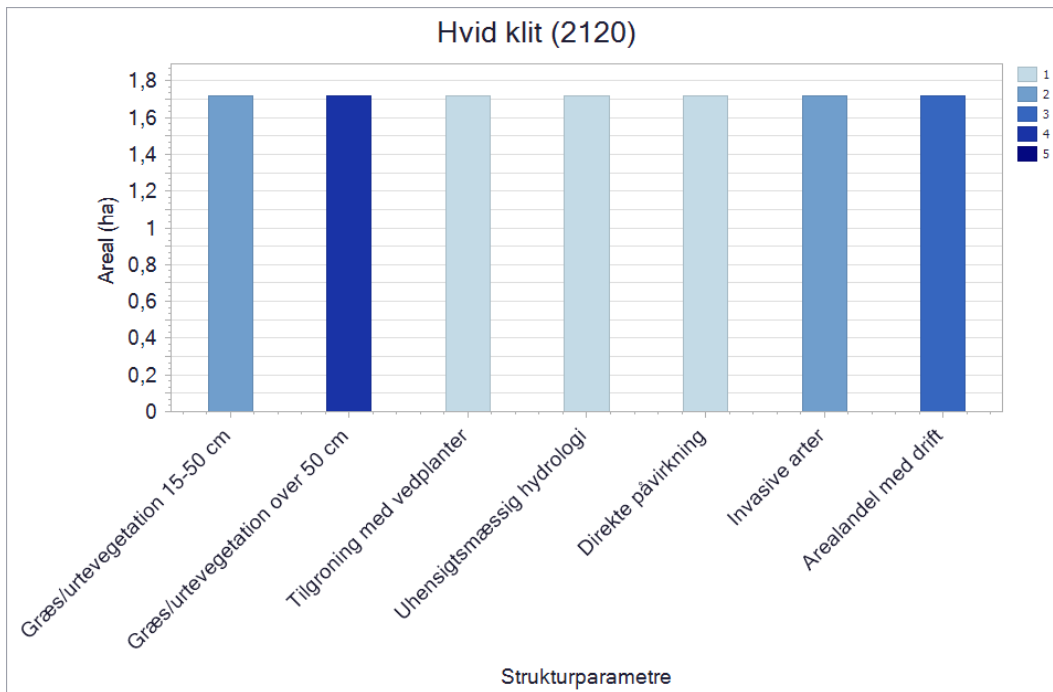

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Strandvold med énårige planter (1210) er generelt afhængig af kystens dynamik i form af bølgepåvirkningen, som kan danne strandvolde og rullestenskyster, hvorpå der i nogle tilfælde kan udvikles en artsrig flora af énårige plantearter. Naturtypen er dog generelt meget dynamisk og kan ændre udbredelse og artsindhold fra år til år. Naturtypen er normalt ikke driftsbetinget, men er naturligt næringsrig og ofte domineret af relativ højt voksende urter.

I Natura 2000-området er der kortlagt mindre arealer med strandvold med énårige planter på ca. 3 ha. Omkring halvdelen af strandvold med énårige planter er præget af middelhøj græs/urtevegetation. Dette er dog ikke udtryk for en trussel, da naturtypen er karakteriseret ved at indeholde visse højt voksende plantearter. Der er desuden forekomst af træer/buske og invasive arter i form af rynket rose på ca. halvdelen af arealet. Arealet, hvor vedplanter og rynket rose er registreret, er under udvikling mod strandvold med flerårige planter, og tilgroningen vurderes derfor at være en trussel mod naturtypen. Der er drift på det pågældende del af arealet, men driften har vanskeligt ved at holde tilgroningen nede.

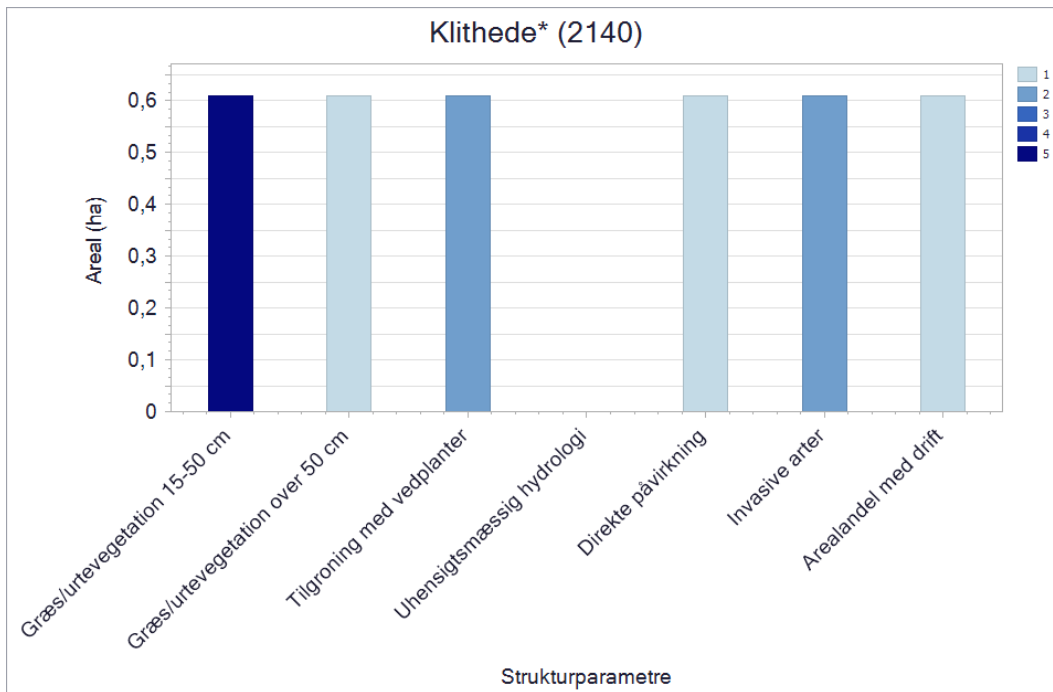
Arealet bliver ikke påvirket af afvanding eller gødning/sprøjtemidler.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Hvid klit (2120) er betinget af naturlig dynamik med vindbrud og vindomlejring af sand. Typen er ikke betinget af drift, men bekæmpelse af invasive arter som rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

I Natura 2000-området er der kortlagt knap 2 ha hvid klit, hvoraf en stor del har en drift. Et forholdsvis stort areal af hvid klit er præget af høj græs/urtevegetation og har mindre forekomst af middelhøj græs/urtevegetation. Den dynamiske naturtype er karakteriseret ved at indeholde visse middelhøje og høje plantearter, og det er alene den høje dækning af høj græs/urtevegetation, der vurderes at udgøre en aktuel trussel. Arealet har mindre forekomst af invasive arter som rynket rose, hvilket ikke udgør en aktuel trussel. Naturtypen har ikke forekomst af vedplanter, og påvirkes ikke af gødning/sprøjtemidler eller af afvanding.

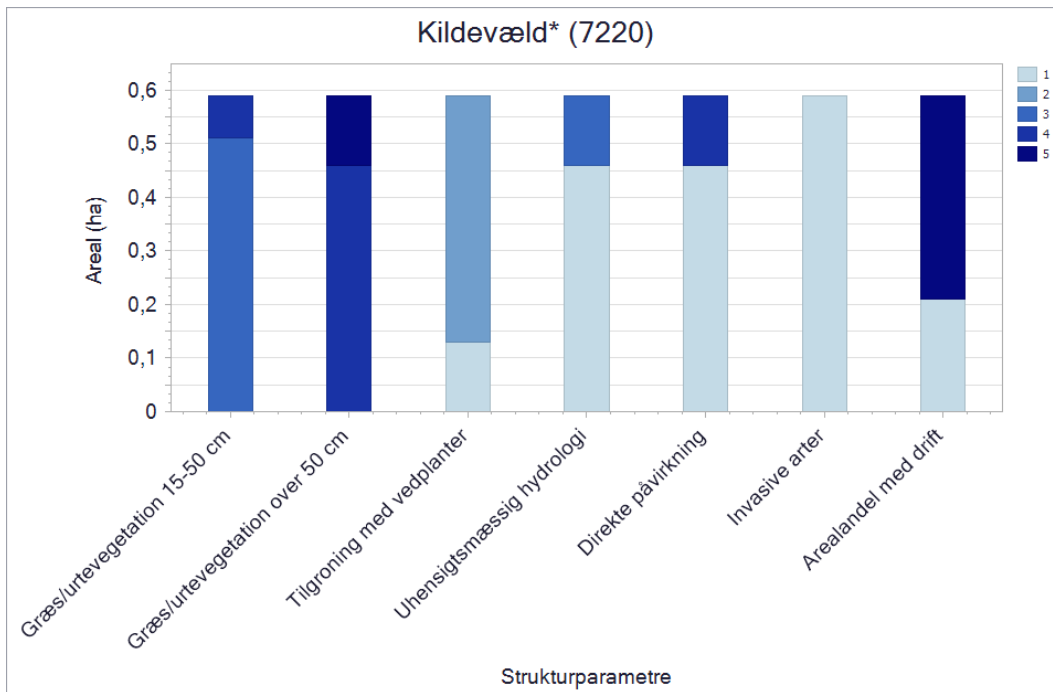

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Klithede (2140) er afhængig af naturlig dynamik og er meget følsom over for eutrofiering, der skader mos- og lavforekomsterne og øger tilgroning med græsser og vedplanter. Våd klithede er afhængig af naturlig hydrologi. Klitheden er normalt betinget af græsning, og bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

I Natura 2000-området er der kortlagt 0,6 ha klithede. Hele arealet af klitheden er truet af tilgroning med middelhøj græs-/urtevegetation. Der forekommer i mindre omfang vedplanter og invasive arter som rynket rose, hvilket dog ikke udgør en aktuel trussel.

Naturtypen påvirkes ikke af gødning/sprøjtemidler, men den manglende drift udgør en trussel mod naturtypen.

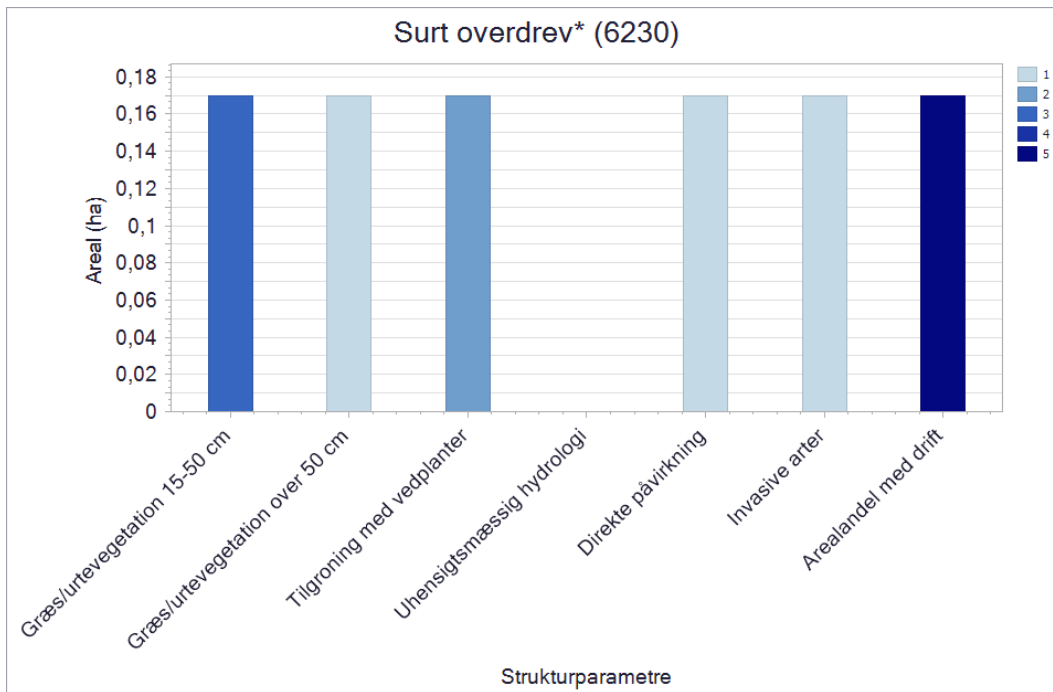

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Kildevæld (7220) findes i tilknytning til udstrømmende kalkholdigt eller hårdt grundvand, og er afhængig af rent grundvand for at udvikles optimalt. Intakt hydrologi med en rigelig mængde rent grundvand er således den væsentligste forudsætning for naturtypen. I lysåbne kildevæld findes en artsrig mos- og urtevegetation, og drift i form af græsning og rydning af opvækst vil typisk være nødvendig for at bevare kildens artsrige vegetation. Kildevæld i skov er derimod ofte med sparsom vegetation og er ikke driftsbetingede.

I Natura 2000-området er der kortlagt flere mindre arealer med kildevæld på i alt ca. 0,6 ha, hvoraf hovedparten har en drift i form af græsning. Hele arealet er præget af høj og middelhøj græs/urtevegetation, hvilket sammen med manglende drift udgør en trussel mod naturtypen. Begyndende tilgroning med vedplanter udgør ikke nogen aktuel trussel og kilderne har ingen forekomst af invasive arter. Afvanding og påvirkning fra gødning/sprøjtemidler udgør en trussel mod ca. en femtedel af arealet.

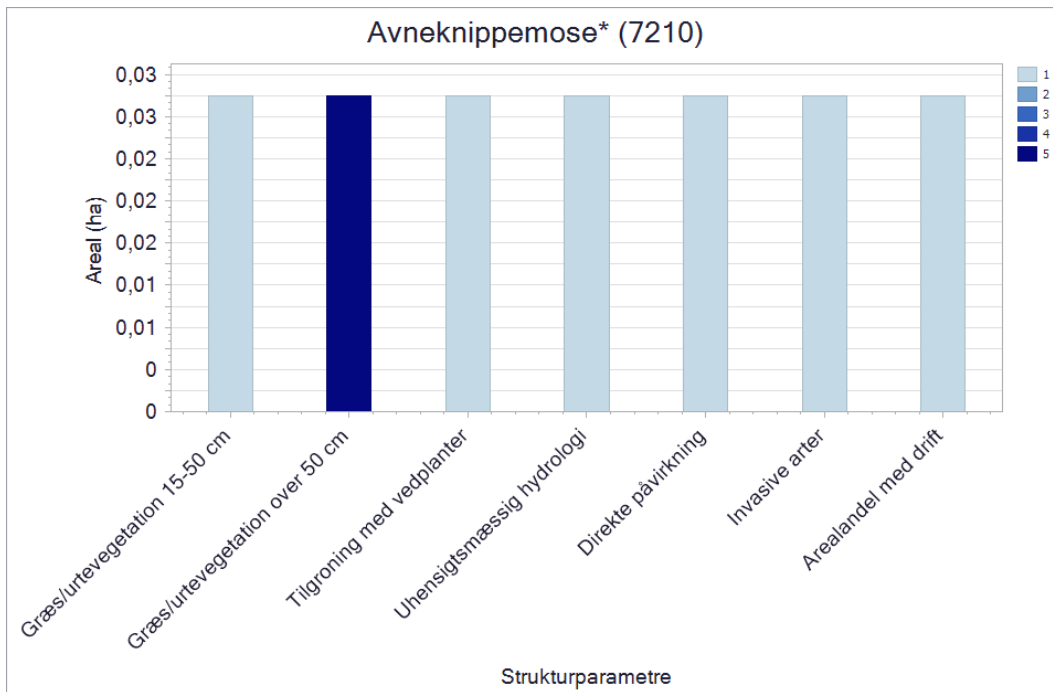

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Surt overdrev (6230) rummer en græsningsbetinget, urtedomineret vegetation udviklet på relativt sur, veldrænet bund uden anden kulturpåvirkning end græsning. De ofte meget artsrige plantesamfund, der udvikler sig på gamle sure overdrev, er stærkt afhængige af en lang, stabil udvikling med konstant afgræsning og fravær af gødskning og uden isåning af kulturplanter. Under disse forhold udvikles positive strukturelementer som en urterig flora, myretuer, nedbidte træer og buske som evt. har fodposer. Et moderat indslag af vedplanter er således naturligt og ønskeligt på naturtypen.

I Natura 2000-området er der kortlagt 0,2 ha surt overdrev, som har en drift i form af græsning. Arealet præges af begyndende tilgroning med middelhøj græs/urtevegetation og vedplanter, som dog ikke udgør nogen aktuel trussel. Naturtypen påvirkes ikke af gødning/sprøjtemidler, invasive arter eller tilgroning med høj græs/urtevegetation.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Avneknippemose (7210) domineres af høje halvgræsser, græsser og urter med spredte partier af vedplanter og er afhængig af permanent vandmættet basisk jordbund for at udvikles optimalt.

I Natura 2000-området er der kortlagt et meget lille areal med avneknippemose. Arealet er præget af høj græs/lurvevegetation, hvilket er en naturlig del af typen og udgør ikke nogen trussel. Der vurderes ikke at være nogen umiddelbare trusler mod naturtypen.

3.1.2 Skovnaturtyper

For de skovnaturtyper, der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved at i bøgeskove på sur og morbundsdannende bund findes bøg på mor (9110), som har sparsom bundflora præget af surbundsarter. Bøg på muld (9130) er arealmæssigt den mest udbredte bøgeskovstype med en stor variation i artsindhold, afhængig af jordbundens surhedsgrad og fugtighed. Egeblandskov (9160) er en udbredt og variabel skovtype med eg og avnbøg på relativt rig, og ofte lidt vandlidende bund, der hindrer bøgen i at trives og ask i at dominere. Elle- og askeskov (91E0) findes på naturlig næringsrig, kalkholdig og ret fugtig jordbund og er typisk domineret af vådbundstolerante og grundvandselskende træarter såsom el og ask. For alle skovnaturtyper gælder, at plantet skov uden plantagekarakter, dvs. ensaldrende træer i rækker, og med enten oprindelig karakteristisk bundflora, sjældne arter eller EU-beskyttede arter, er omfattet.

Inden for området er der i alt i den seneste naturtypekortlægning (2016-19) kortlagt godt 104 ha skovnaturtyper. I den tidligere kortlægning af skovnaturtyperne (2005-12) blev der kortlagt godt 98 ha. Forskellen skyldes primært kortlægning af skov ved Gyldensteen i forbindelse med, at habitatområdet er udvidet ved grænsejusteringen af Natura 2000-området. Desuden er der sket rydning af skov med henblik på at øge arealet med naturtypen rigkær i forbindelse med et LIFE-projekt ved Lisbjerg Mose.

Områdets skovnatur domineres af større sammenhængende arealer med bøg på mor, bøg på muld, ege-blandskov samt elle- og askeskov på Æbelø. Herudover findes mindre arealer ved Gyldensteen, Lisbjerg Mose og Egebjerggård.

På baggrund af første og anden kortlægning vurderes det, at forekomsten af træer med huller eller råd, store træer og dødt ved i de kortlagte skove overordnet set er stigende eller stabil. Det vurderes, at de naturtyper, der er afhængige af en naturlig hydrologi, er påvirket af afvanding i en vis grad af oprensede vandløb/grøfter.

Bøg på mor (9110) findes i en mindre forekomst på Æbelø. Der er kortlagt ca. 6 ha af typen, hvilket er samme areal som i den tidligere kortlægning.

Bøg på muld (9130) findes udbredt på Æbelø samt i mindre forekomster ved Gyldensteen og Egebjerggård. Der er kortlagt ca. 62 ha af typen, hvilket er en mindre stigning på ca. 4 ha i forhold til den tidligere kortlægning. Stigningen skyldes kortlægning af en ny forekomst af typen ved Gyldensteen.

Bøg på muld skrider langsomt ud langs de dynamiske kyster på Æbelø. Foto: Erik Vinther

Egeblandskov (9160) findes spredt på Æbelø og ved Gyldensteen. Der er kortlagt ca. 13 ha, hvilket er en stigning i forhold til den tidligere kortlægning. Stigningen skyldes kortlægning af en ny forekomst af typen ved Gyldensteen.

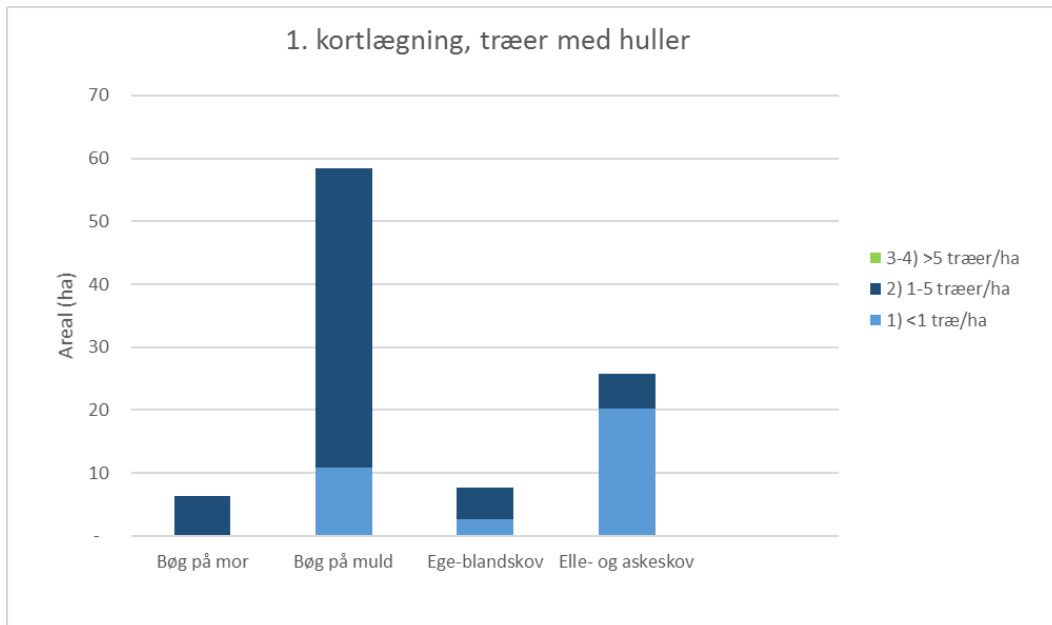
Elle- og askeskov (91E0) findes spredt på Æbelø, ved Lisbjerg Mose og en mindre forekomst ved Egebjerggård. Typen er kortlagt på 23 ha, hvilket er et mindre fald i forhold til den tidligere kortlægning. Typens areal er reduceret med ca. 3 ha i forhold til den tidligere kortlægning. Nedgangen skyldes en rydning af skovtypen rundt om Lisbjerg Mose med henblik på at øge arealet af rigkær. Rydningen er sket i overensstemmelse med Natura 2000-planen.

Det er valgt at præsentere skovenes tilstand med parametrene *huller eller råd*, *store træer*, *liggende dødt ved*, *stående dødt ved* og *hydrologi*, som anses for centrale for at kunne vurdere udviklingen i skovnaturtyperne.

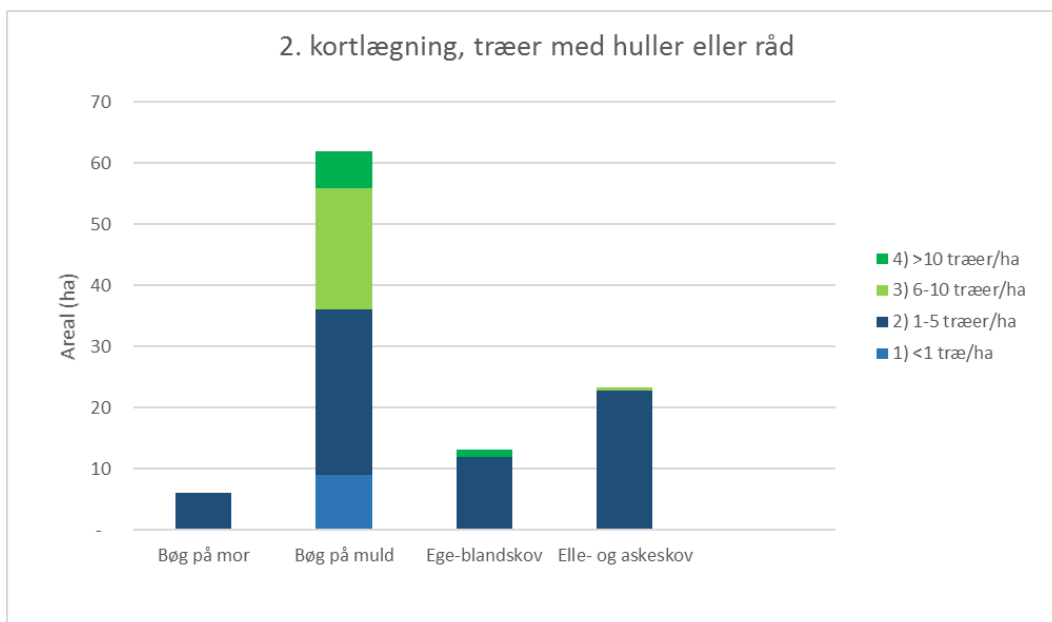
Træer med huller eller råd

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. træer med huller eller råd. Ved første kortlægning af skov i 2005-12 blev der kortlagt træer med huller. Ved anden kortlægning af skov i 2016-2019 blev der kortlagt træer med enten huller eller råd.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Træer med huller registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

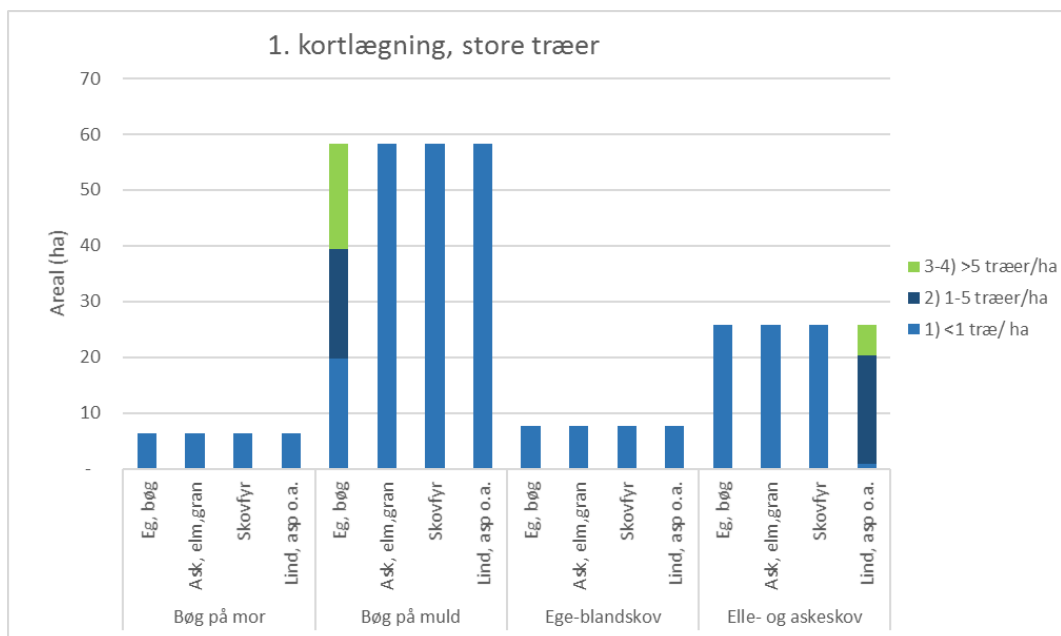
Figuren viser strukturparameteren Træer med huller eller råd registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægning af skov viser, at andelen af træer med huller eller råd er stabil/stigende fra første til anden kortlægning af skov for bøg på mor (9110), bøg på muld (9130), ege-blandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0). Det bemærkes dog, at der er forskel i kortlægningsmetoden anvendt i hhv. første og anden kortlægning.

Store træer

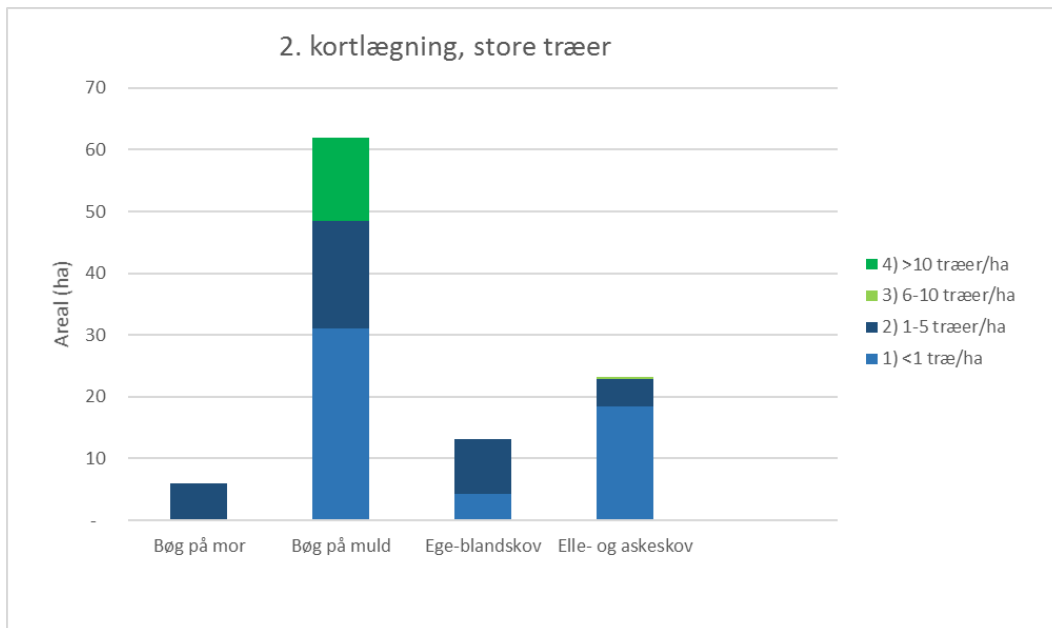
I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. store træer som udtryk for gammel skov med en lang kontinuitet. Definitionen af store træer er ændret fra første til anden kortlægning. Store træer defineres ud fra stammediameter, og ændringerne i stammediameter fra første til anden periode afhænger af både art og naturtype. Derudover blev der ved første kortlægning af skov registreret antallet af store træer/ha for 4 artsgrupper. Ved anden kortlægning blev der registreret et samlet antal store træer/ha. Da der således er sket en udvikling i kortlægningsmetoden, kan resultaterne af de to kortlægninger ikke sammenlignes direkte.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Store træer registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Store træer registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

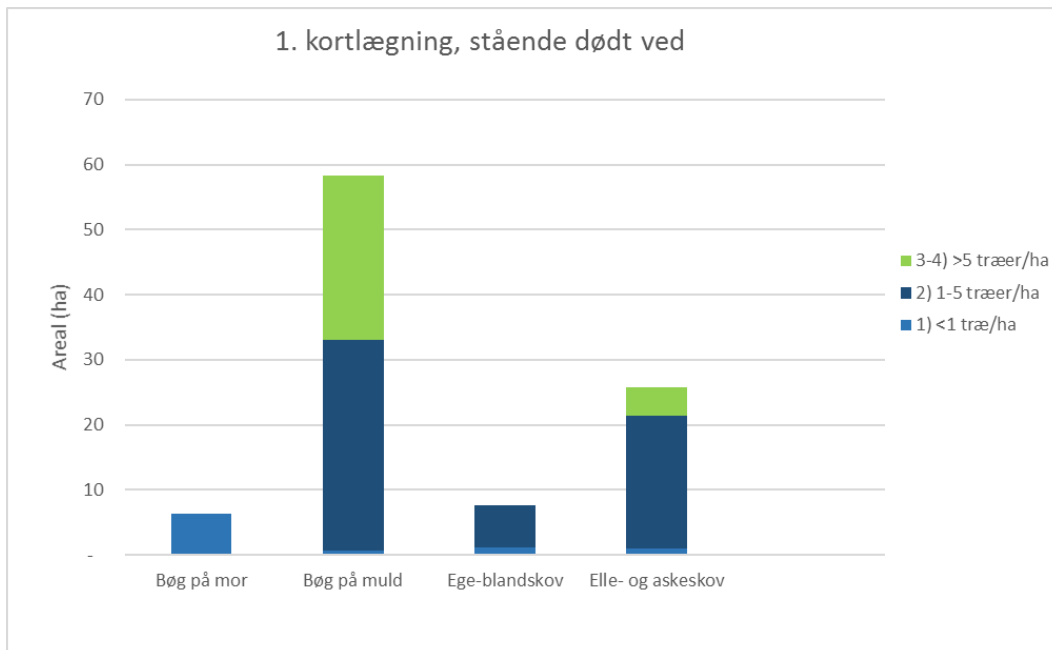
Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægning af skov viser, at andelen af store træer er stabil/stigende fra første til anden kortlægning af skov for bøg på mor (9110), ege-blandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0). Det bemærkes dog, at der er forskel i kortlægningsmetoden anvendt i hhv. første og anden kortlægning. Der vurderes at være et mindre fald i store træer på elle- og askeskov, hvilket kan skyldes forskel i kortlægningsmetode.

Miljøstyrelsen vurderer desuden, at der er sket et mindre fald i andelen af store træer i områdets arealer med bøg på muld (9130).

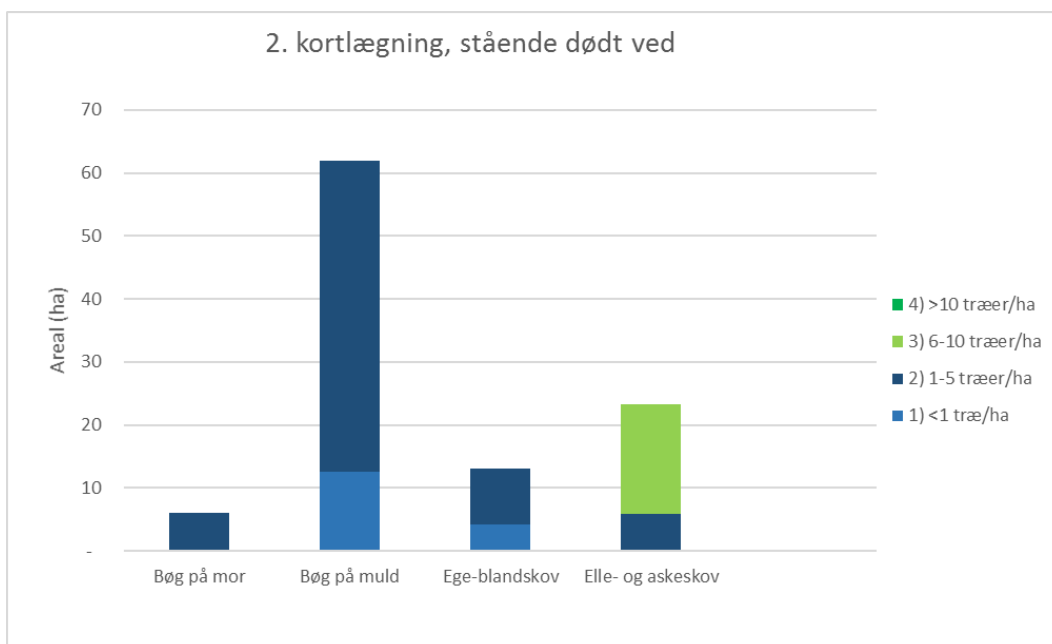
Stående dødt ved

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. stående dødt ved højere end 2 m. De enkelte stykker af dødt ved skulle ved første kortlægning have en diameter på over 25 cm og ved anden kortlægning en diameter på over 20 cm.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 stk./ha, 1-5 stk./ha og over 5 stk./ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 stk./ha, 1-5 stk./ha, 6-10 stk./ha og over 10 stk./ha.

Figuren viser strukturparameteren Stående dødt ved registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Stående dødt ved registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

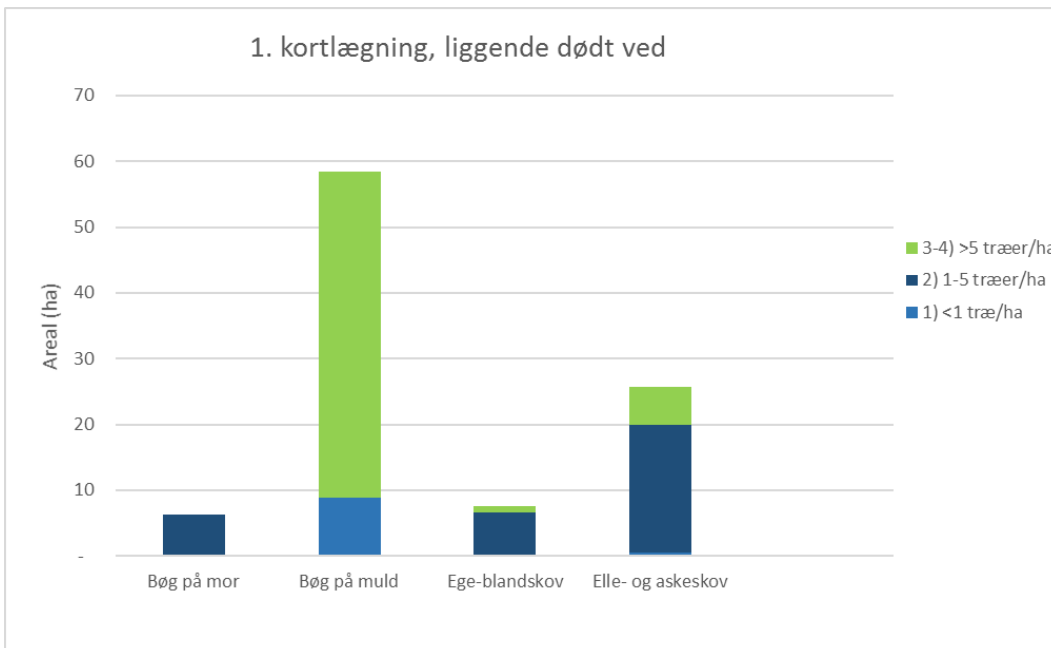
Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægning af skov viser, at andelen af stående dødt ved er stabil/stigende fra første til anden kortlægning af skov fsva. bøg på mor (9110), ege-blandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0). Det bemærkes dog, at der er forskel i kortlægningsmetoden anvendt i hhv. første og anden kortlægning.

Miljøstyrelsen vurderer desuden, at der er sket et fald i andelen af stående dødt ved i områdets arealer med bøg på muld (9130).

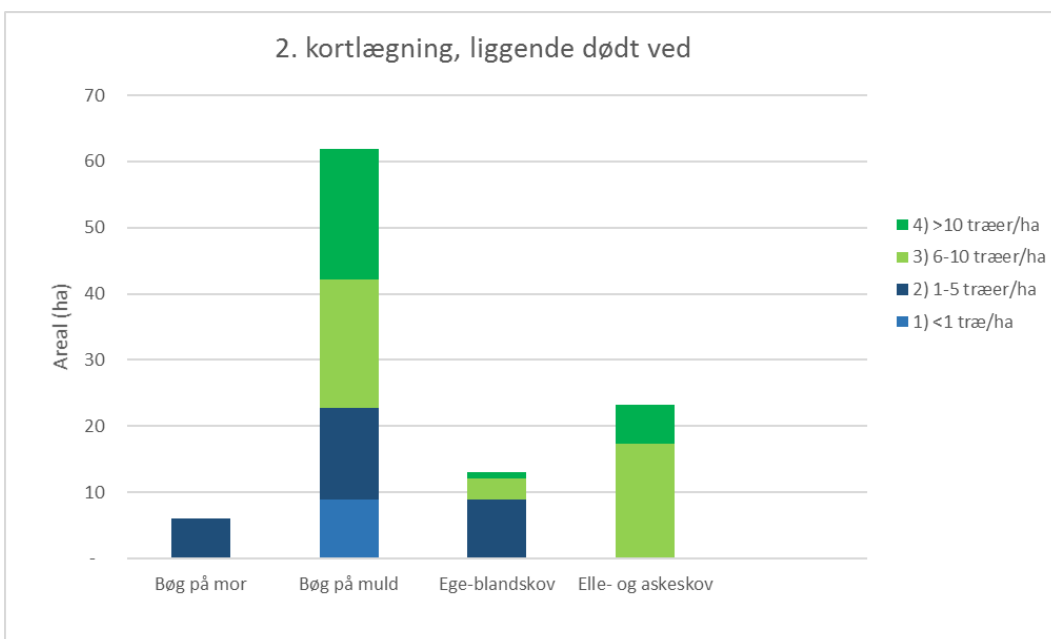
Liggende dødt ved

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. liggende dødt ved. I første kortlægning var kriterierne, at de enkelte stykker af dødt ved skulle være længere end 5 m og have en diameter på over 25 cm. Ved anden kortlægning var kriterierne, at det døde ved skulle være længere end 2 m og have en diameter på over 20 cm.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren Liggende dødt ved registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 stk./ha, 1-5 stk./ha og over 5 stk./ha.

Figuren viser strukturparameteren Liggende dødt ved registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægning af skov viser, at andelen af liggende dødt ved er stabil/stigende fra første til anden kortlægning af skov fsva. bøg på mor (9110), ege-blandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0). Det bemærkes dog at der er forskel i kortlægningsmetoden anvendt i hhv. første og anden kortlægning.

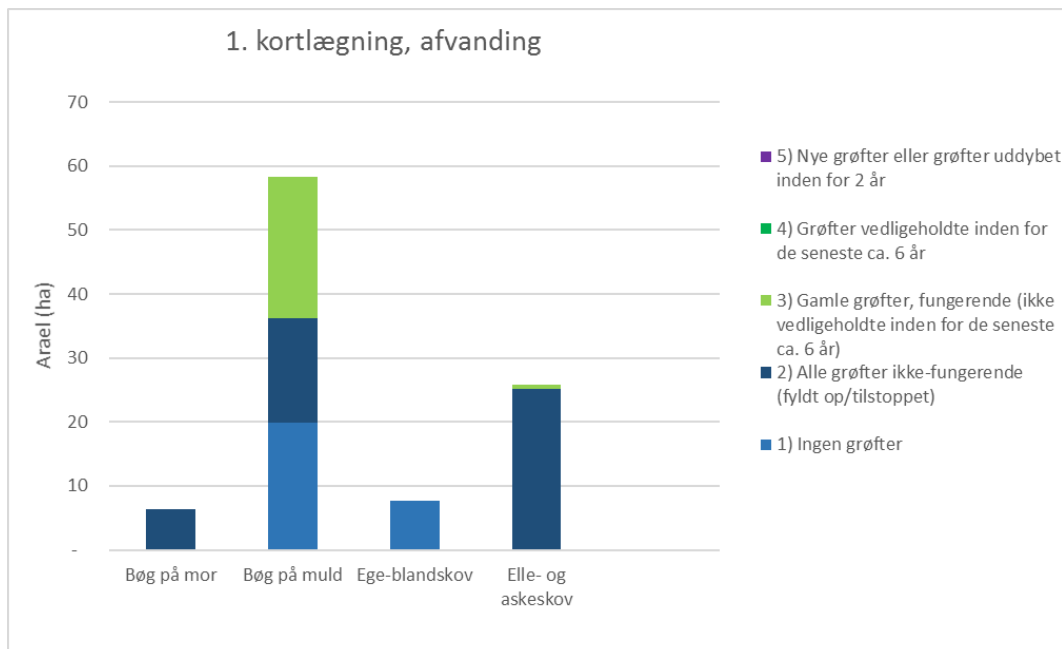
Miljøstyrelsen vurderer desuden, at der er sket et mindre fald i andelen af liggende dødt ved i områdets arealer med bøg på muld (9130).

Hydrologi, afvanding

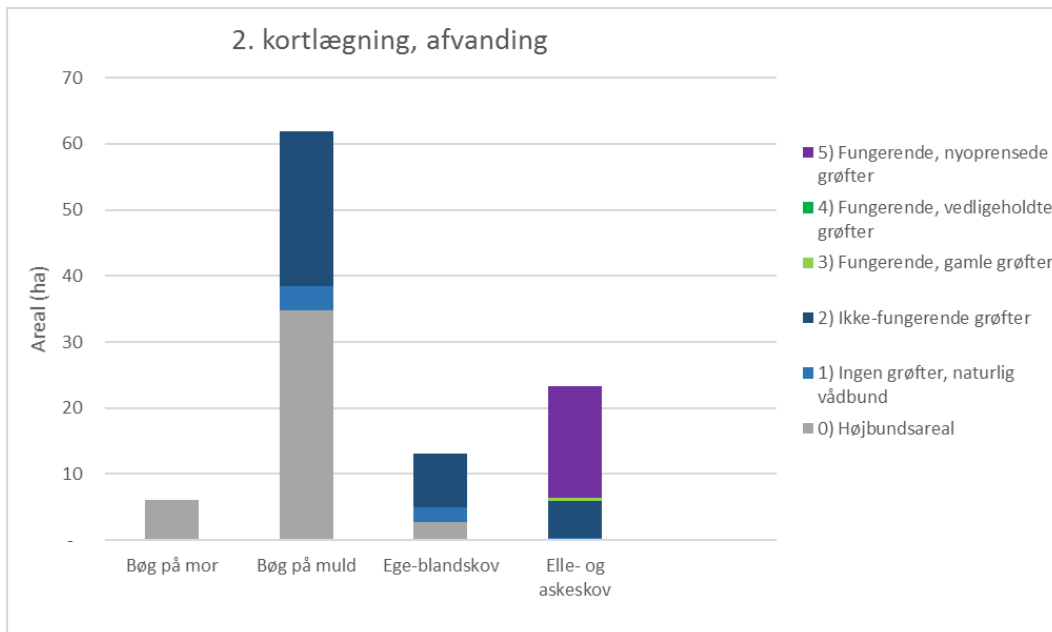
I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen registreres bl.a. den hydrologiske parameter afvanding, der dækker grøftning og dræning. Ved første kortlægning blev effekten af afvanding registreret i 5 kategorier, og ved anden kortlægning blev der registreret i 6 kategorier, da man ved anden kortlægning også registrerede, om der var tale om højbundsjord. Bortset fra det ekstra niveau, er der ikke sket nogen ændring af kortlægningsmetoden fra første til anden kortlægning.

Effekten af grøftning og dræning er ved kortlægningen registreret i én af nedenstående kategorier:

Første kortlægning	Anden kortlægning
1) Ingen grøfter	0) Højbundsareal
2) Alle grøfter ikke-fungerende (fyldt op/tilstoppet)	1) Ingen grøfter, naturlig vådbund
3) Gamle grøfter, fungerende (ikke vedligeholdte inden for de seneste ca. 6 år)	2) Ikke-fungerende grøfter
4) Grøfter vedligeholdte inden for de seneste ca. 6 år	3) Fungerende, gamle grøfter
5) Nye grøfter eller grøfter uddybet inden for 2 år	4) Fungerende, vedligeholdte grøfter
	5) Fungerende, nyoprensede grøfter

Figuren viser strukturparameteren Afvanding registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i fem kategorier hvor laveste kategori svare til mindst påvirkning af afvanding.

Figuren viser strukturparameteren Afvanding registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i seks kategorier hvor laveste kategori svare til mindste afvandings påvirkning.

Miljøstyrelsen vurderer, at hydrologien er af mindre betydning for arealerne med bøg på mor, bøg på muld og ege-blandskov.

Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægningen af skov viser, at de naturtyper, der er afhængige af en naturlig hydrologi, har fungerende grøfter. Det vurderes således at flere af grøfterne/vandløb er nyoprensede for elle- og askeskov ved Lisbjerg Mose. Det vurderes dog ikke, at der er ændret på afvandingsforholdene siden første kortlægning.

3.1.2.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Skovene i Danmark er generelt unge, således er ca. 80% af de danske skove under 200 år gamle og 25% af landets skovareal er yngre end 55 år. Da man i sin tid udpegede habitatområderne, fokuserede man på at udpege skove, der var selvsåede eller selvforyngende og med en naturnær skovdrift. Det forventes derfor, at der går lang tid, før man vil kunne se en udvikling i de udvalgte parametre, og man fx får flere store træer og mere dødt ved i skovene. Det vurderes, at man ikke kan forvente at se en stor udvikling inden for det relativt korte tidsinterval, der er mellem de to kortlægningsperioder af skov. Det væsentlige vurderes derfor at være, at man ikke ser en tilbagegang i de enkelte parametre.

På baggrund af udviklingen i de udvalgte parametre kortlagt i 2005-2012 og 2016-2019 vurderes det, at alle områdets kortlagte skovnaturtyper overordnet set er stabile eller i fremgang. Det vurderes, at de naturtyper, der er afhængige af en naturlig hydrologi, er påvirket af afvanding i en vis grad med oprensede vandløb/grøfter.

For bøg på mor vurderes parametrene huller eller råd, store træer og dødt ved at være stabile eller stigende. Hydrologien vurderes at være af underordnet betydning for bøg på mor.

For bøg på muld vurderes parametrene huller eller råd at være stabile eller stigende. Andelen af store træer, stående dødt ved og liggende dødt ved er derimod svagt faldende. Hydrologien vurderes at være af underordnet betydning for bøg på muld.

For ege-blandskov vurderes parametrene huller eller råd, store træer og dødt ved at være stabile eller stigende. Hydrologien vurderes at være af underordnet betydning for ege-blandskov. For elle- og askeskov vurderes parametrene huller eller råd, store træer og dødt ved at være stabil eller stigende. Kortlægningen viser desuden at naturtypen er påvirket af afvanding i en vis grad med oprensede vandløb/grøfter.

	Huller eller råd	Store træer	Stående dødt ved	Liggende dødt ved	Hydrologi
Bøg på mor	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	-
Bøg på muld	Stabil/Stigende	Faldende	Faldende	Faldende	-
Ege-blandskov	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	-
Elle- og askeskov	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	Stabil/Stigende	Stabil/ uhensigtsmæssig

I tabellen ses vurderingen af strukturparametrenes udvikling fra første til anden kortlægning af habitatskovnaturtyperne.

3.2 Områdets sø-natur

Ved overvågning af søer i NOVANA-programmet skelnes der mellem store søer over 5 ha og mindre søer og vandhuller under 5 ha. De store søer overvåges i forbindelse med programmets sø-overvågning, og for denne gruppe er der endnu ikke udviklet et tilstandssystem i forhold til naturtilstand. Der er således alene foretaget en bestemmelse af naturtypen for de store søer. De mindre søer og vandhuller under 5 ha overvåges i NOVANA-programmets naturovervågning, og for de mange søer i denne gruppe er der udover en bestemmelse af de enkelt søers naturtype også foretaget en beregning af søernes naturtilstand.

For de sø-naturtyper, der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved at kystlaguner og strandsøer (1150) er brakvandssøer afsnøret fra havet, og udgør dermed en overgangszonzone mellem de indenlandske søer og kysthabitaterne. Kransnålalgesø (3140) er kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger, der typisk er ganske rene eller kun lidt eutrofierede. Næringsrig sø (3150) er næringsrige søer og vandhuller, typisk med flydeplanter eller store vandaks.

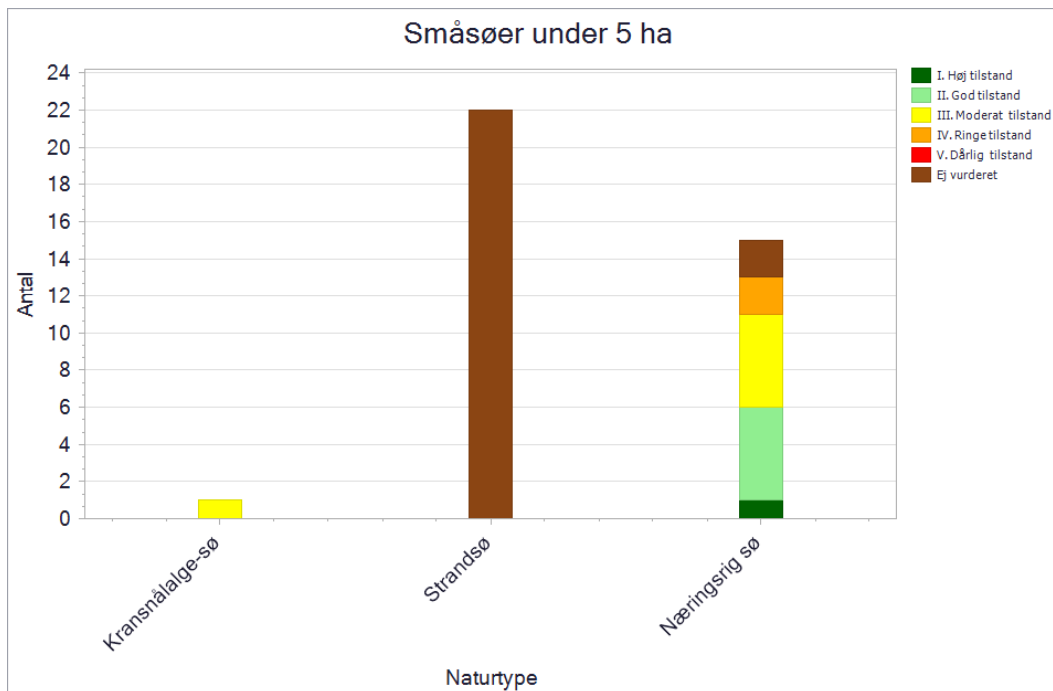
3.2.1 Søer under 5 ha

Søer under 5 ha kortlægges og der foretages en beregning af søernes tilstand i forbindelse med NOVANA-programmets kortlægning af vandhuller og småsøer.

Søer under 5 ha er naturtypekortlagt og på baggrund af vegetation og en kombination af en række strukturparametre i og omkring søen er de enkelt søers tilstand beregnet. Metoden er beskrevet i den tekniske anvisning, der kan ses på DCE Aarhus universitets hjemmeside. I de Natura 2000-områder, hvor der er foretaget kortlægning af levesteder for vandhulsarterne stor vandsalamander og klokkefrø, er der samtidig foretaget kortlægning af de pågældende søers naturtype og tilstand. For et mindre antal søer kortlagt i perioden 2007-2012 er der ikke foretaget en beregning af naturtilstanden.

I en række Natura 2000-områder er alle eller stort set alle småsøerne blevet kortlagt og søernes tilstand er blevet beregnet. I andre områder, typisk de meget store områder med et stort antal småsøer, er kortlægningen ikke fuldt dækkende. Der vil i disse områder således være et antal søer, der ikke er undersøgt. Der er sket et skift i vurderingen af småsøernes naturtype mellem denne og den tidligere kortlægning. Tidligere kunne en enkelt eller nogle få planter være afgørende for fastsættelse af naturtypen. I den seneste kortlægningsrunde er det valgt, at naturtypebestemmelsen foretages på baggrund af den samlede sø-tilknyttede flora og de fysiske

forhold i og omkring søerne. Det præsenterede datamateriale i figuren nedenfor vil især være indsamlet i perioden 2013-2018, men vil også kunne indeholde kortlægningsdata fra tidligere år for de småsøer, der ikke er blevet genkortlagt i denne overvågningsperiode.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte småsøer under 5 ha i området. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

I Natura 2000-området er der kortlagt 15 småsøer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). De er tilstandsvurderet med hhv. 1 i høj tilstand, 5 i god tilstand, 5 i moderat tilstand, og 2 i ringe tilstand. De resterende 2 mangler en tilstandsvurdering. Alle søerne i høj/god tilstand er generelt præget af, at de ligger relativt lysåbent i området ved Lisbjerg Mose. De gode lysforhold og relativt stor afstand til dyrkede arealer bevirker, at der i et flertal af disse søer er registreret en undervandsvegetation der er udbredt og forholdsvis artsrig, hvor arter som tornløs hornblad og frøbid er dominerende.

En del af søerne har tilstanden moderat til ringe. En væsentlig årsag til den forringede tilstand skyldes tilførsel af næringsstoffer, en udbredt tilgroning med trådalger samt tilgroning på bredden omkring søerne, hvilket betyder at der er skyggepåvirkning af søens undervandsvegetation, der i flere søer er meget sparsomt udviklet og kun repræsenteret med få meget tolerante undervandsplanter. Flere af disse søer ligger i dyrket område og/eller er blevet påvirket af spildevand/andefodring.

I området er der yderligere kortlagt en småsø med habitatnaturtypen kransnålalgesø (3140), som er i moderat tilstand. Søen ligger relativt lysåbent i området ved Lisbjerg Mose og er præget af en relativt høj dækningsgrad af naturlig undervandsvegetation og kun en yderst begrænset vækst af grønne trådalger. Undervandsvegetationen er bl.a. præget af arten skør kransnål og tornfrøet hornblad. Dækningen af kransnålalger er dog begrænset og tilstanden er derfor moderat. Herudover er der kortlagt 22 strandsøer/laguner flere steder i habitatområdet herunder i strandengsområder ved bl.a. Nærå Strand og Dræet. Disse mangler tilstandsvurdering.

3.2.2 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Omkring halvdelen af områdets søer er beregnet til en god naturtilstand. De resterende søer har noget forringet naturtilstand, og det vurderes at disse bl.a. er truet af eutrofiering og tilgroning af med vedplanter på de brednære arealer omkring søerne.

3.2.3 Søer over 5 ha

I forbindelse med Miljøstyrelsens overvågning af miljøtilstanden som grundlag for vandområdeplanerne indsamles der for de store søer en lang række miljødata. Der er således i alle større søer gennem flere overvågningsperioder systematisk indsamlet data om søernes miljøtilstand og naturindhold. Det drejer sig bl.a. om udvikling i sigtddybde, indhold af klorofyl a, totalfosfor og total-kvælstof, og undersøgelser af søernes undervandsvegetation. På baggrund af data er der i forbindelse med vandplanlægningen foretaget en vurdering af miljøtilstand og målopfyldelse for søerne. På baggrund af den registrerede plantevækst i søerne er der endvidere foretaget en identifikation af søernes naturtypeindhold. Oplysninger herom kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside i de basisanalyser, der udarbejdes forud for vandområdeplanerne.

I dette område er der 2 søer over 5 ha. Det er Orestrand og den nyetablerede Engsøen ved Gyldensteen. Alle søer over 5 ha er omfattet af vandplanerne og man kan læse mere om dem på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Orestrand

Orestrand er et lavvandet nor på ca. 11 ha. Miljømålet for Orestrand er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er noret vurderet til at have en dårlig økologisk tilstand på grund af indholdet af fytoplankton. Naturtypen er ikke bestemt i forbindelse med basisanalysen for vandplan 2015-2021.

Engsøen

Engsøen er lavvandet sø på ca. 139 ha. Søen er etableret i 2014 og ikke naturtypebestemt. Miljømålet for Engsøen er god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have ukendt tilstand.

3.3 Områdets vandløbsnatur

I Danmark findes der to vandløbshabitatnaturtyper: "Vandløb med vandplanter" og "Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter". Specielt den første naturtype er vidt udbredt i de danske vandløb, og langt de fleste vandløbsstrækninger vil kunne henføres til denne naturtype. Den anden naturtype er meget sjældent forekommende, og naturtypen vil oftest kun registreres på korte vandløbsstrækninger, normalt i perioder med lav vandstand, hvor naturtypens karakteristiske arter vil kunne etablere sig langs de mudrede vandløbsbredder. I år med dårlige vækstbetingelser eller høj vandstand kan naturtypen helt mangle.

I NOVANA-programmet er de to vandløbsnaturtyper kortlagt i vandløb i de habitatområder, hvor naturtyperne indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Der er endnu ikke i NOVANA-programmet udviklet et tilstandssystem til vandløbsnaturtyperne. Der vil således alene blive omtalt naturtypernes aktuelle forekomst på de kortlagte vandløbsstationer i områderne. Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at udtale sig om vandløbsnaturtypernes udbredelse i vandløbene. Kortlægningen er foretaget i de vandløb, der er omfattet af vandområdeplanerne, hvor der også kan findes flere oplysninger om vandløbenes økologiske tilstand.

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	3

Tabellen viser længden af kortlagt vandløbsnaturtype i området.

I dette område findes der 9 km vandløb, som er omfattet af vandområdeplanen for Jylland og Fyn. Habitatnaturtypen "Vandløb med vandplanter" (3260) er registreret på i alt 3 km i Ringe Å og Kragelund Kanal.

3.4 Områdets marine natur

I Danmark forekommer 8 marine habitatnaturtyper. De fem typer, bugter og vige (1160), rev (1170), sandbanke (1110), laguner og strandsøer (1150) og vadeflader (1140) forekommer i flere Natura 2000-områder i Danmark, mens boblerev (1180), flodmundinger (1130) og havgrotte (8330) kun forekommer i få Natura 2000-områder.

For de marine naturtyper, der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved sandbanke (1110) dannet ved materialetransport langs kysterne for eksempel i form af revler, der kan være ubevoksede eller evt. med ålegræs. Vadeflade (1140), der blotlægges ved ebbe, forekommer primært i Vadehavet, men findes også i de indre danske farvande fra Læsø til Lolland. Kystlaguner og strandsøer (1150) er brakvandssøer afsnøret fra havet, og udgør dermed en overgangszone mellem de indenlandske søer og kysthabitaterne. Bugter og vige (1160) er lavvandede områder med begrænset fersk påvirkning, og udgør dermed størstedelen af fjordene i de indre farvande. Rev (1170) er områder på havbunden med hård bund, for eksempel stenrev, ofte med en stor artsrigdom af dyr og planter. Naturtypen rev rummer også de såkaldte biogene rev, hvor den hårde bund er dannet af for eksempel blåmuslinger eller hestemuslinger.

De marine naturtyper er på nuværende tidspunkt kortlagt én eller to gange. Resultatet af kortlægningen af områdets marine naturtyper ses af nedenstående tabel.

Naturtype	Naturtype nr.	Kortlægningsår	Kortlagt
Sandbanker	1110	2012	1.233 ha
Vadeflade	1140	2004	252 ha
Kystlaguner	1150	2004	431 ha
Bugter og vige	1160	2004	367 ha
Biogene rev	1170	2012	14 ha
Stenrev	1170	2012	684 ha

Tabellen viser arealet af kortlagte havnaturtyper.

Områdets marine naturtyper er kortlagt i 2004 og 2012. I den forbindelse er der kortlagt fem marine naturtyper i form af sandbanker, vadeflader, kystlaguner, bugter og vige samt rev.

Sandbanker (1110). Naturtypen sandbanker er veludviklet i habitatområdet og findes især i et bælte langs nordkysten af Fyn, syd for Æbelø, hvor de dels er relateret til strømmende vand, og dels findes som revler parallelt med kysten. Sandbankerne forekommer som to substrattyper: Dels som rene, faste sandbunde med indslag af bølge- og strømribber og kun få indslag grus og skaller, dels som sandbund med spredte større sten (1-5 % dækning), mindre sten (15-90 % dækning) og grus (0-10 % dækning). Epifaunadækningen er i forbindelse med naturtypekortlægningen vurderet til at være lav (0-1 %) og består af strandsnegle, dværgkonk, strandkrabber, eremitkrebs, søstjerner, sandorme, kutlinger og blåmuslinger. Vegetationen på de rene sandflader er sparsom, bestående af løsdrivende alger og en lille dækning (1 %) af fastsiddende makroalger (savtang, strengetang, henfaldne rødalger). På de spredte, større sten er dækningen af makroalger dog høj (100 %), og den generelle dækning i områder med blandede substrattyper er 10-20 %. Her er der observeret savtang, strengetang, blodrød ribbeblad, gaffeltang og henfaldne rødalger. Ålegræs forekom kun

på de rene sandflader, hvor der på tre ud af syv verifikationslokaliteter er dækningsgrader på 20 - 85 %.

Stenrev (1170). Æbelø og det omkringliggende marine område består af en stenet moræneknold. Naturtypekortlægningen viser, at havbunden omkring Æbelø er tæt bestrøet af sten bestående af 80-100 % småsten (2-10 cm) og 10-15 % større sten. Der er i den forbindelse observeret faunadækning på < 1 % bestående af søstjerner og dyriske svampe. På de små sten er dækningen af makroalger 10 %, mens de på de større sten er 100 % dækning. Der er observeret savtang, strengetang, fingertang, klotang og henfaldne rødalger. I forbindelse med NOVANA-overvågningen er vegetationen på stenrev ved den nordøstvendte kyst af Æbelø undersøgt på 4 m og 6 m vanddybde. På 4 m dybde er dækningsgraden af makroalger 100 %, mens den er 80 % på 6 m dybde. På begge dybder er vegetationen domineret af et alsidigt rødalgessamfund med arter som fliget rødblad, kile-rødblad, bugtet ribbeblad, blodrød ribbeblad og trådformede arter som juletræs-alge, samt arter af ledtang. Derudover er der registreret alm. klotang, alm. vatalge og duskang. På begge stationer er der observeret kalkinkrusterede alger og røde skorper, som på den dybe station har en høj dækningsgrad. Desuden er der på begge dybder observeret pigget hindemosdyr i begrænset omfang, mens brødkrummesvamp har en dækningsgrad på 10 % på 4 m dybde.

Umiddelbart vest for Drættegrund og ved Bogense er der i forbindelse med kortlægningen i 2012 fundet biogent rev af blåmuslinger. Muslingebankerne har en dækningsgrad på 100 %. Derudover er der observeret skaller fra knivmusling. På muslingebankerne er der observeret 2-3 % dækning af primært søstjerner, samt strandkrabber og kutlinger. Desuden er der registreret 10-15 % dækning af makroalgerne savtang og buskformede rødalger på de biogene rev.

Kystlaguner (1150). Samlet udgør arealet af laguner en relativ stor del af området (ca. 15 %). I området findes den store kystlagune Nærrå Strand, samt en række strandsøer. Ringe å, som har et relativt stort opland, løber ud i Nærrå Strand og som følge heraf varierer saliniteten en del (16-23 promille). Bunden består her af sand og silt, og der findes spredte større sten.

Vadeflader (1140). Den marine del af habitatområdet lige nord for Fyn er relativt lavvandet, og her findes spredte forekomster af mudder- og sandflader, der er blottet ved ebbe, især nord for Æbelø Holm, på Agernæs Flak ud for Flyvesandet og omkring Mågeøerne ud for Bogense. Det er vurderet at vaderne udgør 8-9 % af det marine areal.

Bugter og vige (1160). Bugter og vige findes på lavere vanddybder ud for Skåstrup Strand i Båring Vig. Havbunden vurderes at ligne de substrattyper, der er bekræftet under sandbanker.

3.4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Generelt er mange af de marine naturtyper påvirket af næringsstofbelastningen, hvor indsatser for denne påvirkning varetages i Vandområdeplanerne. Ligeledes kan der være påvirkning fra menneskelige forstyrrelser fx i form af fiskeri og sejllads. I nedenstående behandles data for to grupper af fiskeri:

- Fiskeri med bundslæbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere)
- Fiskeri med ikke bundslæbende fiskeriredskaber (garn, pelagiske redskaber, som er pelagisktrawl og not, samt andre passive redskaber)

Fiskeri med bundslæbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere) vurderes generelt at have en påvirkning på havbundens tilstand, herunder på bundvegetationen og dyreliv.

Fiskeri med ikke bundsløbende redskaber som fx med pelagiske trawl og not (fiskeri målrettet organismer i de frie vandmasser) kan i sjældne tilfælde have bifangster af havfugle og marine havpattedyr (primært sæler). Pelagiske trawl og not kan skade boblerev, der rejser sig fra havbunden og op i vandsøjlen. I garnredskaber kan der forekomme bifangster af både havpattedyr og fugle. Omfanget af bifangster afhænger af, hvilke redskaber der anvendes, hvor der fiskes, samt hvilke dybder, der fiskes på.

Nedenstående kort illustrerer registrerede positioner for danske fartøjer, som fisker med henholdsvis bundsløbende redskaber og ikke bundsløbende fiskeriredskaber (pelagisk trawl og not, garn og andre passive redskaber) fra 2013 til 2018 i området. De viste positioner på kortene er de positioner, der logges, når et fartøj sejler med en given hastighed, hvor det antages, at fiskeriet kan foregå. Data viser ikke områdets eventuelle fiskeritryk fra udenlandske fiskere eller eventuel anden fiskeri fra både uden positionsloggere.

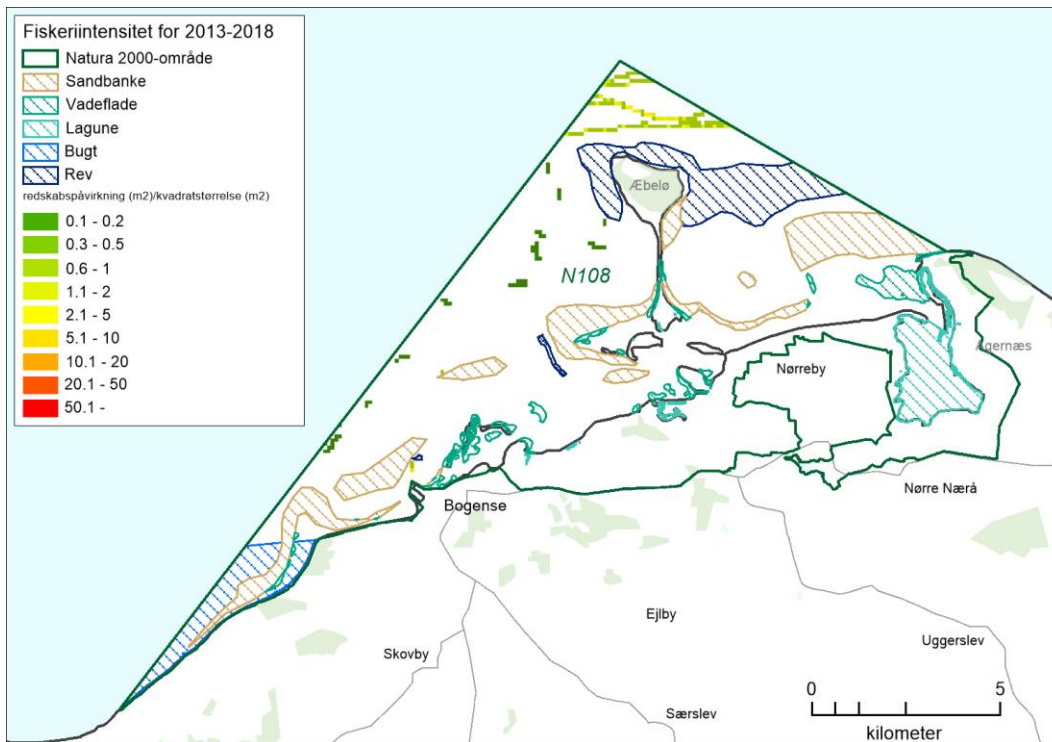
Området er beliggende indenfor 3 sømilegrænsen, hvor det kun er tilladt for danske fiskefartøjer at udøve fiskeri.

For fiskeri med bundsløbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere) er data til fiskeriintensitet fremkommet ved positionslogging vha. enten AIS (Automatic Identification System) data, VMS data (Vessel Monitoring System) data eller Black Box-data (BB) samt logbøger i perioden fra 2013-2018. Forskellen mellem de tre data typer er primært det tidsinterval, hvormed fiskefartøjets position og hastighed registreres og dermed, hvor præcist man kan kortlægge redskabernes havbundspåvirkning.

- BB data er de mest præcise, da de sendes hver 10. sekund. Disse anvendes kun af muslingefiskere.
- VMS er et obligatorisk fiskerikontrolsystem for alle fartøjer over 12 meter, som skal sende én gang i timen.
- AIS er et obligatorisk sikkerhedssystem for alle fartøjer over 15 meter, dog anvender flere fartøjer under 15 meter også AIS sikkerhedssystemet, som sender i real tid dog med variabel intervaller.

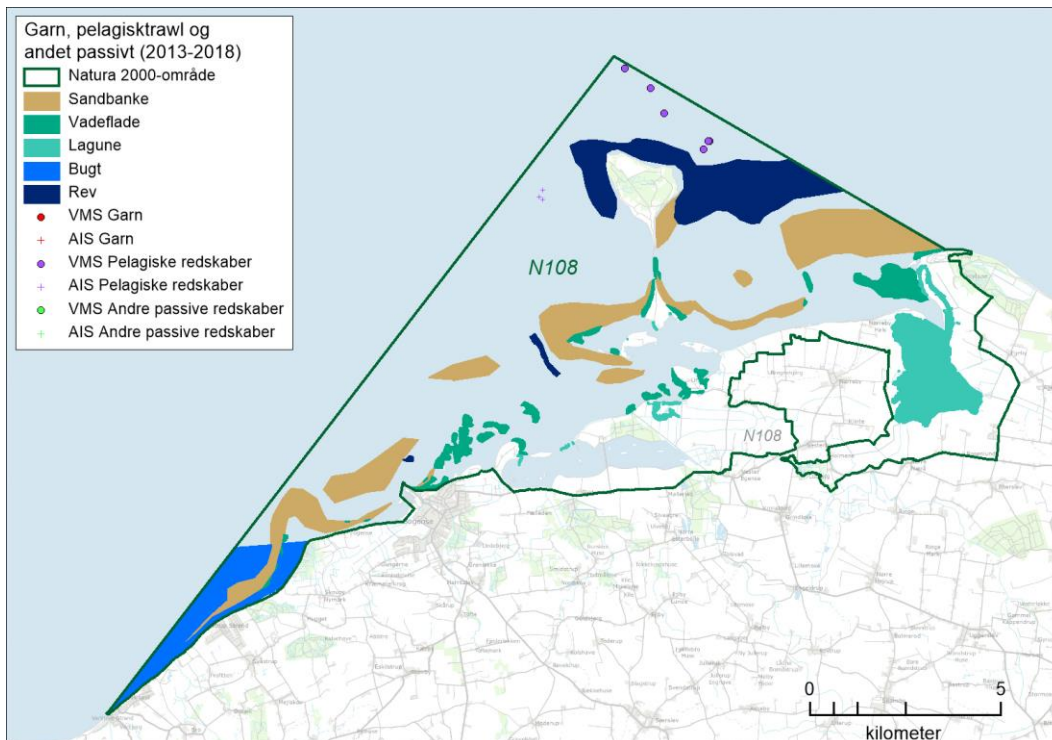
Der kan forekomme fiskeri fra fartøjer under 12 m, som ikke har nogen af disse datasystemer, og dermed kan fiskeriet ikke vises for disse fartøjer.

For bundsløbende fiskeriredskaber er arealet af den havbund, der påvirkes ved hver enkelt bundsløbende fiskeriindsats ('swept area' eller aftrykket per trawltræk), estimeret ved brug af metoder udviklet af Eigaard et al. (2016, 2017), hvor informationer om de enkelte fartøjers fiskeriaktivitet fra BB, AIS eller VMS kobles med informationer om de anvendte redskaber (type, antal og størrelse af redskab) fra logbøger. I denne analyse er aftrykket for Natura 2000-området vist i kvadrater af 100 x 100 m for perioden 2013-2018, og viser hvor mange gange kvadraten er blevet påvirket. En fiskeriintensitet på 2 betyder således, at hele kvadraten er blevet påvirket af bundsløbende redskaber to gange i løbet af perioden. I praksis kan en fiskeriintensitet på 2 også opnås ved, at eksempelvis halvdelen af kvadraten er blevet påvirket, hvad der svarer til fire gange.

Kort over fiskeriintensiteten med bundslæbende fiskeriredskaber og de kortlagte marine habitatnaturtyper. På kortet ses fiskeriintensiteten af bundslæbende fiskeriredskaber i 100 x 100 meter felter i en 6 årig periode (2013-2018). Kortet viser endvidere afgrænsningen af de kortlagte marine habitatnaturtyper, som forekommer i Natura 2000-området.

Fiskeri med ikke bundslæbende redskaber er opgjort for garn, pelagisk trawl inklusiv notfiskeri og andre passive redskaber, så som ruser, tejer, liner og bundgarn. Denne type af fiskeri er vist på nedenstående kort med AIS og VMS data. VMS data fremgår mindre hyppigt i forhold til AIS data, da disse kun skal sendes én gang i timen fra fartøjer over 12 meter. AIS data er vist med varierende hyppighed, da de kan sendes helt ned til hvert andet sekund. De viste punkter på kortet er de positioner, der logges, når et fartøj sejler med en given hastighed, hvor det antages, at fiskeriet kan foregå. Således kan der være punkter, hvor der sejles ved denne hastighed, men hvor der ikke foretages fiskeri fx ved havneindsejlinger.

Kort over ikke bundsløbende fiskeriredskaber med garn, pelagiske redskaber, som er pelagisktrawl og not, samt andre passive redskaber, og de kortlagte marine habitatnaturtyper i Natura 2000-området i en 6 årig periode (2013-2018).

I perioden 2013-2018 er der positionsdata for fiskerifartøjer både med bundsløbende redskaber og med garn i Natura 2000-området, men ikke direkte på habitatnaturtyperne (sandbanker, rev, bugter eller laguner).

1. OMRÅDETS HABITATARTER

I NOVANA-programmet overvåger Miljøstyrelsen forekomst og udbredelse af en lang række arter. Forekomst af de overvågede arter i dette habitatområde er beskrevet nedenfor.

Overvågningsmetoderne er tidligere beskrevet i basisanalysens afsnit om datagrundlag. Inden for området er der desuden foretaget kortlægning af egnede levesteder for enkelte arter. For de arter, der lever i søer, er kortlægningen foretaget ved registrering af relevante biologiske og strukturelle forhold i områdets småsøer. Artskortlægning kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

Sumpvindelsnegl

Sumpvindelsnegl lever på fugtige steder, især på kalkholdig eller kalkrig bund. Arten er 2-3 mm lang og findes på ældre og især visne blade fra lige over jord- eller vandoverfladen og op efter inde i bevoksninger eller tuer af høje star-arter og lignende planter. Sumpvindelsnegl havde indtil 2004 været fundet på i alt ca. 51 danske lokaliteter. I overvågningsperioden 2005-2007 og i 2012-2014 blev arten fundet på ca. 90 lokaliteter fordelt fra det østlige Jylland til Sjælland og øerne. I den endnu ikke afsluttede overvågningsperiode 2018-2020 er arten indtil videre fundet på 121 lokaliteter. Overvågningen viste, at sumpvindelsnegl er vidt udbredt i det østlige Danmark med bestande fra Østjylland, Fyn, Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. Overvågningen har vist, at bestandstætheden er relativt stor på de fleste levesteder.

Arten er i den seneste overvågningsperiode i NOVANA-programmet 2017-2021 fundet flere steder i området ved Lisbjerg Mose i naturtyperne elle- og askeskov og rigkær, hvor den forekommer i relativt stort antal. Der vurderes at være gode forudsætninger for en stor og stabil bestand af

sumpvindelsnegl i området, da der er mange egnede levesteder for arten i form af rigkær og fx store bevoksninger med kær-star. Der vurderes ikke at være aktuelle trusler mod artens forekomst i området.

Stor vandsalamander

Stor vandsalamander yngler i vandhuller af varierende størrelse, og det er ikke ualmindeligt at finde den i vandhuller, der er mindre end 100 m². Arten er følsom overfor eutrofiering og overskygning af vandhullerne. Arten er også afhængig af rastelokaliteter i umiddelbar nærhed af vandhullerne, hvor der er gode skjulesteder. Rastestederne er oftest knyttet til skov og menneskeboliger. Det er ikke på nuværende tidspunkt muligt at estimere den samlede danske bestand af stor vandsalamander, men der er ikke umiddelbare tegn på, at arten har været i tilbagegang i perioden 2011-2019. I søer med udbredte fiskebestande har stor vandsalamander og andre paddearter normalt vanskelige livsbetingelser.

Arten er i den seneste overvågningsperiode i NOVANA-programmet 2017-2021 fundet i to søer i området ved hhv. Lisbjerg Mose og Agernæs. Arten blev også registreret ved Agernæs i 2011. Det vurderes dog, at arten benytter området i større grad end illustreret af overvågningen, og ud fra områdets karakter med en del småsøer under 5 ha vurderes der at være gode muligheder for artens fortsatte forekomst i området. Flere af søerne er dog eutrofierede i en vis grad jf. levestedskortlægning.

Fund af stor vandsalamander i området.

Inden for området er der kortlagt 18 mulige levesteder for stor vandsalamander. Placeringen af disse ses af nedenstående kort. Ved kortlægning af mulige levesteder, har der været fokus på registrering af søer og de væsentligste parametre, der beskriver hvorvidt de enkelte småsøer er i en tilstand der opfylder stor vandsalamanders krav til levesteder, eller modsat hvilke forhold der gør at de enkelte søer ikke lever op til artens krav til levesteder.

Det ses af figuren, at 6 af de kortlagte søer, kortlagt som muligt levested, har en beregnet god natur-tilstand som levested for stor vandsalamander. 12 er beregnet til at have moderat tilstand. Søerne i beregnet god tilstand er generelt præget af, at de ligger relativt lysåbent i området ved Lisbjerg Mose. De gode lysforhold og relativt stor afstand til dyrkede arealer bevirker, at der i et flertal af disse søer er registreret en undervandsvegetation, der er udbredt og forholdsvis artsrig. En del af søerne har dog tilstanden moderat. En væsentlig årsag til den forringede tilstand skyldes tilførsel af næringsstoffer, en udbredt tilgroning med trådalger samt tilgroning på bredden omkring søerne, hvilket betyder at der er en skyggepåvirkning af søens undervandsvegetation, der i flere søer er meget sparsomt udviklet og kun repræsenteret med få meget tolerante undervandsplanter. Flere af disse søer ligger i dyrket område og/eller er blevet påvirket af spildevand/andefodring. De enkelte levesteders beregnede tilstand kan ses præsenteret på kort via Miljøstyrelsens MiljøGis.

Beregnet tilstand af kortlagte levesteder for stor vandsalamander. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den grønne streg angiver habitatområdets grænse.

Figuren viser tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

Marsvin

Marsvin tilhører underordenen tandhval og er den eneste hval, der med sikkerhed yngler i Danmark. Marsvin bevæger sig over store områder, der strækker sig ud over de danske grænser. Der vurderes at være tre bestande af marsvin i danske farvande - en i Østersøen, en i indre danske farvande inkl. Kattegat (kaldet Bælthavsbestanden) samt en i Nordsøen/Skagerrak. DCE har ved habitatdirektivets artikel 17 vurdering i 2019 vurderet, at Østersøbestanden har stærkt ugunstig bevaringsstatus, mens Nordsø- og Bælthavsbestandene begge har gunstig bevaringsstatus. Marsvinene i habitatområde H92 tilhører Bælthavsbestanden. Bestanden er estimeret til lidt over 40.000 marsvin og vurderes at være uændret for 2012-2016, som er den periode, hvor de eksisterende målinger kan sammenlignes. Datagrundlaget for området udgøres af satellitsenderdata. Området har en uændret stor betydning for Bælthavspopulationen af marsvin hele året, vurderet på basis af satellitsender og NOVANA data for perioderne 1997-2006 og 2007-2016.

Spættet sæl

Spættet sæl er den mest almindelige sælart i Danmark. Den forekommer især i de kystnære farvande, hvor der er rigelig føde, og hvor der findes uforstyrrede yngle-/hvilepladser på sandbanker, rev, holme og øer. Den danske bestand af spættet har haft en bestandsfremgang fra ca. 2.000 dyr i 1976 til ca. 13.000 dyr i 2018, fremgangen skyldes hovedsageligt jagtfredningen i 1977 samt oprettelsen af en række sælreservater med adgangsforbud. Den danske sælbestand blev i 1998 og 2002 ramt af en virus, der slog en større del af bestanden ihjel. I 2007 og 2014 har en del af bestanden været ramt af mindre epidemier. Epidemierne har kun midlertidigt sat bestanden tilbage.

Spættet sæl er opdelt i de fire forvaltningsområder/populationer: Vadehavet, Kattegat, den vestlige Østersø og Limfjorden (som bestandsmæssigt opgøres i vestlig Limfjord og central Limfjord). Den gennemsnitlige årlige vækstrate for de fem områder har over de sidste fem år været på henholdsvis -3 %, -2 %, 5 %, -8 og -1 %. Vækstraterne er hovedsageligt negative, hvilket tyder på, at spættede sæl i Danmark nærmer sig den økologiske bæreevne i de enkelte områder. DCE har ved habitatdirektivets artikel 17 vurdering til EU i 2019, vurderet, at spættet sæl har gunstig bevaringsstatus i Danmark.

Der er ikke foretaget overvågning af spættet sæl i området hverken i denne eller foregående planperiode. Det er derfor ikke muligt at udtale sig om artens forekomst og bestandsudvikling i området på nuværende tidspunkt.

3.5 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod marine pattedyr)

Vurdering af betydningen af forstyrrelser af sæler bygger i udgangspunktet på de vurderinger, som DCE Aarhus Universitet udarbejdede, da forstyrrelser og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforhold blev vurderet i 2013.

Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr.

DCE Aarhus Universitet vurderer i 2013, at spættet sæl ofte ses i havområdet omkring Æbelø. Men der er ingen kendte landgangspladser for spættet sæl ved Æbelø. Æbelø, Æbelø Holm, Dræet, Drætte Holm og omliggende havområder er fredede (se fredningskortet s. 132 i Naturklagenævnets afgørelse 15/3/2002, sag nr. 97-111/420-0004, <http://www2.blst.dk/nfr/07928.00.pdf>). Der er adgang for gående hele vejen rundt om Æbelø og landgang er tilladt på hele øen. Det er ikke tilladt at gå i land på Dræet og Drætte Holm eller gå udenfor vejen på Æbelø Holm i perioden 1/3-15/7.

Reservatbekendtgørelse for Nærá-Agernæs er siden revideret i 2019. Den er revideret med færdselsforbud på sandodden på Flyvesandet aht. ynglende terner og afgrænsning ved Æbelø Holm er justeret, så den følger Ebbevejen. Desuden er der et nyoprettet område ved Gyldensteen Strand, hvor der også er indført begrænsninger for at beskytte dyrelivet, og især fuglene. Der er forbud mod færdsel, sejlads og jagt i den nye fjordarm, og på nogle af de arealer, der ligger op til fjordarmen.

Vurdering af beskyttelsesbehov: Spættet sæls yngle- og fældeperiode er sammenfaldende med den største grad af menneskelige aktiviteter på Æbelø og eneste mulige område, hvor sælerne ville kunne få fred nok til yngle- og fældeaktiviteter, er på Dræet, hvor færdsel allerede er forbudt i perioden 1/3 - 15/7. Hvis det ønskes, at spættet sæl skal benytte Dræet forudsætter det formentlig, at det omliggende søterritorium ligeledes beskyttes og, at perioden forlænges til 30/9.

4. Områdets fuglearter

De fuglearter, der indgår i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag, er kort beskrevet nedenfor. Overvågningsmetode er beskrevet tidligere under basisanalysens dataafsnit. Resultaterne fra NOVANA-programmets fugleovervågning ses i tabellerne under henholdsvis yngle- og trækfuglene neden for. For mere detaljeret beskrivelse af overvågningsmetode og resultater for de enkelte arter henvises til de tekniske anvisninger på DCE Aarhus Universitets hjemmeside. Artskortlægning kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

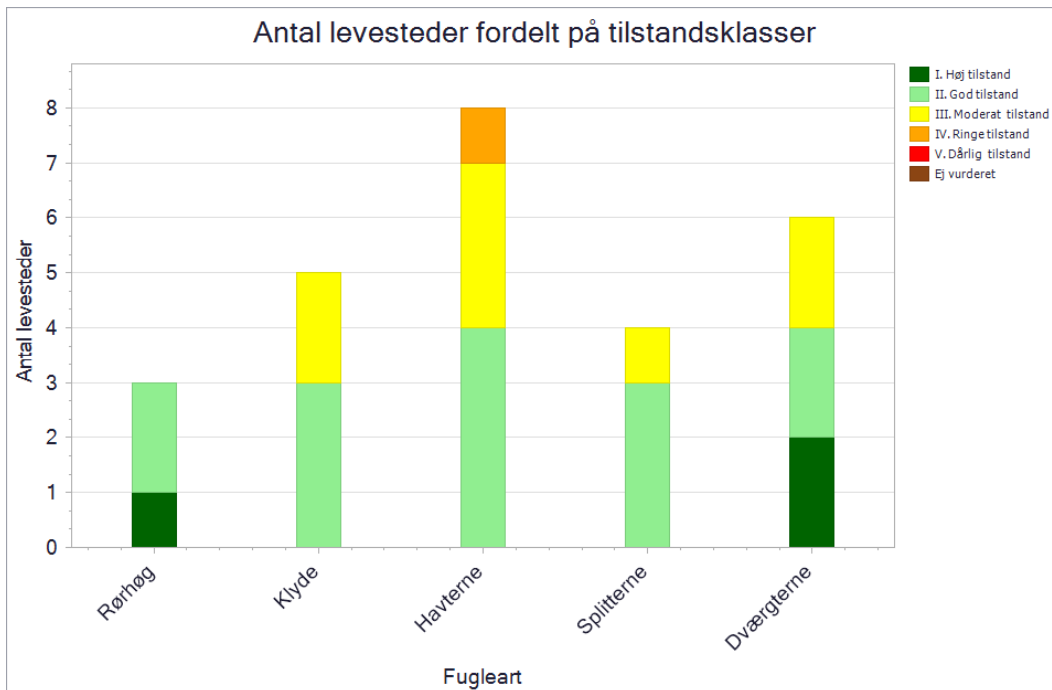
4.1 Ynglefugle

Fuglebeskyttelsesområde 76 - Æbelø og kysten ved Næra

Ynglefugle 2004-2012										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Havørn										
Rørhøg										
Klyde	27	10	36	10	7	15				
Dværgterne	2		2			1				0
Splitterne										
Havterne	119	213	198	150	107	83				149
Rødrygget tornskade										

Ynglefugle 2013-2019							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Havørn	1				1	1	1
Rørhøg					0		1
Klyde		20			92		28
Dværgterne			0		0		0
Splitterne					0		0
Havterne			134		189		123
Rødrygget tornskade							

Forekomst af ynglefugle på udpegningsgrundlaget. Antal ynglepar optalt ved NOVANA-overvågningen 2004–2019. Årene 2017-19 indgår i det igangværende overvågningsprogram. Der er alene medtaget data indsamlet af Miljøstyrelsens NOVANA-program.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

Havørn

Havørn er en fåtallig ynglefugl, som findes spredt over hele Danmark på nær Bornholm. Efter havørnens tilbagekomst som dansk ynglefugl i midten af 1990'erne har bestanden været i fremgang, og der blev i 2018 registreret 81 ynglepar i Danmark. Artens ynglelokaliteter udgøres af områder ved kysten eller ved større søer med skov og fourageringsområder i form af fladvandede kystnære områder, laguner og andre vandområder. Reden placeres normalt i et stort træ med godt udsyn og få menneskeskabte forstyrrelser specielt i starten af yngletiden. Hovedparten af de danske havørnepar findes på Lolland og Sydsjælland, men arten har efterhånden etableret stabile bestande i de andre landsdele. Arten er dog fortsat en sjælden ynglefugl i Midt- Vest- og Nordjylland. I NOVANA-programmet overvåges arten nu årligt i de fuglebeskyttelsesområder, hvor den indgår i områdernes udpegningsgrundlag på baggrund af data fra Dansk Ornitologisk Forening. Disse data kvalitetssikres af Miljøstyrelsen inden de finder anvendelse i Natura 2000-planlægningen.

I forbindelse med overvågningen i 2019, blev der registreret ét par ynglefugle. Havørn har ynglet regelmæssigt på Æbelø i perioden 2011 - 2019, og fuglene er registreret i forbindelse med NOVANA-overvågningen i 2013, 2017, 2018 og 2019. Den isolerede beliggenhed, skov med egnede redetræer, og et omgivende havområde med lavt vand og masser af vandfugle, giver havørn gode muligheder for at etablere sig. Det vurderes, at der ikke er trusler mod havørns fortsatte ynglefremkomst i området.

Rørhøg

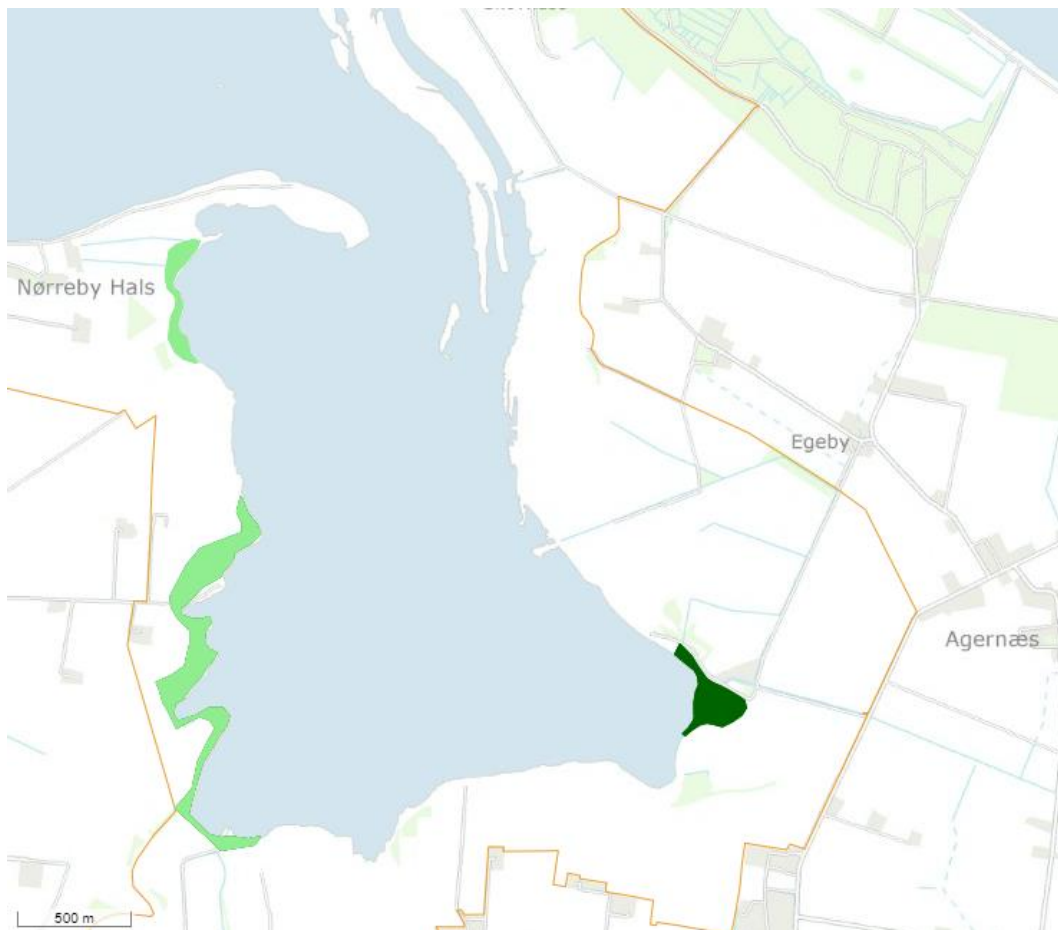
Rørhøg yngler primært i vådområder med veludviklede rørskove og fouragerer desuden ofte over dyrkede marker, enge og græsarealer. Den samlede danske ynglebestand blev i 1980'erne opgjort til ca. 600 ynglepar. Ynglebestanden er siden vokset en smule, og det vurderes at den danske ynglebestand er nogenlunde stabil. Arten er trækfugl og den danske bestand overvintrer i Middelhavsområdet og i Afrika syd for Sahara. Rørhøg er almindeligt forekommende i store dele af landet, hvor den kan finde egnede ynglelokaliteter. Der er næppe større trusler mod rørhøg herhjemme, og artens bestandsudvikling og udbredelse synes at være i en mindre fremgang. I NOVANA-programmet overvåges rørhøg af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Yngleforekomsten af rørhøg blev senest overvåget i 2019.

I forbindelse med overvågningen i 2019, blev der registreret ét ynglepar i fuglebeskyttelsesområdet. Det var i den sydøstlige del af Nørå Strand, i et område med knap 2 ha rørskov. Det var den første registrering af et ynglepar i fuglebeskyttelsesområdet i forbindelse med NOVANA-overvågningen.

Der er kortlagt tre levesteder for rørhøg i fuglebeskyttelsesområdet. Ét har en beregnet høj tilstand og to har en beregnet god tilstand. Levestedet med beregnet høj tilstand er et større areal med rørskov med høj vandstand, mens levestederne med beregnet god tilstand er smalle røskove mellem dyrket land og kyst.

Med én større rørskov og to mindre, vurderes det, at der findes egnede levesteder, og at der ikke er aktuelle trusler mod rørhøgs forekomst som ynglefugl i området.

Beregnet tilstand af kortlagte levesteder for rørhøg. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Klyde

Klyden yngler hovedsageligt i kolonier primært langs lavvandede fjordkyster og i salte eller brakke kystlaguner, hvor der findes slikvader og åbne enge med kort vegetation. I sjældne tilfælde træffes den også ynglende på egnede lokaliteter ved ferskvand. Klyde findes udbredt over hele landet med undtagelse af Bornholm. Rederne placeres ofte på småøer, gerne hvor de er i sikkerhed for ræve og andre rovdyr. Arten er trækfugl, der overvintrer i Sydvesteuropa og i Vestafrika. Klyden blev totalfredet i Danmark i 1922, hvorefter bestanden var i fremgang i gennem en lang årrække. De seneste år har den dog igen været i tilbagegang. I NOVANA-programmet overvåges klyde af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende

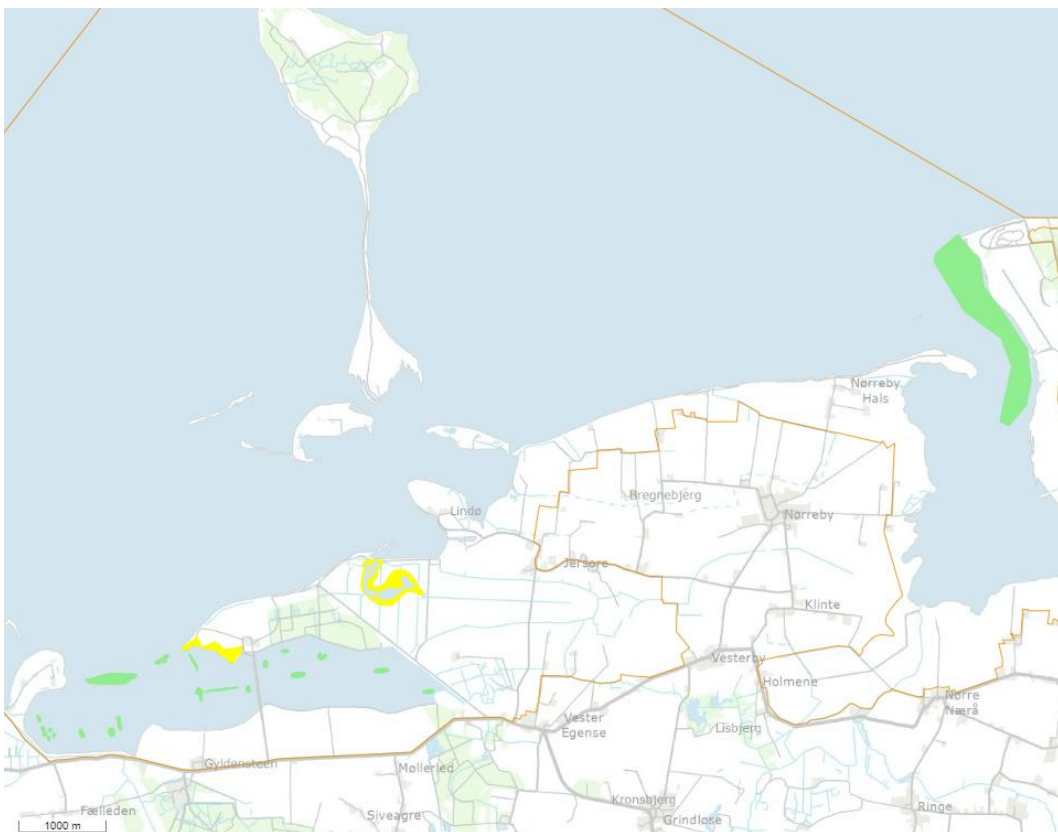

områdets udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens ynglebestand landsdækkende én gang i

hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af klyde blev senest overvåget i 2019 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I forbindelse med overvågningen i 2019 blev der registreret 28 ynglepar i dette fuglebeskyttelsesområde. Antallet af ynglepar fluktuerer, men vurderes som værende stabilt. Ynglefuglene træffes for eksempel på de lave øer og holme ved Gyldensteen, men andre øer og holme ud for Fyns nordkyst benyttes også. Prædation fra for eksempel ræv og andre rovdyr vurderes at være den største trussel med ynglefuglene. I 2019 forsvandt alle ynglefuglene i løbet af et par dage fra én af øerne i kystlagunen ved Gyldensteen, men hvorvidt dette skyldes forekomst af rovdyr vides ikke.

Der er kortlagt fem levesteder for klyde i fuglebeskyttelsesområdet: Tre er beregnet til at være god tilstand og to er beregnet til at være i moderat tilstand. Levestederne med beregnet god tilstand ligger primært på de kunstige holme og sander ved Gyldensteen, og på strandengene ved Agernæs, hvor der er en god struktur med sand og grus/sten i mosaik med kort vegetation, og store områder med lavt vand. Det lave vand rummer fødemuligheder, og det sikrer en vis beskyttelse mod rovdyr. Der er adgangsforbud på de fleste af øerne og holmene i fuglebeskyttelsesområdet, hvilket sikrer fuglene fred. Levestederne i beregnet moderat tilstand ligger på land, hvor der ikke er hindringer i forhold til prædation fra ræv eller andre rovdyr. Etableringen af øer og holme i området dels naturligt, dels i forbindelse med naturgenopretning, vurderes at have en gunstig effekt for klyde som ynglefugl. Det vurderes, at der er tilstrækkeligt med egnede levesteder, og at der ikke er aktuelle trusler mod klydes fortsatte tilstedeværelse som ynglefugl i fuglebeskyttelsesområdet.

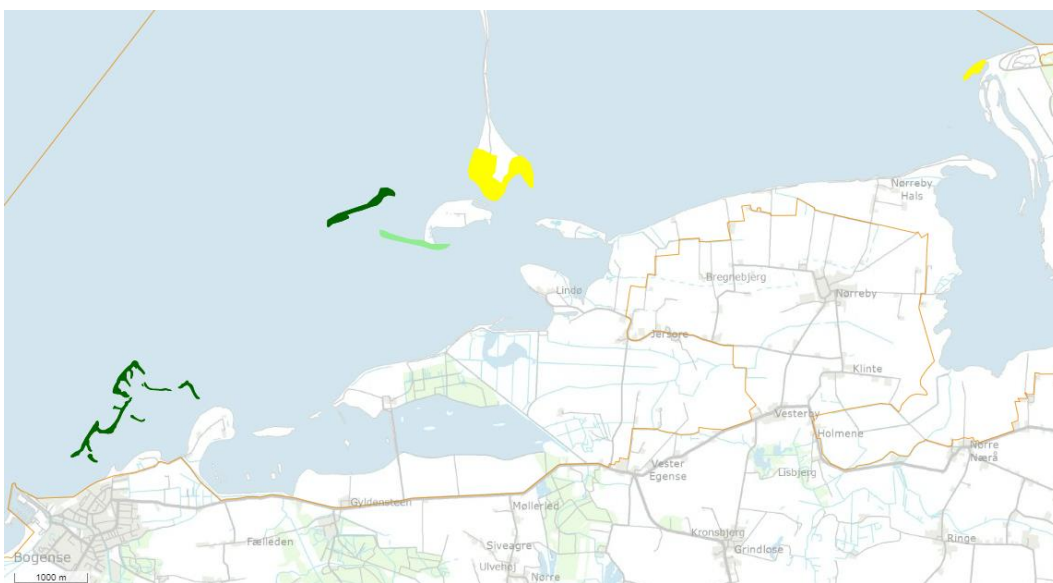
Beregnet tilstand af kortlagte levesteder for klyde. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Dværgterne

Dværgterne yngler i Danmark i langt overvejende grad på åbne vegetationsløse og stenede strande. Dværgterne er trækfugl, som overvintrer langs Vestafrikas kyster. Dværgterne yngler oftest i kolonier, men træffes også solitært ynglende. Arten er udbredt langs kysterne over det meste af landet på nær Bornholm. Ynglebestanden af dværgterne har formentligt været stabil i antal siden 1980, mens antallet af ynglekolonier i samme periode er faldet betydeligt. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at især at være prædation fra rovdyr i ynglekolonierne samt bortskylning af reder i forbindelse med ekstreme højvander i yngletiden. Artens valg af ynglelokalitet på strande betyder også flere steder en væsentlig forstyrrelse fra menneskelig færdsel i yngletiden. I NOVANA-programmet overvåges dværgterne af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af dværgterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I forbindelse med overvågningen i 2019, blev der ikke registreret ynglende dværgterne i fuglebeskyttelsesområdet. Arten er eftersøgt på flere egnede levesteder i forbindelse med NOVANA-overvågningen siden 2004. I perioden 2004-2009 blev der registreret to ynglepar i 2004 og 2006 og et enkelt ynglepar i 2009.

Der er kortlagt seks levesteder for dværgterne i fuglebeskyttelsesområdet: To er beregnet til at have høj tilstand, to er beregnet til at have god tilstand og to er beregnet til at have moderat tilstand. Levestederne med en beregnet høj tilstand ligger på Mågeøerne og på Drættegrund. Det er grusholme og småøer, der hele tiden dannes og forsvinder på den dynamiske, fynske nordkyst. Her er sandflader vekslede med grus, sten og kort vegetation. Desuden er der større og mindre kolonier af andre ynglefugle, som dværgterne undertiden vælger at lægge deres reder tæt på. Adgangsforbud på de fleste øer og holme i fuglenes yngletid sikrer mod forstyrrende færdsel, og afstanden til land giver beskyttelse mod prædation fra rovdyr som for eksempel ræv. Levestederne med god tilstand ligger syd og vest for Dræet. Her er der en smule tilgroning og lidt forstyrrelse af græssende dådyr. Levestederne med beregnet moderat tilstand ligger på Æbeløholm, hvor der i perioder er forstyrrende færdsel af gående til og fra Æbelø, og på Flyvesandet, hvor der er adgang for rovdyr som for eksempel ræv. Det vurderes, at der findes en række egnede levesteder for dværgterne, og at der ikke er aktuelle trusler mod artens ynglemuligheder i området.

Beregnet tilstand af kortlagte levesteder for dværgterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver

fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Splitterne

Splitterne yngler i Danmark på oftest på mindre øer og holme med lavere vegetation, ofte i tilknytning til hættemågekolonier. Ynglebestanden af splitterne har siden slutningen af 1990'erne fluktueret en hel del med flest i midten af 2000'erne, siden da er ynglebestanden faldet en smule, men udviser store år til år variationer. Arten er trækfugl, som overvintrer langs Afrikas vestkyst. Splitterne har altid forekommet i få ofte store kolonier spredt over hele landet på nær Bornholm. De støres ynglebestande ses på Hirsholm, Hjarnø og Sprogø. Arten findes desuden i flere lidt mindre kolonier i Jylland, på Fyn og Sjælland. Arten er forsvundet fra de tidligere talstærke kolonier som fx Klægbanken i Ringkøbing Fjord, Langli i Vadehavet og Treskelbakkeholm i Mariagerfjord. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at være prædation fra rovdyr og konkurrence og prædation fra store måger. I NOVANA-programmet overvåges splitterne af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af splitterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I forbindelse med overvågningen i 2019 blev der ikke registreret ynglende splitterne i fuglebeskyttelsesområdet. Arten er eftersøgt i på flere egnede levesteder i forbindelse med NOVANA-overvågningen i perioden 2004-2017.

Der er kortlagt fire levesteder for splitterne i fuglebeskyttelsesområdet. Tre er beregnet til at have god tilstand, og ét er beregnet til at have moderat tilstand. Levestederne med en beregnet høj tilstand ligger dels på Mågeøerne på Drættegrund, dels på Drætlingen og odden på det sydlige Dræet. Det er grusholme og småøer, der hele tiden dannes og forsvinder på den dynamiske, fynske nordkyst. Her er sandflader vekslende med grus, sten og kort vegetation. Adgangsforbud på de fleste øer og holme i fuglenes yngletid sikrer med forstyrrende færdsel, og afstanden til land giver en vis beskyttelse mod prædation fra rovdyr som for eksempel ræv. Levestederne med beregnet moderat tilstand ligger på Æbeløholm, hvor der i perioder er forstyrrende færdsel af gående til og fra Æbelø. Derfor vurderes det, at der er, og fortsat vil være egnede levesteder for splitterne i området. Imidlertid er det vigtigt for splitterne, at andre ynglefugle - især hættemåge - etablerer kolonier på øer og holme, fordi splitterne gerne slår sig ned i sådanne kolonier, og på den måde har gavn af koloniens forsvar mod prædatorer. Splitterne flytter en del rundt på kolonierne, og kan godt "svigte" en lokalitet nogle år, for så at vende tilbage på et senere tidspunkt. På baggrund af de gode ynglemuligheder i området vurderes der ikke at være aktuelle trusler mod splitternes ynglemuligheder i fuglebeskyttelsesområdet.

Beregnet tilstand af kortlagte levesteder for splitterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Havterne

Havterne yngler i Danmark overvejende på små ubeboede øer og sandrevler med sparsom vegetation. Arten er trækfugl, som overvintrer i åbentvandsbæltet omkring Antarktis. Havterner er Danmarks almindeligst ynglende terneart og forekommer i kolonier spredt langs de danske kyster og fjorde undtagen på Bornholm. Den danske ynglebestand har både i antal og i udbredelse været for nedadgående siden 1990'erne, og arten er forsvundet fra flere tidligere kendte ynglepladser. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at være prædation fra rovdyr på ynglepladserne samt bortskyning af reder i forbindelse med ekstreme højvander i yngletiden. I NOVANA-programmet overvåges havterne af Miljøstyrelsen hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af havterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I forbindelse med overvågningen i 2019 blev der registreret 123 ynglepar havterne i fuglebeskyttelsesområdet. Arten har i området en forekomst, der i lighed med langt de fleste andre danske yngleområder, er fluktuerende. Overordnet set vurderes den dog at være stabil, da antallet af ynglefugle i området har varieret mellem 83 og 213 ynglepar registreret i forbindelse med NOVANA-overvågningen i perioden 2004 - 2019. Den nordfynske kyst er dynamisk, og havet både danner og bortskyller øer og holme. De mange små holme og øer, giver gode yngleforhold blandt andet på Mågeøerne. Siden 2014, hvor der skete naturgenopretning på arealer ved Gyldensteen Strand (Oversvømmelse af tidligere inddæmmet land og etablering af øer og holme), er der her skabt nye muligheder for at kolonirugende kystfugle kan finde ynglesteder. Havterne er en af de arter, der yngler her. I 2019 forsvandt samtlige ynglende havterner fra én af øerne ved Gyldensteen Strand imidlertid i løbet af få dage - det vurderes, at en mulig forklaring på dette er lav vandstand, hvorfor der har været muligt for rovdyr at få adgang til kolonien.

Der er kortlagt otte levesteder for havterne i fuglebeskyttelsesområdet: Fire er beregnet til at være i god tilstand, tre er beregnet til at være i moderat tilstand og ét er beregnet til at være i ringe tilstand. Levestederne i beregnet god tilstand er øer og holme, hvor der er en god struktur med flader med

grus/sten i mosaik med sandpletter og kort vegetation. Øerne ligger utilgængelige for landlevende rovdyr som for eksempel ræv. Endelig sikrer adgangsforbud i fuglenes yngletid mod forstyrrende færdsel. Levestederne med beregnet moderat tilstand ligger dels på Æbeløholm, hvor der i perioder er forstyrrende færdsel fra gående til og fra Æbelø, dels på ved "Reservatet" ved Gyldensteen og på Flyvesandet. Begge steder er der adgang for ræv. Levestederne med beregnet ringe tilstand ligger ved Nørreby Hals. Her der adgang for ræv og en smule færdsel ved kysten.

Det vurderes, at der findes en række egnede levesteder, og det vurderes, at der ikke er aktuelle trusler mod havternens forekomst som ynglefugl i området.

Beregnet tilstand af kortlagte levesteder for havterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Havterne har etableret kolonier i den genoprettede lagune ved Gyldensteen. Foto: Erik Vinther.

Rødrygget tornskade

Rødrygget tornskade yngler i en række mere eller mindre lysåbne naturtyper, herunder heder, overdrev, ryddede eller stormfaldne skovområder, ådale under tilgroning m.fl. Den danske

yngebestand blev i 1990'erne opgjort til 1500-3000 ynglepar, og det vurderes at bestanden fortsat er på samme niveau. Arten er en trækfugl, der overvintrer i Øst- og Sydafrika. Arten er vidt udbredt i alle dele af Danmark. Udbredelsen synes at være nogenlunde stabil. De seneste år har vist, at visse fuglebeskyttelsesområder som fx Hulsig Hede i Nordjylland og Gribskov i Nordsjælland med en målrettet indsats viser sig at huse store og tætte ynglebestande. Det er vanskeligt at udtale sig sikkert om bestandsudviklingen samlet set i Danmark, men antagelig er den nogenlunde stabil. I NOVANA-programmet overvåges rødrygget tornskade af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af rødrygget tornskade blev for første gang overvåget i NOVANA-programmet i 2018.

Rødrygget tornskade har endnu ikke været overvåget i NOVANA-programmet i fuglebeskyttelsesområdet. Derfor er det på nuværende tidspunkt ikke muligt at vurdere områdets ynglebestand, eller eventuelle trusler mod arten fortsatte forekomst i området.

4.2 Trækfugle

Fuglebeskyttelsesområde 76 - Æbelø og kysten ved Nærá

Trækfugle 2004-2017

	2004 - 2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sangsvane	2724	782	627	533	4	1089	37	78	1115
Lysbuget knortegås	165	5	82	76	0	20	15	0	0

Trækfugle på udpegningsgrundlaget i dette fuglebeskyttelsesområde. Trækfuglearterne antal er optalt i NOVANA-programmet. I perioden 2004-2009 vises den største forekomst gennem perioden. For perioden 2010-2017 vises der årlige data.

Sangsvane

Sangsvane yngler i det nordlige Europa og i det nordlige Rusland. Fuglene overvintrer i Nordvesteuropa med tyngdepunkt i Danmark. Sangsvanen optræder som træk- og vintergæst i områder med gode fødemuligheder. Tidligere fouragerede sangsvane primært på vandplanter i lavvandede fjordområder, men de seneste årtier ses arten næsten udelukkende i større antal på landbrugsarealer, hvor især høstede majsmarker byder på gode fourageringsmuligheder for arten. Den overvintrende bestand af sangsvaner i Danmark optælles årligt ved midvinter i januar måned, og bestanden er firdoblet siden 1992. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor sangsvane som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlaget.

Antallet af fouragerende og rastende sangsvaner i fuglebeskyttelsesområdet er fluktuerende og måske med en faldende tendens. Den største forekomst i perioden 2004-2009 var 2.724 sangsvaner, mens den største forekomst i perioden 2010-2017 var 1.115 fugle. Overordnet vurderer DCE Aarhus Universitet, at bestanden af sangsvaner er stigende på landsplan, men den tendens er vanskelig at genkende ud fra det fluktuerende antal af sangsvaner, der er registreret i fuglebeskyttelsesområdet i overvågningsperioden 2004-2017. En mulig forklaring er, at sangsvane hovedsageligt fouragerer på naturlige græsarealer og på vinterafgrøder på de omkringliggende agerjorde i - og udenfor fuglebeskyttelsesområdet, og så vender tilbage for at overnatte i fuglebeskyttelsesområdet. Flytællinger af sangsvane udføres oftest om dagen, hvor hovedparten af svanerne hyppigt fouragerer på marker udenfor fuglebeskyttelsesområdet. Det reelle antal, der forekommer og overnatter i området, er derfor ofte markant større.

Områdets karakter med enge, strandenge, marker og store lavvandede områder tilgodeser generelt artens krav til fouragering, samt uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. Det vurderes, at

områderne er sikret gennem de eksisterende reservatbestemmelser. Der vurderes i øvrigt ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i fuglebeskyttelsesområdet.

Lysbuget knortegås

Lysbuget knortegås yngler på Svalbard og Nordgrønland. I Danmark træffes de som træk- og vintergæster ved kystnære, lavvandede områder med undervandsvegetation og på strandenge, og den seneste årrække også på landbrugsjorde nær kysterne. Lysbugt knortegås er følsom overfor eutrofieringsbetingede reduktioner i udbredelsen af undervandsvegetation, men har klaret sig ved at kolonisere nye egnede levesteder i Danmark de sidste 40 år. Limfjords-området er samlet set det vigtigste område for lysbuget knortegås i Danmark, hvor bestanden af gæs flytter fra den østlige del og længere mod vest i søgen efter føde. På forårstrækket på vej mod yngleområderne samles det meste af bestanden i Limfjordsområdet inden de i den sidste uge af maj trækker mod Arktis. Der har gennem en lang årrække været to optællinger af lysbuget knortegås og siden 2005 er bestanden blevet optalt hele tre gange årligt. Igennem hele perioden siden 1981 har bestanden været støt stigende så bestanden nu vurderes til ca. 10.000 individer af denne tidligere meget sjældne gåseart. I NOVANA-programmet overvåges lysbuget knortegås af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor den som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

I vinterhalvåret raster og fouragerer lysbuget knortegås regelmæssigt i fuglebeskyttelsesområdet i begrænsede antal. I perioden 2004-2009 var den største forekomst 165 lysbugede knortegæs, og i perioden 2010-2017 var den største forekomst 82 fugle. Områdets mange strandenge, isolerede holme og småøer, og store lavvandede områder tilgodeser generelt artens krav om fourageringsområder og sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. Det vurderes, at områderne er sikret gennem de eksisterende reservatbestemmelser. Der vurderes derfor ikke at være trusler mod forekomsten af lysbuget knortegås i området.

4.3 Foreløbig vurdering af trusler mod fugle

For de enkelte arter er der foretaget en foreløbig vurdering af negative påvirkninger, der kan være betydende. Ud over disse har DCE Aarhus Universitet generelt vurderet eventuelle betydninger af forstyrrelser for områdets fuglearter.

Vurdering af betydningen af forstyrrelser af arter bygger i udgangspunktet på de vurderinger, som DCE Aarhus Universitet udarbejdede, da forstyrrelser og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforhold blev vurderet i 2013.

DCE Aarhus Universitet vurderer i 2013, at Mågeøerne samt øerne mellem Fyn og Æbelø har i perioder udgjort et vigtigt yngleområde for klyde og terner. Ifølge de gældende reservatbestemmelser og fredninger inden for NATURA 2000-området er ynglefuglene på Æbeløholm, Dræet, Drejet, Mågeøerne og Drættegrund beskyttet imod menneskelige forstyrrelser i yngletiden.

Reservatbekendtgørelse for Nærå-Agernæs er revideret i 2019. Den er revideret med færdselsforbud på sandodden på Flyvesandet aht. ynglende terner og afgrænsning ved Æbleø Holm er justeret, så den følger Ebbevejen. Desuden er der et nyoprettet område ved Gyldensteen Strand, hvor der også er indført begrænsninger for at beskytte dyrelivet, og især fuglene. Der er forbud mod færdsel, sejlads og jagt i den nye fjordarm, og på nogle af de arealer, der ligger op til fjordarmen.

5. Indsatser i området

Der er en 6-årig (12-årig for skovbevoksede fredskovpligtige arealer) rullende planlægning og gennemførelse af indsatserne i Natura 2000-områderne. Der udarbejdes først basisanalyser med faktuel viden om området. Disse følges op af Natura 2000-planer med beskrivelse af mål og indsatser. Herefter udarbejdes handleplaner, hvorefter der gennemføres indsatser for at nå de mål, der er sat i planerne. Det betyder, at der udarbejdes basisanalyser til den næste generation af planer, mens indsatserne for at opfylde den gældende plan er ved at blive gennemført.

Den anden generation af Natura 2000-planer blev udsendt i april 2016, de opfølgende handleplaner udkom i 2017, og gennemførelse sker frem mod udgangen af 2021. Statslige lodsejere har enten udarbejdet særlige drifts- og plejeplaner eller har andre forvaltningsplaner, som opfylder Natura 2000-planernes krav til indsats

I forhold til indsatserne i første planperiode (2010-2015) har både Naturstyrelsen og Forsvaret orienteret om, at de indsatser, som skulle gennemføres på deres arealer, er gennemført. I forbindelse med udarbejdelse af handleplaner for 2016-2021, har kommunerne redegjort for gennemførte indsatser beskrevet i første planperiode i forhold til deres myndighedsområde. Kommunernes redegørelse for dette område kan ses i bilag 1. I kommunernes redegørelse lægges der vægt på de indsatser, der ikke har været finansieret via Landdistriktsprogrammet eller andre tilskudsordninger.

Indsatsen efter den gældende plan (2016-2021) er ikke nødvendigvis afspejlet i de data, der ligger til grund for denne basisanalyse, dels fordi flere af indsatserne endnu ikke var igangsat ved gennemførelsen af dataindsamlingen (dataindsamling i perioden 2016-2019), og dels fordi naturens økologiske træghed medfører, at resultatet i naturtilstanden i de fleste tilfælde først kan erkendes efter en årrække. Hertil kommer, at en række plejekrævende naturtyper er afhængige af en fortsat indsats.

I den anden generation af Natura 2000-planer blev der fokuseret på indsatser, der kan sikre områdernes robusthed samt sammenkædning af naturarealer. Dette var en overbygning på de første Natura 2000-planer der fastlagde rammerne for en række grundlæggende handleplaniltag, som fx rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag som fx græsning. LIFE-projekter, projekter og indsatser med tilskud fra landdistriktsordningerne (LDP) og andre tilskudsordninger samt kommunale/statslige projekter bidrager til at gennemføre både første og anden Natura 2000-plan.

For de skovbevoksede fredskovpligtige arealer, der følger en 12-årig cyklus, løber første planperiode fra 2010 og frem til 2021. Første planperiode er således endnu ikke afsluttet for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer. Miljøstyrelsen har udarbejdet en redegørelse for den foreløbige status for de gennemførte indsatser beskrevet i første planperiode (bilag 2). Derudover kommer også Naturstyrelsens indsats i forhold til urørt skov og biodiversitetsskov.

I nedenstående tabel ses et overblik over de tiltag, der er igangsat eller gennemført i perioden 2010-2019 i området, og som er finansieret via landdistriktsprogrammet eller anden tilskudsordning. Der kan være ansøgt om flere typer af indsats på det samme areal. Dette gør sig specielt gældende i forbindelse med igangsætning af naturpleje – fx både rydning og forberedelse til græsning med hegnssætning. Ordningerne Rydning, Forberedelse til afgræsning, Hydrologi, afgræsning samt sammenhæng har været specielt rettet mod Natura 2000-områder. Øvrige ordninger har været landsdækkende. Tabellen viser alene de arealer, der ligger i Natura 2000-

områder (både dem, der har været udpeget i hele perioden og de nye, der er kommet til med grænsejusteringen i 2018.)

Type af indsats	Sum af Areal i ha
Forberedelse til afgræsning	143
Græsning/slæt	336
Lavbundsprojekter, Etableret	
Lavbundsprojekter, Forundersøgelse	
Hydrologiprojekter, Etableret	
Hydrologiprojekter, Forundersøgelse	47
Natur og Miljø-projekter, etablering og genopretning	
Rydningsprojekter	
Sammenhængende arealer	
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	203
Urørt skov	
Alle indsatser samlet	596

Tilskud til naturforbedring og naturpleje i området. Der kan være flere typer af indsats på det samme areal.

I Natura 2000-området er der indgået aftaler om tilskud til naturforbedring på betydelige arealer. Den primære naturplejeindsats har været tilsagn om midler til afgræsning/slæt på ca. 336 ha. Der er desuden givet tilsagn til forberedelse af afgræsning på ca. 143 ha, en forundersøgelse af hydrologiprojekt på 47 ha og en skovnaturtypebevarende drift og pleje på 203 ha.

Ud over indsatserne angivet i ovenstående tabel er der som en del af LIFE 70 gennemført indsatser med fokus på forbedring af tilstanden for rigkær og øgning af arealet med naturtypen. Der er gennemført rydning af ca. 6 ha relativt ung elle- og askeskov og anden sumpskov med henblik på at genskabe rigkær. Desuden er der etableret hegn omkring et samlet areal på ca. 9 ha.

Desuden er der påbegyndt SemiAquatic LIFE der har fokus på bevaring af paddearter. Projektområdet omfatter Flyvesandet.

Herudover er der i 2018 påbegyndt EU Better BirdLIFE målrettet levevilkårene for en række truede kystfugle. Der er fokus på at forbedre, genskabe og udvide fuglenes levesteder herunder stenrev og kystfugle lokaliteter, strandenge, nor og kystnære vådområder.

I dette Natura 2000-område drejer det sig om følgende kystfugle, der udgør en del af områdets udpegningsgrundlag (Y–ynglefugl, T–trækfugl): Havterne (Y), splitterne (Y), dværgterne (Y) og klyde (Y).

Reservatbekendtgørelse for Næra-Agernæs er revideret i 2019. Den er revideret med færdselsforbud på sandodden på Flyvesandet aht. ynglende terner og afgræsning ved Æbelø Holm er justeret, så den følger Ebbevejen. Desuden er der et nyoprettet område ved Gyldensteen Strand, hvor der også er indført begrænsninger for at beskytte dyrelivet, og især fuglene. Der er forbud mod færdsel, sejlads og jagt i den nye fjordarm, og på nogle af de arealer, der ligger op til fjordarmen.

Endelig er der vedtaget en forvaltningsplan for forvaltning af mink, mårhund og vaskebjørn i Danmark. Målet er at reducere skader forvoldt af de tre invasive rovdyr primært på populationer af kolonirugende og jordrugende fuglearter og sekundært på mindre pattedyr. Indsatsområderne ligger primært indenfor Natura 2000-områderne.

5.1 Indsatser på marine arealer

I forhold til eventuelle indsatser fastsat i første planperiode (2010-2015) om at sikre beskyttelse af boblerev og rev, er disse generelt kun delvis gennemført i første planperiode. Eventuelle indsatser med nødvendig fiskeriregulering, som skal sikre beskyttelse af rev og boblerev er videreført i anden planperiode (2016-2021).

Området er i dag beskyttet under bekendtgørelse om trawl- og vodefiskeri, som begrænser fiskeri med trawl og vod. Det forventes, at området i den kommende planperiode vil blive omfattet af bekendtgørelse om særlig fiskeriregulering i marine Natura 2000-områder for beskyttelse af revstrukturer, hvorefter de kortlagte rev vil være beskyttet mod fiskeri med bundslæbende redskaber.

Forvaltningsplanen for marsvin fra 2005 skal revideres senest 2021. Der er krav om anvendelse af akustiske alarmer (pingere) ved anvendelse af specifikke garntyper, for at undgå utilsigtet bifangst af hvaler. Forvaltningsplanen for sæler fra 2005 er revideret i juni 2020.

5.2 Indsatser i vandplaner

Med vandområdeplanerne og de tilhørende indsatsprogrammer gennemføres indsatser til opfyldelse af vandplanlægningens mål om god økologisk tilstand i vandløb, søer og kystvande. Disse indsatser bidrager tillige til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen for området. Vandområdeplanerne for 2015-2021 og de tilhørende bekendtgørelser med miljømål og indsatsprogrammer findes på Miljøstyrelsens hjemmeside. De konkrete indsatser, der skal gennemføres i planperioden 2015-2021, er sammenfattet i vandområdeplanernes kapitel 6.

Vandområdeplanernes indsatser omfatter både forebyggelse af yderligere forringelser, fx ved regulering af lokale kilder til forurening og genopretning af god tilstand, fx ved genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. Kommunerne har ansvaret for gennemførelse af den del af indsatsen, som omfatter spildevandsudledninger og de fysiske forhold i vandløb og søer, herunder restaurering. Kommunerne skal koordinere indsatsen i de kommunale Natura 2000-handleplaner og Natura 2000-skovhandleplaner med indsatsen for vådområder og andre naturtyper, der med hensyn til deres vandbehov er direkte afhængige af vandøkosystemer og omfattet af vandområdeplanerne.

6. Litteratur

6.1 Anvendte EU-direktiver, love og bekendtgørelser

Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer (**Habitatdirektivet**).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1992:206:0007:0050:DA:PDF>

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle med senere ændring (**Fuglebeskyttelsesdirektivet**).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:DA:PDF>

Bekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 af lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (**Miljømålsloven**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186416>

Bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder (**målbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/653>

Bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (**habitatbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1595>

Bekendtgørelse nr. 1389 af 3. december 2017 om særlig fiskeriregulering i marine Natura 2000 områder for beskyttelse af revstrukturer (**Natura 2000-bekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=195198>

Bekendtgørelse nr. 1355 af 27. november 2018 om anvendelse af akustiske alarmer (pingere) i visse garnfiskerier (**pingerbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=205353>

6.2 Anvendt faglitteratur

Naturtyper

Fredshavn, J.R., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Damgaard, C., Therkildsen, O.R., Elmeros, M., Wind, P., Johansson, L.S., Alnøe, A.B., Dahl, K., Nielsen, E.H., Pedersen, H.B., Sveegaard, S., Galatius, A. & Teilmann, J. (2019). Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 340.

Fredshavn, J.R. (2012). Tilstandsvurdering af habitatnaturtyper 2010-11. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 32 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 39

Fredshavn, J.R. & Nygaard, B. (2014). Tilstandsvurdering af ni habitatnaturtyper. Strandvolde, klinter, strandenge og kystklitter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 28 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 113.

Hansen, J.W. (red.) 2018: Marine områder (2016). NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 140 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 253.

Hansen J.W. & Høgslund S. (red.) 2019. Marine områder (2018). NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 156 s. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 355.

Johansson, L.S., Søndergaard, M., Landkildehus, F., Kjeldgaard, A., Sortkjær, L. & Windolf, J. (2018). Søer 2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 84 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 259.

Rasmussen, J.J., Andersen, D.K. & Alnøe, A.B. (2018). Vandløb 2016. Økologisk tilstand, miljøfremmede stoffer og tungmetaller samt naturtyper og arter. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 64 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 260.

Nygaard B., Damgaard C., Nielsen K.E., Bladt J., Ejrnæs R. (2019). Terrestriske Naturtyper 2004-2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. www.novana.au.dk.

Hansen J.W. & Høgslund S. (red.) (2019). Marine områder 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE Nationalt Center for Miljø og Energi, 156 s. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 355.

Arter

Eigaard OR, Bastardie F, Breen M, Dinesen GE, Hintzen NT, Laffargue P et al. (2016). Estimating seabed pressure from demersal trawls, seines, and dredges based on gear design and dimensions. ICES J Mar Sci., 73(Suppl. 1), 27-43.

Eigaard, O.R., Bastardie, F., Hintzen, N.T., Buhl-Mortensen, L., Buhl-Mortensen P., Catarino, R. et al. (2017). The footprint of bottom trawling in European waters: Distribution, intensity, and seabed integrity. ICES J Mar Sci., 74(3): 847–865.

Fredshavn, J.R., & Søgaard, B. (2014). Levestedsvurdering for to paddearter. Stor vandsalamander og klokkefrø. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 26 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 88.

Fredshavn, J. & Søgaard, B. (2014). Levestedsvurdering for eremit *Osmoderma eremita*. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 18 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 89.

Miljø- og Fødevareministeriet, Miljøstyrelsen (2019). Kortlægning af Natura 2000-områder. Marin habitatkortlægning i Skagerrak og Nordsøen 2017-2019.

Sveegaard, S., Nabe-Nielsen, J. & Teilmann, J. (2018). Marsvins udbredelse og status for de marine habitatområder i danske farvande. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 36 s. - Videnskabelig rapport nr. 284.

Søgaard, B., Wind, P., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J. Therkildsen, O.R., Mikkelsen, P. & Bladt, J. (2018). Arter 2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 40 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 262.

Søgaard, B., Wind, P., Bladt, J.S., Mikkelsen, P., Therkildsen, O.R., Wiberg-Larsen, P., Johansson, L.S., Galatius, A., Sveegaard, S. & Teilmann J. (2016). Arter 2015. NOVANA. Aarhus Universitet,

DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 126 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 209.

Fugle

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. (2019). Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 308 s. - Teknisk rapport nr. 148.

Fredshavn, J.R., Pihl, S., Bregnballe, T. & Søgaard, B. (2014). Tilstandsvurdering af levesteder for ynglefugle. 16 Natura 2000 udpegningsarter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 114.

Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Mikkelsen, P. & Bladt, J. (2018). Fugle 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 136 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 261.

Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Mikkelsen P., Bladt, J., Kotzerka, J. & Søgaard, B. (2016). Fugle 2015. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 142 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 210.

Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Therkildsen, O.R. & Balsby, T.J.S. 2017. Fældende havdykænders antal og fordeling i Sejerøbugten i relation til menneskelige forstyrrelser. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 38 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 239

Therkildsen, O.R., Andersen, S.M., Clausen, P., Bregnballe, T., Laursen, K. & Teilmann, J. (2013). Vurdering af forstyrrelsestrusler i NATURA 2000-områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 174 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 52.

Tekniske anvisninger i NOVANA-programmet

<https://dce.au.dk/udgivelser/tekniske-anvisninger/>

Buttenschøn, R.M. et al. (2006). Tekniske anvisninger for kortlægning og registrering af skovnaturtyper og levesteder for skovlevende arter i Natura 2000 områder. Udarbejdet af Skov & Landskab.

7. Bilag 1

Status for gennemførte indsatser beskrevet i 1. planperiode. Fokus er indsatser gennemført for kommunale midler. Oversigten er hentet fra Natura 2000-handleplanen 2016-2021.

Tabel 1. Indsatser der er gennemført eller planlagt gennemført med finansiering fra EU-LIFE, kommunens/Naturstyrelsens egne midler og midler modtaget fra statens til opgaven (DUT-midler):

Indsatser	Antal ha (habitatnatur)
Lysåbne naturtyper:	
Udvidelse af rigkær (rydning og etablering af græsning)	4
Indsats for sikring af levesteder:	
Færdelsesregulering på Flyvesandet	6

Indsatser gennemført af Nordfyns Kommune og Naturstyrelsen i N108; Æbelø, havet syd for og Nærå, i perioden 2010-2015.

8. Bilag 2

Status for igangværende eller gennemførte indsatser for skovbevoksede fredskovspligtige arealer

Skovbevoksede fredskovspligtige arealer følger en 12 års-cyklus og første planperiode for disse løber således frem til 2021. Tabellen viser status for de gennemførte eller igangværende indsatser i perioden 2010-2019 beliggende i kortlagt habitatskov indenfor Natura 2000-området. Der kan være gennemført flere indsatser på det samme areal. Indsatsplanerne for arealerne blev først udgivet i skovhandleplanerne i 2012.

Tabellen er baseret på data fra tilskudsordningerne, Naturstyrelsens opgørelse over deres egne indsatser samt tinglyste indsatser såsom urørt skov. Der kan være usikkerheder i data fra tilskudsordningerne fra 2010-15,

Type af indsats	Areal (ha)
Forbedring af hydrologi*	
Indsatser m.h.p. lysåben natur**	
Skovnaturtypebevarende drift og pleje***	65,9
Urørt skov	64,5

* *Forbedring af hydrologi* dækker over lukning af dræn og grøfter samt ophør med vedligeholdelse af afvanding

** *Indsatser m.h.p. lysåben natur* dækker over græsning, hegning og rydning med henblik på lysåben natur.

*** *Skovnaturtypebevarende drift og pleje* dækker over flere indsatser, heriblandt sikring af naturtyper, træer til naturlig henfald, naturvenlig skovdrift, rydning af uønsket opvækst, problemarter og invasive arter, skovgræsning og foryngelse.

Tabellen viser en arealopgørelse over gennemførte eller igangsatte indsatser til sikring af skovnaturtyperne i de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer inden for Natura2000-området. Der kan være gennemført flere typer indsatser på samme areal.

Resume

Basisanalyse for Æbelø, havet syd for og Nærå.
Basisanalysen sammenfatter landsdækkende, kvalitetssikrede data for de arter og naturtyper, som Natura 2000-området er udpeget af hensyn til. Basisanalysen indeholder en kortlægning af naturtyper og levesteder, en vurdering af naturtilstanden og en foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler) mod en god naturtilstand.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk